

УРОКИ ВІРИ ВІД ІСУСА НАВИНА

Барна Маджароші

ЗМІСТ

Вступ. Другий шанс: книга Ісуса Навина	2
Урок 1. Рецепт успіху — 27 вересня – 3 жовтня.....	4
Урок 2. Дивовижна благодать — 4–10 жовтня.....	18
Урок 3. Пам'ятники благодаті — 11–17 жовтня.....	31
Урок 4. Конфлікт, що стоїть за всіма конфліктами — 18–24 жовтня.....	44
Урок 5. Бог воює за вас — 25–31 жовтня.....	57
Урок 6. Внутрішній ворог — 1–7 листопада.....	70
Урок 7. Максимальна вірність: поклоніння в зоні бойових дій — 8–14 листопада	83
Урок 8. Гіганти віри: Ісус Навин і Халев — 15–21 листопада	97
Урок 9. Спадкоємці обітниць, в'язні надії — 22–28 листопада	110
Урок 10. Істинний Ісус Навин — 29 листопада – 5 грудня.....	124
Урок 11. Життя на Обітованій землі — 6–12 грудня.....	137
Урок 12. Бог вірний! — 13–19 грудня.....	150
Урок 13. Вибирайте сьогодні — 20–26 грудня.....	164
Програма зростання та розвитку вчителів Суботньої школи. Частина 12	177

Уривки зі Святого Письма взято із Сучасного українського перекладу Біблії Рафаїла Туркочяка (2024) (якщо в дужках не зазначено іншого перекладу).

ДРУГИЙ ШАНС: КНИГА ІСУСА НАВИНА

Книга Ісуса Навина знаменує перехід від керівництва Мойсея до керівництва Ісуса Навина. Вона починається з історії входження Ізраїля до Обітованої землі та закінчується його розселенням на цій території.

Ісус Навин повинен був виконати важливе завдання, а саме: продовжити справу звідти, де зупинився Мойсей. Однак цей виклик був лише початком. Ісус Навин мав зробити те, чого Мойсей ніколи не робив: після сорокарічної мандрівки пустелею перевести народ через Йордан до Ханаану, згідно з давньою Божою обітницею патріархам.

«Мойсей, Мій слуга, помер. Тож тепер піднімайся і переходь з усім тим народом через цей Йордан у край, який Я даю Ізраїлевим синам» (І. Нав. 1:2).

Ключ до всієї історії міститься тут, у словах Господа до Ісуса Навина: народ готується увійти «у край, який Я [Ягве] даю Ізраїлевим синам».

Ісус Навин мав намір здійснити це не сам, а лише завдяки силі й керівництву Господа, Котрий привів би до Обітованого краю і попереднє покоління євреїв, якби вони дотримувалися завіту. На жаль, вони цього не зробили, тому пожали плоди власного вибору.

Упродовж минулих 40 років ізраїльтяни часто переживали наслідки порушення ними завіту. Через повстання проти Бога все старше покоління, яке пережило чудеса виходу з Єгипту (за винятком Халева й Ісуса Навина), загинуло в пустелі. Чотири із п'яти книг Мойсея розповідають про їхні блукання пустелею. Тепер під керівництвом Ісуса Навина друге покоління було готове прийняти виклик й оволодіти землею.

«Мойсей покликав Ісуса й сказав йому перед усім Ізраїлем: Будь мужнім і відважним, оскільки ти ввійдеш із цим народом до краю, який Господь присягався дати нашим батькам. Ти їм передаси його в спадщину. Сам Господь буде йти перед тобою. Він буде з тобою, не відступить від тебе і не залишить тебе. Тож не бійся і не тривожся» (Втор. 31:7, 8).

Саме тепер мали виконатися Божі обітниці, дані патріархам і Мойсеєві. У народі панувала атмосфера очікування та хвилювання;

це новий початок для людей, котрі довго були бездомними, без власності. Бог дотримав Свого слова й визволив їх із рабства; отже, Йому можна довіряти і в тому, що Він виконає Свої обітници щодо Ханаану.

«Основна мета книги Ісуса Навина — описати вхід Ізраїл в Обітовану землю, завоювання цієї землі та її поділ між племенами. Головна вістка книги — вірність Бога у виконанні обітници, даної Авраамові щодо землі. У книзі наголошується на вірності Бога Його обітницям (див. І. Нав. 21:43–45)» (*Andrews Bible Commentary* (Andrews University Press, 2020). Р. 365).

Досліджуючи книгу Ісуса Навина, ми зрозуміємо: хоч вона була написана понад три тисячоліття тому, сучасний світ зі своїми духовними реаліями не надто відрізняється від світу Ісуса Навина. Ми можемо зіткнутися з різноманітними викликами, проте деякі з них (особливо духовні) загрожують нашій безпеці, нашій вірі й виконанню місії, яку Бог довірив Своему народові. Безперечно, приклад Ісуса Навина надихне нас покладатися на обітници Господа щодо нашого часу та з допомогою Його сили досягти успіху, як цей ізраїльський вождь.

Барна Маджароші – виконавчий секретар Між'європейського дивізіону, голова Комітету біблійних досліджень дивізіону. Своє служіння в Церкві розпочав як пастор і директор відділу в конференції Південної Трансильванії, Румунія, та продовжив як викладач теології і президент університету Адвентус, Румунія.

РЕЦЕПТ УСПІХУ

Біблійні тексти для дослідження:

Втор. 18:15–22; І. Нав. 1; Євр. 6:17, 18; Ефес. 6:10–18; Псал. 1:1–3; Римл. 3:31.

Пам'ятний вірш:

«Отже, будь сильний духом і дуже мужній, аби старанно дотримуватися й діяти згідно з усім Законом, про який тобі заповів Мій слуга Мойсей. Не ухиляйся від нього ні праворуч, ні ліворуч, щоб тобі щастило в усіх твоїх справах» (І. Нав. 1:7).

Бенджамін Зандер, музичний керівник Бостонського філармонічного оркестру, викладав урок інтерпретації музики. Він знав, що студенти дуже хвилюватимуться, коли викладач оцінюватиме їхню роботу. Щоб заспокоїти студентів та розкрити їхній повний потенціал, на першому уроці він оголосив, що за свою роботу всі отримають «А» (найвищий бал). Це «А» було не виправданням очікувань, а можливістю жити так. Єдина вимога полягала в тому, щоб упродовж перших двох тижнів семестру студенти написали листа, але датували його часом завершення занять. У листі вони повинні були пояснити, чому заслужили високу оцінку.

Книга Ісуса Навина розповідає про нові можливості. Мойсей, котрий упродовж 40 років був лідером в історії Ізраїлю, став частиною

минулого. Вихід з Єгипту та блукання пустелею, трагічно позначені бунтом і впертістю, закінчилися. Нове покоління бажало слухатися Бога і було готове увійти в Обіцяну землю, але не для виправдання очікувань, а заради можливості жити в ній.

Ми будемо досліджувати, як Господь відкрив нову сторінку в житті Ізраїля та як може зробити те саме і в нашому житті.

Неділя, 28 вересня

НОВИЙ МОЙСЕЙ

Прочитайте тексти Втор. 18:15–22; І. Нав. 1:1–9. Книга Ісуса Навина починається з обітниці, пов'язаної з тим, що станеться після смерті Мойсея. Чому це важливо? _____

Хоч Мойсей помер і Бог призначив нового лідера, Ісуса Навина, між цими двома вождами існує певна подібність. Обом чоловікам було сказано, що вони поведуть свій народ у землю, обіцяну їхнім батькам. Господь пообіцяв Ісусові Навину: «Кожне місце, де лише ступить ваша нога, Я дам його вам, як обіцяв Я Мойсеєві» (І. Нав. 1:3). Ісус Навин завершить справу, доручену спочатку Мойсеєві. Він справді був «новим Мойсеєм».

Прочитайте тексти Вих. 33:11; Чис. 14:6, 30, 38; 27:18; 32:12; Втор. 1:38; 31:23; 34:9. Що ці тексти повідомляють нам про Ісуса Навина?

На цьому етапі обіцянка про те, що Бог «поставить» пророка, подібного до Мойсея (Втор. 18:15), є лише передвіщенням, а не здійсненою реальністю. Вступні слова книги Ісуса Навина нагадують читачеві про цю обіцянку та водночас спонукають очікувати її виконання.

Хоч Мойсей уже помер, у першому розділі йдеться переважно про нього. Його ім'я згадується десять разів, а ім'я Ісуса Навина — лише чотири. Мойсея названо «Господнім слугою», тоді як Ісуса Навина — «помічником Мойсея» (І. Нав. 1:1). Ісус Навин проведе все своє життя у вірному служінні й послуху, перш ніж отримає титул «Господній слуга» (І. Нав. 24:29).

Навіть якщо перший розділ книги Ісуса Навина описує перехід від одного великого лідера Ізраїля до другого великого лідера, найваж-

ливіший персонаж — Сам Господь; Його слова розпочинають книгу і Його керівництво домінує в ній. Тому не виникає запитання, хто справжній Лідер Ізраїля.

Упродовж століть Бог закликав чоловіків і жінок вести Його народ. Чому важливо завжди пам'ятати, хто справжній невидимий Лідер Церкви?

Понеділок, 29 вересня

ПЕРЕХОДЬ! ЗАВОЛОДІЙ! РОЗДІЛЯЙ! СЛУЖИ!

Прочитайте перший розділ книги Ісуса Навина. Що ми можемо дізнатися про структуру книги із цього вступного розділу?

Перший розділ книги Ісуса Навина слугує вступом до всієї книги. Він складається з чотирьох промов, які відповідають чотирьом основним частинам книги: перехід (вірші 2–9); завоювання (вірші 10, 11); поділ землі (вірші 12–15); служіння в послуху Законові (вірші 16–18).

Книга Ісуса Навина містить низку Божественних ініціатив, починань. У кожній ініціативі Господь дає Ісусові конкретне завдання, пов'язане із завоюванням Ханаану, і кожне з них пізніше підтверджується в книзі після його успішного виконання.

Урешті-решт, Божі обітниці щодо завоювання Обітованої землі будуть виконані. Відтоді відповідальність за збереження землі буде покладена на ізраїльтян, і зберегти цю землю можливо лише завдяки справжній вірі й послуху, породженому вірою.

Божі ініціативи, виражені трьома дієсловами — «переходь», «заволодій» і «розділяй», отримують належну відповідь у покорі людей, яка впливає із завершальної ініціативи — «служи».

Знову ж таки, книга Ісуса Навина складається із чотирьох основних частин, кожна з яких характеризується певною концепцією, вираженою через домінування відповідних слів:

- (1) переходь (1:1–5:12);
- (2) заволодій (5:13–12:24);
- (3) розділяй (13:1–21:45);
- (4) служи (22:1–24:33).

Отже, сама структура книги передає її головну вістку: Божі ініціативи здійснюються не автоматично, натомість вимагають вірного відгуку Його народу. Тобто Господь здійснює для нас те, чого ми

самі не можемо здійснити для себе; однак ми покликані робити те, що можемо зробити для себе, а саме: слухняно виконувати те, що Бог велить нам робити. Так було завжди в усій священній історії, так відбувається і сьогодні. Наприклад, опис Божого народу останнього часу (див. Об'явл. 14:12) передає ту саму ідею: віра в те, що Бог здійснив для нас, веде до послуху.

Подумайте про деякі найцінніші для вас біблійні обітниці. Яким має бути ваш відгук на ці обітниці, щоб вони стали реальністю?

Вівторок, 30 вересня

СПАДКОЄМЦІ ОБІТНИЦЬ

У текстах I. Нав. 1:2, 3 (переклад I. Огієнка) Господь повідомляє Ісусові Навину, що дає ізраїльтянам землю. Однак, з іншого боку, Він сказав, що вже дав її. Що це означає?

Земля була подарунком від Господа – її справжнього Власника. У наведених текстах використовуються дві різні форми дієслова «давати», що відображає два важливих аспекти успадкування землі. Перша форма (вірш 2) виражає процес дарування землі. Тільки території Трансйорданії були захоплені Ізраїлем. Більшою частиною Обітованої землі ще потрібно було заволодіти.

У вірші 3 дієслово вжито в доконаній формі, створюючи враження, що земля вже була дана їм. Коли суб'єктом таких дій є Бог, форма називається «пророчою доконаною». І це тому, що все, обіцяне Господом у Своему Слові, – це гарантований факт, якому можна довіряти як теперішній реальності.

Займенники у вірші 3 – «ви», «ваш» – це множина, тому обіцянка дана не лише Ісусові Навину, а й усьому ізраїльському народові. Посилання на дану Мойсееві обітницю відображає безперервність Божої справи.

Також у першому розділі часто повторюється слово *кол* – «усі», «кожен». Таке повторення цього слова виражає сукупність і цілісність, які є вирішальними для досягнення поставленої перед Ісусом Навином мети. Між Богом, Ісусом Навином та ізраїльським народом має бути ідеальний союз для забезпечення успіху в майбутньому завоюванні Обітованої землі.

Прочитайте тексти I. Нав. 1:4–6; Євр. 6:17, 18. У той момент Обітована земля була не чим іншим, як обіцянкою. Однак Бог називає її спадщиною. Що означає бути спадкоємцями Божих обітниць?

Немає нічого магічного в обітницях Господа. Самі по собі вони не можуть реалізуватися. Гарантія їхнього здійснення полягає в присутності Бога, Котрий каже: «Я буду з тобою». Справді, присутність Господа була вирішальною для виживання Ізраїля. Без цього вони були б лише одним серед багатьох народів, без особливого покликання, ідентичності чи місії (див. Вих. 33:12–16). Присутність Господа була всім, що потрібно було Ісусові Навину для досягнення успіху.

Сьогодні нічого не змінилося, тому ми маємо обіцянку Ісуса в Матв. 28:20: «І ось Я з вами по всі дні аж до кінця віку!»

Середа, 1 жовтня

БУДЬ СИЛЬНИМ!

Прочитайте текст І. Нав 1:7–9. Чому Господу потрібно було двічі наголошувати Ісусові Навину, що він має бути сильним і мужнім?

Поставлене перед Ісусом Навином завдання включало величезні випробування. Стіни ханаанських міст були неприступними, а населення країни готувалося до бою. А ізраїльтяни, прості кочівники, не володіли навіть найпримітивнішими бойовими машинами для руйнування укріплених мурів. Історія свідчить: навіть Єгипет, тогочасна супердержавка, не зміг закріпитися в Ханаані.

Проте заклик до Ісуса Навина бути сильним і мужнім не пов'язаний лише з бойовим духом чи стратегією війни. Мужність і сила потрібні для того, щоб залишатися вірним Божому Слову, його конкретним вимогам, які визначали завіт Ізраїля з Ягве.

Прочитайте тексти Ефес. 6:10–18. Про який обладунок для нашої щоденної духовної боротьби пише апостол Павло?

Сьогодні християни, виконуючи довірену їм Господом місію, стикаються з такими самими викликами, що й Ісус Навин; тобто вони повинні воювати з власними гріховними нахилами, з початками, владами і світовими правителями темряви цього віку, з піднебесними духами злоби. Однак, подібно до Ісуса Навина, вони також мають гарантовану обітницю щодо присутності Христа: «Я з вами по всі

дні аж до кінця віку!» (Матв. 28:20). Оскільки могутньої присутності Господа було достатньо, щоб розвіяти страхи Ісуса Навина, тож цього має бути достатньо, щоб сьогодні розвіяти і наші сумніви й тривоги.

Наше завдання полягає в тому, щоб знати Господа настільки добре, аби довіряти Йому та Його обітницям. І саме тому нам понад усе потрібні особисті стосунки з Ним.

Сьогодні вирішальне запитання для нас не відрізняється від того, яке постало перед Ісусом Навином: як ми можемо залишатися вірними Господу, дотримуючись Його Слова, навіть якщо це не популярно або незручно робити?

Четвер, 2 жовтня

ПРОЦВІТАННЯ Й УСПІХ

Прочитайте тексти І. Нав. 1:7–9; Бут. 24:40; Ісаї 53:10; Псал. 1:1–3. Виходячи з наведених текстів, що означає процвітати і бути успішним?

Єврейський термін *цалáx*, «успіх» (І. Нав. 1:8), означає вдале виконання запланованого; бути успішним – значить бути сильним, корисним, щасливим.

Термін *сахáль*, «бути розважливим» (І. Нав. 1:8), можна також перекласти, як «процвітати», «бути мудрим», «бути розсудливим». Він часто вживаний у книзі Йова, у Притчах і Псалмах, де поняття «успіх» тісно пов'язане з мудрими діями, шанобливим страхом перед Богом та послухом Його Слово.

Згідно з цією ідеєю, успіх не обов'язково означає матеріальне процвітання, хоч і не виключає його. Успіх слід розуміти як стан гармонії з духовними цінностями та принципами, які лежать в основі створеного Богом світу та виражені в Його Законі.

Ми маємо беззастережно довіряти обітницям Господа. Особливо довіряти обітницям про спасіння лише через віру та обітницям про благословення для тих, хто дотримується Божого Закону. Ці обітниці не суперечать одні одним, вони являють собою дві сторони однієї медалі.

Прочитайте текст Римл. 3:31. Що він повідомляє про зв'язок між Законом та вірою?

Протиставляти віру у викупну смерть Ісуса за нас послухові Божому Закону означає створювати хибне, небезпечне розмежування, суперечність. Закон і благодать невідимі. Лише поверхове розуміння ролі Закону може призвести до сприйняття «Закону» і «благодаті» як протилежностей.

Автори Старого Завіту глибоко поважали Закон та вважали його джерелом насолоди (див. Псал. 1:2; 119:70, 77, 174). Правильне сприйняття й використання Закону приведе людину до глибшого розуміння власної гріховності (див. Римл. 7:7) і потреби в Христовій праведності (див. Гал. 3:24).

Хоч завдяки благодаті Господа ми дотримуємося Його Закону, як наш особистий досвід відкриває нам, що ми потребуємо Христової праведності, яка покриває нас?

П'ятниця, 3 жовтня

ДЛЯ ПОДАЛЬШОГО ДОСЛІДЖЕННЯ:

Прочитайте в книзі Еллен Уайт «Патріархи і пророки» уривок із розділу «Перехід через Йордан» (с. 481, 482) та в книзі «Історія викуплення» уривок із розділу «Вхід до Обітованої землі» (с. 175).

«У Своїх обітницях і пересторогах Ісус має на думці мене. Бог так полюбив світ, що віддав Свого Єдинородного Сина, щоб я, віруючи в Нього, не загинув, але мав життя вічне. Досвіди, описані в Слові Божому, повинні стати моїми досвідами. Молитва й обітниця, настанова й пересторога є моїми... Коли віра в такий спосіб приймає та засвоює принципи істини, тоді вони стають частиною ества й рушійною силою життя. Прийняте в душу Боже Слово формує думки та долучається до розвитку характеру» (Е. Уайт. Бажання віків. С. 390, 391).

«Немає жодного питання, на якому слід серйозніше зупинитися, яке треба частіше повторювати й міцніше закріпити у свідомості всіх, ніж питання про неможливість грішної людини заслужити щось своїми найкращими добрими ділами. Спасіння отримуємо лише через віру в Ісуса Христа» (Е. Уайт. Віра і діла. С. 19).

Запитання для обговорення:

1. Хоч обставини життя й переживання Ісуса Навина відрізняються від наших, які духовні принципи ми можемо почерпнути з його життя, щоб застосувати у власному? Однак, намагаючись проводити аналогії, чому ми завжди маємо пам'ятати про контекст?

2. Обговоріть зв'язок між обітницями Господа щодо благодаті і щодо послуху Закону. Як вони доповнюють одні одних? Чому небезпечно надмірно наголошувати на одних за рахунок інших? Тобто чому небезпечно акцентувати на Законі за рахунок применшення значення благодаті та навпаки?
3. На підставі уроку цього тижня, як би ви визначили успіх з погляду Біблії? Яке місце займає матеріальне процвітання в християнському визначенні успіху?
4. Уявіть, що міг відчувати Ісус Навин як наступник Мойсея. Що Господь пообіцяв новому лідеру, аби підтримати його? (Див. I. Нав. 1:5).

ЧАСТИНА I: ОГЛЯД

Вступ:

Хоч Мойсей помер, вплив його лідерства зберігається і в новій епосі. На початку книги, яка названа його ім'ям, Бог заохочує Ісуса Навина довіряти Йому. Господь закликає нового лідера йти слідами Мойсея. Часи нові, але Його заповіді й обітниці залишаються незмінними: переходи, заволодій, розділай, служи! Умова та сама: послух як відповідь на милосердні Божі діяння визволення в минулому, заснований на довірливих стосунках із Ним. Єдина різниця — з'явилося інше покоління. У певному розумінні книга Ісуса Навина пропонує нову можливість для Божого народу сьогодні, коли він стоїть на березі Обітованої землі.

На початку книги звучить головне запитання: чи скористається Ізраїль цією новою можливістю? Чи скористається рецептом успіху, якого не використало попереднє покоління?

Історія повторюється і сьогодні. Церква під керівництвом Христа, нового Ісуса Навина, покликана рухатися до виконання Божих обітниць. Модель завігу залишається незмінною: Господь дарує нам те, чого ми не можемо здобути самі, та чекає на наш послух, який відображає нашу довіру Його любові, мудрості й силі. Питання залишається відкритим: чи довіряться наше покоління Богові, Його спроможності довести Свій план до кінця, «до дня Ісуса Христа» (Филп. 1:6)? Нинішнє покоління стоїть на кордоні Небесного Ханаану, тому знову потужно звучить Божественний заклик: «Будь сильний духом і дуже мужній» (І. Нав. 1:7).

ЧАСТИНА II: КОМЕНТАР

Духовне лідерство

Покликання Ісуса Навина замість Мойсея відбувається відразу після болючої згадки про невдачу Мойсея в пустелі Сін; саме ця невдача не дозволила великому вождю увійти до Ханаану (див. Чис. 20:9–12). У

ширшому контексті ця подія тісно пов'язана з проханням дочок Целофехада (див. Чис. 27:1–12). Целофехад разом з іншими ізраїльтянами першого покоління був приречений на смерть у пустелі через невір'я й непокору. Коли Аарон уже помер, а життя Мойсея добігало кінця, старий вождь молився про наступника. Його молитва і Божа відповідь визначили майбутню роль Ісуса Навина як лідера. Його роль буде переважно військовою. Справді, військова доблесть Ісуса Навина вже очевидна для всіх, адже саме він повів ізраїльтян проти сил Амалека (див. Вих. 17:9–14). Цей похід продемонстрував, як Господь готував Ісуса Навина задовго до його фактичного призначення.

У Своїй відповіді Мойсеєві Господь охарактеризував Ісуса Навина як людину, сповнену Духа (*руах*) (див. Чис. 27:18). Така оцінка від Серцезнавця – вельми значуща. У Старому Завіті єврейське слово *руах*, серед іншого, може означати вітер, людське дихання, характер чи свідомість. Воно також може стосуватися Божественного Представника, Котрий бере активну участь у земних справах від створення світу (див. Бут. 1:2). Присутність Святого Духа в П'ятикнижжі відкривається через три прояви: мудрість, пророцтво і керівництво. Йосиф – перша людина, про яку сказано, що він мав Духа Божого (див. Бут. 41:38). Усі три аспекти виявлялися в його житті: як пророкові, йому були послані провісні сни; як мудрець, він тлумачив сон фараона; як лідер, Йосиф розробив план спасіння не тільки свого народу, а й інших народів, що постраждали від голоду.

Служіння Ісуса Навина також характеризували мудрість, пророцтво і лідерство. Він сповнений «духом мудрості» (*руах хохма*) (Втор. 34:9). Ба більше, він перебував серед 70 старійшин, котрі отримали Духа для пророкування (див. Чис. 11). Зрештою, Бог призначив його лідером, у якому пробував Дух Святий (див. Чис. 27:18).

Хоч Ісус Навин був обдарований видатними здібностями, які розвинув за роки служіння Мойсеєві, його лідерство зображене як духовне. Тільки духовне лідерство має значення в контексті духовної боротьби. Адже битви, які Ісус Навин був покликаний вести, – це Господні битви, а не його чи Ізраїля.

Модель завіту: благословення, обітниця, послух

Перший діалог Бога з людьми відображає модель завіту: Господь благословляє перед тим, як дати повеління (див. Бут. 1:28). У різних

наступних завітах Божественне благословення виявляється через Його обітниці щодо визволення, потомства й землі. Наприклад, коли Господь звелів Ноеві побудувати ковчег, це свідчило про Його прагнення благословити людство, надавши йому засіб спасіння. Ной отримав більш конкретні заповіді лише після великого визволення тих, хто перебував у ковчегу. Так само й Авраам послухався Божої вказівки покинути свою батьківщину лише після того, як почув обіцяні Господом благословення (див. Бут. 12:1–3). У завіті з Мойсеєм Бог також нагадує народові про те, що Він здійснив для Ізраїля перед тим, як дати Десять Заповідей (див. Вих. 19; 20). Нарешті, на бажання Давида побудувати дім для Бога в Єрусалимі, Господь натомість пообіцяв збудувати дім для Давида (див. 2 Сам. 7:27). В обітниці про новий завіт Він наголошує, що бажає вкласти Свій Закон у серця Свого народу, щоб вони могли вільно, з любов'ю коритися Йому (див. Єрем. 31:33).

Отже, будь-який законницький погляд на Десятислів'я не узгоджується з біблійною істиною про послух. Послух завжди є людською відповіддю на ініціативу Господа благословити Свій народ. Спасіння ніколи не залежало, не залежить і не буде залежати від людських досягнень. Такий законницький погляд на старозавітний Закон спотворює його справжню мету. Рой Гейн влучно стверджує: «Якщо ми подолаємо нехтування біблійним Законом, чи не призведе це до законництва? Ні, якщо ми зрозуміємо мету Божого Закону. Закон – це стандарт дії й мислення в гармонії з Божим характером любові. Закон не є, не може бути та ніколи не був призначений стати засобом для спасіння. Правильні вчинки ніколи не можуть викупити нас від нашої смертності чи минулих гріхів. Це може зробити тільки Божа благодать через жертву Христа, прийняту вірою. Божі заповіді призначені для людей, які вже звільнені» (Roy Gane. *Leviticus, Numbers: The NIV Application Commentary* (Grand Rapids, MI: Zondervan, 2004), p. 310).

Закон і мудрість

Такі Книги мудрості Старого Завіту, як Йова, Притч Соломона, Еклезіаста та деякі псалми, висвітлюють дві основні теми: Творіння і Закон. Ці книги відкривають, як Творіння і Закон мають впливати на ставлення віруючих до Бога й одне до одного. Насправді існує тісний взаємозв'язок між Законом і мудрістю. Цей взаємозв'язок відображено вже у тексті Втор. 4:6: «Дотримуйтеся і виконуйте їх, бо це ваша

мудрість і ваша розсудливість в очах народів, які, почувши про всі ці постанови, скажуть: Дійсно цей народ великий. Це мудрий і розважливий народ!» Велич Ізраїля полягала б не в багатстві й військовій могутності, а в мудрості, яка є наслідком вірного дотримання Божих Заповідей. А за цим природно слідували б успіх і процвітання. Такі успіх і процвітання можна побачити в результатах молитви Соломона про мудрість (див. 1 Цар. 3:13).

Мудрість — це кероване Богом знання. Вона допомагає нам праведно, благоговійно жити перед Ягве, бути слухняними Його волі та жити в гармонії з іншими людьми і природою. Нерозумний бунтує проти створеного Господом порядку та не слухається Його, тоді як мудрий відкидає хаос, приймає Божу волю й живе в послуху Йому. Результати цього вибору викладені в усіх біблійних Книгах мудрості, де також ідеться про винятки й абсурди, якими часто позначене наше існування під сонцем (див. книги Йова та Еклезіаста).

Той самий принцип ми знаходимо і в першому розділі книги Ісуса Навина, де Господь закликає вождя (котрий уособлює весь народ) старанно виконувати весь Закон. Ізраїль може обрати шлях мудрості й відчути його переваги. Однак для цього Ісус Навин (а також увесь Ізраїль) має «бути сильний духом і дуже мужній» (І. Нав. 1:7). Таку саму пару імперативів уже використовував Мойсей для підбадьорення ізраїльтян і свого наступника (див. Втор. 31:6, 7). Пізніше Ісус Навин звернеться до народу з тими самими словами (див. І. Нав. 10:25). Чому? Послух вимагає довіри, а в контексті нашої людської природи довіра часто потребує сили й мужності. Знову ж таки, послух — це не угода, у якій ми виграємо або програємо, залежно від того, що нам пропонують. Послух — це вираження людської довіри до Божих діянь; він коріниться в стосунках із живим Богом. Послух означає: зректись себе, узяти хрест і йти жертвними слідами Ісуса (див. Луки 9:23). Це зобов'язання не для людей з духовно слабким серцем.

ЧАСТИНА III: ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ

Лідерство

1. Існують різні моделі лідерства, зокрема харизматична модель, трансформаційна, модель слуги-лідера. Усі вони відображені в Біблії. З біблійного погляду, відмінною рисою успішних лідерів є їхня духовна компетентність. Починаючи з Ісуса Навина, обговоріть якості духовного лідера в житті наступних персонажів:

А. Ісус Навин _____

Б. Авраам _____

В. Девора _____

Г. Давид _____

Д. Естер _____

Е. Петро _____

Є. Павло _____

2. Як би ви охарактеризували сучасного духовного лідера?

3. Згадані вище лідери також виконували певні обов'язки за межами релігійної сфери. Чи може духовний лідер використовувати у своїй роботі світські адміністративні підходи? Чому так або чому ні? Якщо так, то в який спосіб?

Спочивати в Божих обітницях

Церква адвентистів сьомого дня виникла як рух, заснований на обітницях про Другий прихід Ісуса, на що вказує її деномінаційна назва. Божественний спокій, обіцяний Ізраїлеві в книзі Ісуса Навина, був досягнутий лише за часів Соломона, через майже чотири століття після першого завоювання. Однак навіть цей спокій був тимчасовим. У Євр. 11:13 ми читаємо, що герої віри не отримали обіцяного. Незважаючи на запитання щодо очевидної затримки Другого приходу Ісуса, досвід Божого народу протягом усієї історії був безперервним шляхом до виконання Божих обітниць.

Подумайте про це: Як приклади віри, наведені в 11-му розділі Посланні до євреїв, можуть підбадьорити вас на шляху до здійснення блаженної надії?

Покликані бути сильними й мужніми

Обговоріть у класі, чому ми, адвентисти сьомого дня, повинні бути сильними й мужніми в різних обставинах, у яких покликані жити вірою в Христа:

А. Сім'я _____

Б. Сусіди _____

В. Школа _____

Г. Робота _____

ДИВОВИЖНА БЛАГОДАТЬ

Біблійні тексти для дослідження:

І. Нав. 2:1–21; 9; Чис. 14:1–12; Євр. 11:31; Вих. 12:13; Неем. 7:25.

Пам'ятний вірш:

**«Вірою блудниця Рахав, прийнявши з миром розвідників,
не загинула з невірними» (Євр. 11:31).**

«Чому я знову це зробив?» Напевно, усі ми вимовляли ці слова. Адже гріховний коловорот зумовлює повтор помилок не тільки в історії Землі, а й у житті людства загалом та кожного з нас зокрема. Як часто ми знов і знов припускаємося тих самих гріхів!

Ізраїль отримав другий шанс увійти до Обітованої землі. Ісус Навин серйозно поставився до цієї місії. Перший крок — необхідно було чітко розуміти, із чим вони зіткнуться. Тому він послав двох розвідників, щоб вони здобули цінну інформацію про землю: її оборонну систему, військову готовність, водні ресурси, ставлення населення до військового вторгнення.

Ми можемо подумати, що Божа обітниця дати землю ізраїльтянам не вимагала від них жодних зусиль. Проте впевненість у Божественній підтримці не усуває роль та відповідальність людей. Ізраїль удруге стояв на кордоні Ханаану. Очікування високі, але коли Ізраїль востаннє був на кордоні і мав те саме завдання, це призвело до жадливої невдачі.

Цього тижня ми дослідимо дві найбільш захопливі історії з книги Ісуса Навина та побачимо, що вони і сьогодні актуальні для нашої віри. Божа благодать має безмежні можливості дивувати нас.

Неділя, 5 жовтня

ДРУГИЙ ШАНС

Прочитайте текст І. Нав. 2:1, а також Чис. 13:1, 2, 25–28, 33; 14:1–12. Чому Ісус Навин почав місію завоювання Обітованої землі саме з розвідки? _____

Місце, звідки було послано двох розвідників, — Акацієвий гай, єврейською *Шіттім* (євр. *šittá* – акація), і це нагадує нам про два негативні епізоди в історії Ізраїля.

Перший епізод — подібна розвідницька історія (див. Числа 13) з такими самими основними елементами: доручення розвідникам, їхнє таємне проникнення на територію ворога, повернення розвідників, їхній звіт про розвідку, рішення про подальші дії на підставі звіту.

Другий епізод у Шіттімі — одне з найбільш зухвалих ідолопоклонницьких порушень завіту ізраїльтянами, коли, за намовою Валаама, вони припустилися розпустити з моавітянками та поклонялися їхнім богам (див. Чис. 25:1–3; 31:16). У цьому контексті назва «Шіттім» створює велику напругу щодо результату всієї історії. Чи буде це наступний провал на кордоні Обітованої землі? А може, це приведе до довгоочікуваного виконання давньої обітниці?

Прочитайте уривки Івана 18:16–18, 25–27; 21:15–19. Які паралелі ви знаходите між другим шансом, даним Ізраїлеві як нації та Петру як особистості? _____

Наш Бог — це Бог другого (і більше!) шансу. Біблія називає другий (і більше!) шанс «благодаттю». Благодать — це отримання того, чого ми не заслуговуємо. Біблія переповнена концепцією благодаті (див. Римл. 5:2; Ефес. 2:8; Римл. 11:6). Господь милостиво пропонує кожному можливість почати нове, праведне життя (див. Тита 2:11–14). Апостол Петро відчув на собі цю благодать і закликає Церкву зростати в благодаті (2 Петра 3:18). Тепер кожен усвідомлює: ми отримуємо значно більше, ніж другий шанс, чи не так? Де б ми були, якби не мали цих шансів?

Подумайте про досвід ізраїльтян, коли їм був даний другий шанс увійти до Ханаану, та про благодать, яку отримав Петро після зречення від свого Господа. Отже, як ми маємо дарувати благодать тим, хто її потребує?

Понеділок, 6 жовтня

ВІРА В НЕСПОДІВАНИХ МІСЦЯХ

Прочитайте тексти І. Нав. 2:2–11; Євр. 11:31; Якова 2:25. Що вони повідомляють нам про Рахав? _____

Певне місце в історії Рахав займає неправда, сказана нею для захисту розвідників. Роздумуючи про цю ситуацію, ми повинні розуміти: вона була частиною надзвичайно грішного суспільства, що зрештою призвело до рішення Бога засудити це суспільство (див. Бут. 15:16; Втор. 9:5; Левіти 18:25–28). Хоч Новий Завіт схвалює її віру, ретельний аналіз новозавітних послань на вчинок Рахав відкриває, що ніхто не схвалює все в її поведінці та не виправдовує сказану нею неправду.

Текст Євр. 11:31 підтверджує віру Рахав у те, що вона стала на сторону розвідників замість того, щоб триматися за зіпсуту культуру. У тексті Якова 2:25 автор схвалює те, що вона надала притулок двом ізраїльським розвідникам та пояснила, як повернутися безпечним шляхом. Посеред занепакої, зіпсуті культури і грішного способу життя Рахав Бог у Своїй благодаті побачив іскру віри, завдяки якій міг урятувати її. Господь використав такі позитивні риси Рахав, як безумовну віру в Нього та бажання належати до Його народу, проте Він ніколи не схвалював усе в її поведінці. Бог цінував Рахав за її виняткову мужність, відважну віру, за сприяння порятунку розвідників та її родини, а також за вибір служити Богові Ізраїля.

Оцінивши всі діяння Бога задля ізраїльського народу, ця язичниця проголосила: «Господь, ваш Бог, є Богом на небесах угорі й на землі внизу!» (І. Нав. 2:11). Важливо почути, як ханаанська жінка визнає Ягве єдиним Богом на небі й на землі. Ці слова вона сказала на даху дому, де, згідно з її язичницькою релігією, ханаанці зазвичай молилися до своїх мертвих божеств.

Фраза, виголошена цією жінкою, раніше зустрічалася лише в контексті виключного права Бога приймати поклоніння (див. Вих. 20:4; Втор. 4:39; 5:8). Її слова свідчать про заздалегідь обдуманний,

свідомий вибір: вона визнає, що Бог ізраїльтян – єдиний істинний Бог. Її слова свідчать про розуміння тісного зв'язку між верховною владою та справедливим судом Бога, Котрий визнав Єрихон приреченим.

Моральний вибір Рахав відкриває, що у світлі вироку Ягве ханаанці мали лише дві можливості: продовжувати бунт проти Нього і бути знищеними або визнати Його верховну владу та з вірою підкоритися. Вибравши Бога ізраїльтян, Рахав стала прикладом того, якою могла бути доля всіх жителів Єрихона, якби вони звернулися до ізраїльського Бога.

Як ця історія свідчить про те, що наша відданість має належати Богові?

Вівторок, 7 жовтня

НОВА ВІРНІСТЬ

Прочитайте тексти І. Нав. 2:12–21 і Вих. 12:13, 22, 23. Як тексти із книги Вихід допомагають нам зрозуміти угоду між розвідниками й Рахав?

Угода Рахав дуже чітка: життя за життя і доброта за добро. Слово *хесед*, «милосердя» (І. Нав. 2:12), має багато значень, які на інших мовах важко передати одним словом. Передусім воно стосується вірності завіту, але також охоплює такі поняття, як відданість, милосердя, доброзичливість, доброта.

Слова Рахав також нагадують текст Втор. 7:12, де Сам Ягве поклявся зберігати *хесед* для Ізраїля: «Отже, за те, що ви будете слухняними щодо всіх цих постанов, будете дотримуватися й виконувати їх, то Господь, твій Бог, зберігатиме з тобою завіт і обітницю милосердя (*хесед*), як Він присягав твоїм батькам».

Цікаво, що в тому самому 7-му розділі книги Второзаконня (вірш 26) згадується про закляття (*херем*) ханаанців. Однак ханаанка Рахав, також перебуваючи під закляттям, через свою нову віру претендує на обітницю, дані ізраїльтянам. Тому вона була врятована.

Перша асоціація, яка неминуче виникає у зв'язку з розмовою розвідників з Рахав, – це Пасха під час Виходу. Тоді задля збереження свого життя ізраїльтяни мали залишатися вдома та позначити бокові й верхній одвірки своїх осель кров'ю жертвовного ягняти.

«А кров на одвірках осель, у яких перебуваєте ви, буде ознакою. Я побачу кров й омину вас. Не буде серед вас згубної пошесті, коли уражатиму єгипетську землю» (Вих. 12:13; див. також вірші 22, 23).

«Через послух народ мав засвідчити про свою віру. Так само всі, хто надіється на спасіння через заслуги Христової крові, повинні усвідомити, що й вони особисто мають щось зробити для забезпечення свого спасіння. Хоч від покарання за переступ нас може звільнити лише Христос, ми повинні навернутися від гріха до послуху. Людина спасається вірою, а не ділами, однак віра виявляється в ділах» (Е. Уайт. Патріархи і пророки. С. 279).

Тієї пасхальної ночі кров була знаком, який урятував ізраїльтян від смерті. Бог пощадив їхнє життя під час останньої кари в Єгипті, тому вони також мали врятувати Рахав та її сім'ю, коли знищення досягло Єрихона.

Яку потужну євангельську істину ми можемо виявити в цих двох історіях? Які євангельські уроки можемо почерпнути з них?

Середа, 8 жовтня

ГІВВІЙЦІ

Прочитайте уривок І. Нав. 9:1–20. У чому подібність і відмінність між історією про Рахав та розповіддю про гіввійців? Чому це важливо знати? _____

Цей розділ книги Ісуса Навина починається з повідомлення про те, що п'ять ханаанських царів, які правили невеликими містами-державами, вирішили створити коаліцію проти ізраїльтян. Однак жителі Гівеона вирішили укласти угоду з Ізраїлем. Щоб обманом змусити ізраїльтян укласти з ними союз, гіввійці вдалися до методів посла з чужої країни. В уривку Втор. 20:10–18 записане пояснення Господа щодо різниці між ханаанцями та людьми, які жили за межами Обітованої землі.

Слово *орма*, перекладене як «хитрість», може вживатися в позитивному значенні, позначаючи розсудливість і мудрість (див. Притчі 1:4; 8:5, 12), або в негативному, указуючи на злочинні наміри (див. Вих. 21:14; 1 Сам 23:22; Псал. 83:4). У випадку гіввійців за їхніми діями стоїть інший мотив — збереження свого життя.

Слова гіввійців дуже схожі на слова Рахав. Як і Рахав, вони визнають силу ізраїльського Бога та переконані, що успіх Ізраїля – це не просто людський подвиг. На відміну від інших ханаанців, вони не повстають проти рішення Ягве дати землю ізраїльтянам і визнають, що Господь Сам проганяє ці народи перед Ізраїлем. Звістка про визволення з Єгипту й перемогу над Сіхоном та Огом спонукають Рахав та гіввійців шукати союзу з ізраїльтянами. Однак замість того, аби повністю визнати свою готовність підкоритися ізраїльському Богові, як це зробила Рахав, гіввійці вдаються до хитрощів.

Закон Мойсея передбачав, у який спосіб лідери Божого народу могли дізнатися про волю Бога в таких незрозумілих випадках, як цей (див. Чис. 27:16–21). Ісус Навин повинен був запитати про волю Господа й уникнути обману гіввійців.

Основний обов'язок теократичного лідера та будь-якого християнського керівника полягав у пошуку Господа й пізнанні Його волі (див. 1 Хронік 28:9; 2 Хронік 15:2; 18:4; 20:4). Знехтувавши цим обов'язком, ізраїльтяни були змушені порушити або основні умови завоювання землі, або дану в Ім'я Господа клятву, виконання яких було однаково обов'язковим.

У який спосіб ви шукаєте Господа та пізнаєте Його волю?

Четвер, 9 жовтня

ДИВОВИЖНА БЛАГОДАТЬ

Прочитайте уривок І. Нав. 9:21–27. Як рішення Ісуса Навина поєднало справедливість і благодать? _____

Навіть якби ізраїльський народ вирішив напасти на гіввійців, їм не дозволили б це зробити через присягу старійшин громади. Лідери ізраїльтян діяли відповідно до принципу, згідно з яким присяга, доки не містить протиправних дій або злочинних намірів, є обов'язковою, навіть якщо вона завдає особистої шкоди тим, хто присягнув.

У Старому Завіті бути розсудливим щодо присягання та дотримуватися вже виголошеної присяги вважалося чесною та благочестивих (див. Псал. 15:4; 24:4; Екл. 5:2, 6). Оскільки клятва була виголошена в Ім'я Господа, Бога Ізраїля, старійшини не могли її скасувати.

Завдяки урочистій присязі, виголошеній єврейськими старійшинами, доля Ізраїля була нерозривно пов'язана з долею гіввійців. Фактично через те, що вони були призначені дроворубами й водоносами для

Божого дому (див. І. Нав. 9:23), ці люди стали невід'ємною частиною ізраїльської спільноти й поклоніння Богові. Ісус Навин та єврейські старійшини призначили гіввійцям працювати «для потреб усієї громади» (І. Нав. 9:21), і так прокляття перетворилося на потенційне благословення для цього народу (порівняйте з 2 Сам. 6:11).

Подальша історія Гівеона свідчить про високі релігійні привілеї жителів міста, а також про їхню відданість Божому народові. Дана Ізраїлем обіцянка залишалася в силі упродовж поколінь, так що коли ізраїльтяни повернулися з вавилонського полону, гіввійці допомагали відбудовувати Єрусалим (див. Неєм. 7:25). Їхні дії матимуть вічно позитивні наслідки, але тільки завдяки Божій благодаті.

Що сталося б, якби гіввійці розкрили себе й попросили про милість, як це зробила Рахав? «Доля гіввійців була б значно кращою, якби вони чесно повелися з ізраїльтянами. Хоч те, що вони покорилися Єгові, зберегло їм життя, однак їхній обман приніс їм лише ганьбу і рабство [адже “Гів’он — місто велике... а всі люди його — лицарі” (І. Нав. 10:2, переклад І. Огієнка)]. Господь передбачив, щоб усі, хто залишить ідолопоклонство та приєднається до Ізраїля, могли користуватися благословеннями завіту. Вони належали до категорії тих, яких називали “приходько, що серед тебе”; за незначними винятками, цей клас людей користувався тими ж благами і перевагами, що й Ізраїль» (Е. Уайт. Патріархи і пророки. С. 506). Кінцева мета Бога полягає не в тому, щоб покарати грішників, а в тому, щоб вони покаялися й отримали Його милість (пор. Єзек. 18:23; 33:11). Гіввійці звернулися до Божого милосердя і були спасенні. Саме відмова ханаанців покаятися та їхня непокора Божим намірам призвели до рішення про їхнє знищення (див. Бут. 15:16). Бог ушанував визнання Його вищої влади гіввійцями, їхнє бажання миру й готовність відмовитися від ідолопоклонства та поклонятися єдиному істинному Богові.

П'ятниця, 10 жовтня

ДЛЯ ПОДАЛЬШОГО ДОСЛІДЖЕННЯ:

Прочитайте в книзі Е. Уайт «Патріархи і пророки» уривок із розділу «Союз із гівеонітянами» (с. 505–509).

Прочитавши розповідь про Рахав та розвідників у книзі Ісуса Навина, ми більше ніде не зустрічаємо її імені в Старому Завіті, аж поки не побачимо його в родоводі Ісуса Христа. Згідно із цим родоводом, Рахав

стала дружиною Салмона (з племені Юди), батька Вооза, і свекрухою Рут – іншої видатної жінки, згаданої в тому ж родоводі (див. Матв. 1:5; порівняйте з Рут 4:13, 21). Через свою віру в Бога єрихонська блудниця, засуджена на повне знищення, стає важливою ланкою в царському роді Давида та прародителькою Месії. Це може здійснити Бог через віру людини, навіть якщо ця віра буде як гірчичне зернятко (див. Матв. 17:20; Луки 17:6).

«Її [Рахав] навернення не було винятковим проявом Божої милості до ідолопоклонників, які визнали Його Божественний авторитет. Мешканці Гівеона – численний народ центральної частини Краю – також залишили своє язичництво, приєдналися до Ізраїля та розділили з ним благословення завіту.

Бог не визнає жодної національної, расової чи кастової відмінності. Він – Творець людства. Усі люди – одна сім'я завдяки Творінню й Викупленню. Христос прийшов зруйнувати будь-яку стіну розділення, усунути всяку перешкоду у дворах храму, аби кожна душа могла мати вільний доступ до Бога. Його любов настільки широка, глибока і повна, що проникає всюди. Вона звільняє від сатанинського впливу всіх обманутих дияволом і підводить їх до Божого престолу, оточеного райдугою обітниць. У Христі немає ні юдея, ні геллена, ні раба, ні вільного» (Е. Уайт. Пророки і царі. С. 369, 370).

Запитання для обговорення:

1. Обговоріть питання «другого шансу» (та більше), розглядаючи його з різних ракурсів. У який спосіб ми маємо надавати другий шанс (та більше) нашим ближнім? Водночас, чому нам слід бути обережними, щоб не зловживати цією ідеєю? Подумайте, наприклад, про жінку, яка перебуває в стосунках, де з нею жорстоко поводяться, а їй радять залишатися в цих стосунках, хоч насильство триває. Як тут знайти правильний баланс?
2. Поговоріть про Рахав як героїню віри. Як ми можемо оцінити відкритість людей до Бога, навіть якщо їхній спосіб життя далекий від біблійного ідеалу? Як можна поважати їхню віру, не потураючи деяким їхнім звичаям?
3. Ісусові Навину вдалося практично поєднати справедливість і благодать, щоб вийти зі скрутного становища, спричиненого обманом гіввійців та власним недоглядом, коли він не порадився з Господом. Подумайте про ситуацію у вашому житті, котра вимагає як справедливості, так і благодаті. Як можна практично поєднати їх?

ЧАСТИНА I: ОГЛЯД

Для багатьох читачів книга Ісуса Навина часто асоціюється з військовою, руйнуванням і смертю. Хоч ці елементи присутні в книзі, вони не відображають усієї історії. Знищення ханаанців відбулося лише після майже 450-річного періоду благодаті (див. Бут. 15:16)! Події виходу слугували важливим свідченням Божого суверенітету; їх можна вважати останнім закликком для мешканців Ханаану. Історії Рахав та гіввійців демонструють, що більшість ханаанців усвідомлювали, що здійснив Бог, проте лише деякі з них належно відреагували. Інші вирішили не здаватися, натомість чинити опір, накликаючи на себе поразку, подібно до фараона за 40 років до цього.

Фактично книга Ісуса Навина — це книга благодаті й милосердя. Цього тижня ми побачимо, як Божа благодать виявилася в житті ізраїльтян та ханаанців. Знову Ізраїль готовий увійти в Обітовану землю. Бог дає їм другий шанс. Загроза, яку становила ханаанська військова сила, не змінилася. Змінилася віра другого покоління ізраїльтян. Що стосується ханаанців, то історії Рахав і гіввійців демонструють: не все втрачено в приреченій землі, Бог дарує кожному шанс на спасіння. Водночас віра Рахав та гіввійців далека від досконалості. Проте й віра вибраного Божого народу також далека від досконалості. Порівнюючи віру ізраїльтян, Рахав і гіввійців, ми можемо почерпнути важливі уроки для нашої духовної подорожі. Найважливіший урок, як ми побачимо, полягає в тому, що всі ми потребуємо дивовижної Божої благодаті.

ЧАСТИНА II: КОМЕНТАР

Віра другого покоління

Текст І. Нав. 2:1 повідомляє, що друге покоління ізраїльтян у пустелі стикається з тією ж дилемою, що й перше. Відрядження розвідників нагадує народіві, що землю, яку Бог дає їм, потрібно спочатку завоювати. Ця іронія була причиною розчарування першого

покоління в Кадеш-Барнеа (див. Чис. 13, 14), а саме: земля — це дар Божий, але за неї треба платити. Як можна примирити ці, здавалося б, протилежні ідеї дарування і завоювання? Тобто, як може дар, котрий, за визначенням, є безплатним, водночас чогось коштувати його отримувачу? Іншими словами, якщо земля — це дар, то чому Ізраїль має здобувати її через завоювання?

Це питання ґрунтується на вірі, яка також означає довіру. У стосунках зі Своїми створіннями Господь завжди залишає місце для довіри. У певному розумінні, довіра була ключовим питанням від моменту гріхопадіння в Едемському саду. Чи не те саме зауважуємо в людському суспільстві й сьогодні? Без довіри не може бути справжніх стосунків. Якби Ізраїль довіряв Богові, Він вигнав би ханаанців у надприродний спосіб (див. Вих. 23:28). Господь прямо вказує на брак довіри, продемонстрований попереднім поколінням, як на причину їхньої невдачі: «Доки цей народ зневажатиме Мене? До яких пір не довірятимуть Мені, незважаючи на всі ознаки, які Я вчинив серед них?» (Чис. 14:11).

Минуло сорок років, і з'явилося нове покоління. Для наймолодших із них давня військова перемога над Огом і Сіхоном та чудесне збереження життя під час блукань пустелею — це лише спогади про відносно далеке минуле. У цей момент Ізраїль знову опинився на роздоріжжі, зіткнувшись із тією самою проблемою: немає довіри — немає землі.

За сюжетом, замість 12 розвідників вирушило двоє. Здається, немає конкретної причини для такої зміни, але це може бути пов'язано з епізодом у Кадеш-Барнеа, коли двоє розвідників протистояли десятком невірним. Хоч попри певну подібність двох розповідей розвідників, відмінності між ними ще разючіші. По-перше, двоє розвідників не принесли жодних доказів того, що земля хороша. По-друге, немає жодної згадки про повний огляд землі. По-третє, вони провели більше часу переховуючись, ніж розвідуючи. Нарешті, немає жодного звіту про землю щодо її загальних характеристик чи викликів у її підкоренні. Розвідники просто констатували: «Справді, Господь віддав у наші руки всю ту землю» (І. Нав. 2:24). Чому вони були такі впевнені? Єдине, що вони мали, — це запевнення Рахав. Фактично розвідники повторили Ісусові Навину слова Рахав: «Я знаю, що Господь дав вам цю землю, через що ми й злякалися вас, — тому всі мешканці цього

краю тремтять перед вами» (І. Нав. 2:9). А слова Рахав так само перегукуються зі словами, які 40 років тому виголосили Ісус Навин та Халев: «Ми... успадкуємо її» (Чис. 13:30).

Перше покоління не повірило, незважаючи на те, що вони бачили. Однак це нове покоління повірило. Ця динаміка вказує на те, що 40 років у пустелі навчили ізраїльтян найпотужнішої здатності, яку вони могли розвинути: довіри до Ягве. Ця здатність зробила їх непереможними перед найстрашнішими ворогами.

ЕЛЕМЕНТИ ВІРИ	Рахав	Гіввійці
Основа	Слухання	Слухання
Засоби	Обман	Обман
Мета	Бути врятованими	Бути врятованими
Негайні результати	Визволення	Визволення
Довгострокові результати	Повне громадянство	Підневільний стан

Як видно з наведеної вище таблиці, перша паралель між Рахав і гіввійцями полягає в тому, що їхня віра ґрунтується на почутій інформації. А такої інформації про минулі діяння Господа заради Його народу достатньо, щоб викликати в них позитивну реакцію покори, тимчасом як більшість їхніх співвітчизників вважає за краще чинити опір. На цьому етапі віра Рахав та гіввійців заслуговує на висловлену Христом похвалу: «Блаженні ті, які не бачили, а повірили!» (Івана 20:29). Їхнє ставлення різоче відрізняється від ставлення першого покоління, яке не повірило, хоч мало всі підстави довіряти Богові. Унаслідок почутого, «занепокоїлося наше [ханаанців] серце» (І. Нав. 2:11). Ця ідіома, яка означає «занепасти духом», «злякатися»*, промовисто стосується ханаанців у пісні Мойсея (Вих. 15:15), ізраїльтян після звіту десятиох розвідників (Втор. 1:28), мешканців Обітованої землі (І. Нав. 2:9) та її царів (5:1), а також ізраїльтян після поразки в Аї (7:5). Крім того, мова Рахав показує, що вона розуміє релігійний характер війни (2:10). Використане нею дієслово *хар'ам* («знищити дощенту») стосується об'єктів та осіб, призначених Богом для знищення. Це поняття відоме за межами Ізраїля, про що свідчить його використання в позабіблійних текстах.

*Давньоєвр. *мас'ас* – буквально означає «розтанути», тобто від страху ослабнути, занепасти духом (*прим. експерта*).

Друга паралель — про те, як Рахав і гіввійці виявили свою віру в нетрадиційний спосіб. Якщо Рахав обманула, щоб захистити й урятувати розвідників, то гіввійці обманули, аби врятуватися самим. Незважаючи на це, їхні вчинки мотивує впевненість у тому, що Бог виконає дані Ізраїлеві обітниці. Хоч ми не можемо багато очікувати від цих ханаанців у моральному плані, їхню хитрість розглядають по-іншому. За словами оповідача, вони діяли хитро (*орма*); це слово перегукується з єврейським терміном *арум*, використаним для опису змія в третьому розділі книги Буття. На відміну від ситуативного обману Рахав, їхній план добре прорахований і продуманий.

Третя паралель стосується мотивації цих людей. Як Рахав, так і гіввійці прагнули урятуватися від прийдешньої загибелі. Спочатку їхня віра егоцентрична, вона шукає тимчасового вирішення своєї проблеми. На цьому етапі вона не може зазирнути за горизонт і заснована на страху, а не на любові (див. І. Нав. 2:9; 9:24). Тут віра є чимось на кшталт угоди. Прагматичний аспект цієї віри як угоди видно з того, у який спосіб ці люди використовують слово *xéced* (2:12). У світському розумінні воно часто означає різновид угоди, у якій «людина, котра отримує акт *xéced*, відповідає аналогічним актом *xéced*, або, принаймні, демонструючи *xéced*, вона має право очікувати на еквівалентний акт у відповідь» (Hans-Jürgen Zobel. “*פרד*.” *Theological Dictionary of the Old Testament* (Grand Rapids, MI; Cambridge, U.K.: Eerdmans, 1986), p. 18).

Четверта і п'ята паралелі стосуються наслідків їхніх рішень. Рахав отримала гарантію, що вона та її сім'я будуть збережені. Подібно як ізраїльтяни під час останньої єгипетської кари мали ознаку, так і тут повинна бути ознака: червона мотузка, що звисає з вікна, імовірно, з того вікна, звідки Рахав спустила розвідників на мотузці. Однак її порятунок — це Божественне діяння. Якщо стіни Єрихона впали, то Бог, очевидно, зберіг ділянку, на якій стояла її оселя. З іншого боку, гіввійці відтепер недоторканні. Їм вдається отримати захист, якого вони прагнули, коли коаліція ханаанських царів наступає на Гівеон (див. І. Нав. 10). Оборона Гівеону спричиняє велику військову кампанію, під час якої багато міст було зруйновано. Зрештою, обманний план гіввійців було використано для просування Божого задуму в завоюванні землі. Однак досить чітко простежуються довготривалі наслідки. Рахав стала предком Месії і асимілювалася з Ізраїлем. Гіввійці також асимілювалися, але як слуги. Вони мали тривалий захист (пор. 2 Сам. 21), але наслідки їхніх дій залишили. «Задля обману вони обрали собі

одяг убогості, який і був залишений їм як символ вічного рабства» (Е. Уайт. Патріархи і пророки. С. 507).

ЧАСТИНА III: ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ

Дивовижна благодать у нашому житті

Історія Рахав та гіввійців нагадує нам, що ізраїльтяни й ханаанці — це більше, ніж просто етнічні групи; вони також символічно уособлюють різні духовні стани. Божий Ізраїль, незалежно від етнічної приналежності, — це насамперед духовна спільнота. Усі люди покликані бути частиною цієї спільноти. Усі в межах Божої досяжності. У цьому сенсі заклик апостола Павла зламати всі бар'єри має особливе значення (див. Гал. 3:28).

Питання для роздумів: Подумайте про місця, де ви можете знайти людей, котрі сьогодні перебувають за межами досяжності благодаті. Що ви і ваша громада можете зробити, аби досягти недосяжних?

Розпізнавання Божої волі

Нездатність Ізраїля розпізнати ідентичність гіввійців нагадує нам про небезпеку бути введеними в оману зовнішніми ознаками. Ізраїльські вожді скуштували черствий хліб гіввійців своїми устами, «а Господніх уст не питали» (І. Нав. 9:14, переклад І. Огієнка). Помилка Ізраїля серйозна, бо небажання радитися з Господом підриває їхнє покликання бути посередником у проголошенні Божої волі світові.

Запропонуйте учням поміркувати над такими запитаннями:

1. Як ми можемо сьогодні уникнути такої самої пастки, до якої потрапили ізраїльтяни з гіввійцями?
2. У який спосіб Ізраїль повторив поразку Єви перед змієм в Едемському саду?
3. Як сьогодні ми розпізнаємо Божу волю? Яку роль у цьому має відігравати Святе Письмо?
4. Спробуйте пригадати, коли востаннє ви вирішили йти в певному напрямку, не порадившись із Богом. Які були наслідки?

ПАМ'ЯТНИКИ БЛАГОДАТІ

Біблійні тексти для дослідження:

І. Нав. 3, 4; Чис. 14:44; Луки 18:18–27; Івана 14:26; Євр. 4:8–11.

Пам'ятний вірш:

«Адже Господь, ваш Бог, осушив перед вами води Йордану, доки ви не перейшли, — так само як Господь, ваш Бог, учинив і з Червоним морем, яке Він осушив перед нами, доки ми не перейшли; і щоб усі народи землі пізнали, що Господня рука могутня, та щоб ви боялися Господа, вашого Бога, поки будете жити» (І. Нав. 4:23, 24).

Поліцейський патруль зупинив автомобіль Джона та попросив показати його водійське посвідчення. І в цей момент Джон згадав, що залишив свій гаманець із посвідченням в офісі. Джон пояснив, що сталося, а офіцер запитав про його роботу. Джон відповів, що він викладач. Виписуючи Джону штраф, офіцер порадив йому не сприймати це як штраф.

«Це плата за навчання, — сказав він. — Якщо люди хочуть чогось навчитися, вони платять за навчання. Це урок для вас, щоб навчитися не забувати водійське посвідчення, коли сідаєте за кермо. На все добре, учителю!»

Ми, люди, схильні забувати те, що не завжди перебуває в нашому полі зору. Ми забуваємо відповідати на телефонні дзвінки й електро-

нні листи, поливати рослини, вітати з днем народження тощо. Однак схильність забувати про наші духовні потреби може мати значно серйозніші наслідки, ніж просто отримання штрафу, адже від цього залежить наша вічна доля.

Цього тижня ми заглибимося в біблійну історію про перехід ізраїльтян через Йордан та подумаємо, чого можемо навчитися з їхнього досвіду.

Неділя, 12 жовтня

ПЕРЕХІД ЧЕРЕЗ ЙОРДАН

Прочитайте тексти І. Нав. 3:1–5. Чому Бог звелів ізраїльтянам особливо підготуватися до цієї події?

Тут уперше в книзі Ісуса Навина згадується ковчег завіту. До цього моменту в Старому Завіті ковчег з'являвся в контексті святилища (див. Вих. 40:21); у подорожі Ізраїля від Сінаю (див. Чис. 10:33–36); та при невдалій спробі почати завоювання Ханаану (див. Чис. 14:44). Це був найсвятіший об'єкт ізраїльського святилища; він містив три предмети, кожен з яких виражав особливі стосунки Ізраїля з Богом: (1) скрижалі з Десятьма Заповідями; (2) жезл первосвященника Аарона; (3) глечик з манною (див. Вих. 16:33; Євр. 9:4).

Ковчег і підготовка до переходу через Йордан нагадали ізраїльтянам, що завоювання Ханаану буде успішним лише тоді, коли вони підуть Божим шляхом. Господь, Котрий розмовляв з Мойсеєм з-поміж двох херувимів над віком ковчега (див. Вих. 25:22; Чис. 7:89), тепер має увійти до Ханаану перед ізраїльтянами як Вождь і Переможець.

Термін *кадаш*, перекладений, як «освятіться» (І. Нав. 3:5), стосується процесу духовного очищення, якого дотримувалися священники перед початком служіння у святилищі (див. Вих. 28:41; 29:1), а також очищення, здійсненого народом Ізраїля перед отриманням Божого одкровення на Сінаї (див. Вих. 19:10, 14). Це освячення передбачало звільнення від гріха й усунення будь-якої ритуальної нечистоти. Таке саме повеління записане в тексті Чис. 11:18, воно було пов'язане з чудом, яке Господь мав намір здійснити. Подібна підготовка була також потрібна перед воєнними діями (Втор. 23:14). Перш ніж Бог зможе воювати за Ізраїль у битві, вони мають виявити свою відданість і довіру Йому як своєму Полководцеві.

Чудо переходу через Йордан мало довести ізраїльтянам, що обіт-ниці Господа про вигнання жителів Ханаану можна довіряти. Той, Хто міг забезпечити перехід через Йордан у час повноводдя, спроможний також подарувати їм Обітовану землю.

Господь не завжди розділяє Йордан, Його втручання не завжди настільки очевидне. Як, на вашу думку, ми можемо розвинути в собі духовну проникливість, аби відчувати й розпізнавати Боже втручання заради нас?

Понеділок, 13 жовтня

ЖИВИЙ БОГ ЧУДЕС

Прочитайте уривок І. Нав. 3:6–17. Що цей дивовижний перехід через Йордан відкриває нам про природу Бога, Котрому ми служимо?

У тексті І. Нав. 3:5 перехід через ріку Йордан описано єврейським словом *ніфлаот* (чудо, диво), яке зазвичай стосується могутніх, надприродних дій Бога та демонструє Його унікальність (див. Псал. 72:18; 86:10). Пізніше ізраїльтяни, розмірковуючи над цими діяннями, прославляли Господа (див. Псал. 9:1) і проповідували Його між народами (див. Псал. 96:3). Вони згадували такі чудеса, як карі в Єгипті (див. Вих. 3:20; Міхея 7:15), перехід через Червоне море, а також Боже керівництво в пустелі (див. Псал. 78:12–16).

Автори Біблії знали і свідчили про те, що Бога, Котрий створив світ, ніколи не могли обмежити або стримати Його творіння. Для Нього немає нічого неможливого (євр. *пала* – «недосяжного», «складного», «нездійсненного») (Єрем. 32:17). Його Ім'я та Його природа дивовижні (Суд. 13:18); Він – за межами нашого розуміння.

На відміну від богів інших народів, які не можуть спасти (див. Псал. 96:5; Ісаї 44:8), Бог Біблії – живий, активний, усемогутній Бог, послідовники Якого можуть довіряти Йому в очікуванні Його втручання заради них.

Пророк Захарія використовував термін *йіпале* (від того самого кореня, що й *ніфлаот*), коли уявляв майбутнє Ізраїля після вавилонського вигнання. Він бачив, що Єрусалим буде повністю відбудований, старі люди сидітимуть на вулицях міста, а хлопчики й дівчатка бавитимуться там. Для, здавалося б, недовірливих мешканців столиці, де все ще

було видно ознаки її зруйнування, Захарія проголосив: «Так говорить Господь Саваот: якщо в очах останку цього народу за їхніх днів таке видаватиметься неймовірним, то хіба воно може бути неймовірним для Мене? — питає Господь Саваот? Тому так говорить Господь Саваот: Я врятую Мій народ як зі східних країв, так само із західних земель. Я поверну їх, і вони поселяться в Єрусалимі» (Зах. 8:6–8).

Прочитайте уривок Луки 18:18–27. Як відповідь Христа Його учням заохоче нас довіряти Богові те, що здається неможливим?

Вівторок, 14 жовтня

ПАМ'ЯТАЙТЕ

Прочитайте розділ 4 в книзі Ісуса Навина. Чому Бог звелів ізраїльтянам побудувати пам'ятник? _____

Призначення цих каменів — стати «ознакою». Єврейський термін *от* часто асоціюється зі словом «чудо» і може стосуватися здійснених Богом дивовижних дій (див. вчорашнє дослідження), таких як кари в Єгипті (Вих. 7:3; Втор. 4:34). Цей термін також має значення «символ», або «ознака», тобто зовнішній знак глибшої, недосяжної реальності. Наприклад, веселка — це «ознака» завіту (Бут. 9:12, 13); кров на одвірках ізраїльських осель також «ознака» (Вих. 12:13); а субота — «ознака» Творіння та Божої освячувальної присутності (Вих. 31:13, 17; Єзек. 20:12).

У розділі 4 книги Ісуса Навина ознака функціонує як пам'ятник, нагадуючи кожному наступному поколінню про чудо переходу через Йордан. Термін «пам'ятник» (*зіккарон*) походить від слова *закар*, «пам'ятати, згадувати», яке означає більше, ніж пасивний акт пригадування чогось. Це передбачає запам'ятовування, за яким слідує відповідна дія (див. Втор. 5:15; 8:2). У старозавітні часи були досить розповсюджені встановлення кам'яних пам'ятників (див. Бут. 28:18–22) та ритуали, які викликали запитання в нащадків (див. Вих. 12:26, 27; Втор. 6:20–25). Замість того аби знов і знов повторювати чудеса, Бог звелів установлювати пам'ятники, які будуть нагадувати про Його великі діяння та підказувати правильні відповіді. Отже, ознака має перебувати там вічно, тобто постійно зберігати це чудо Господа в колективній пам'яті Його народу.

Потенційне запитання майбутніх поколінь є значущим, оскільки воно сформульоване в особистісному ключі: «Навіщо вам ці камені?».

Кожне нове покоління мало особисто зрозуміти й засвоїти значення цих каменів. Віру в чудотворного Бога можна зберегти лише за умови, що кожне покоління наново відкриватиме для себе значення могутніх діянь Ягве.

Така віддана віра через дотриманням заснованих на Біблії традицій значно відрізнятиметься від традиціоналізму, мертвої релігії живого покоління, позбавленої своєї початкової цінності та запалу. Зрештою, нам потрібно зробити віру, засновану на Біблії, власною. Ніхто (особливо наші предки) не може повірити за нас.

Які пам'ятники, особисті меморіали з власної подорожі з Господом допомагають вам пам'ятати Його діяння для вас?

Середа, 15 жовтня

ЗАБУДЬКУВАТИСТЬ

Прочитайте уривок І. Нав. 4:20–24 у світлі наступних текстів: Суд. 3:7; 8:34; Псал. 78:11; Втор. 8:2, 18; Псал. 45:18 (переклад І. Огієнка). Чому було так важливо пам'ятати про могутні діяння Господа?

Зверніть увагу на зміну дійових осіб у тексті І. Нав. 4:23. Про води Йордану говориться, що Господь осушив їх перед «вами», тобто перед усіма ізраїльтянами, які щойно перейшли через Йордан. На відміну від цього, у тексті зазначено, що Бог осушив Червоне море перед «нами», тобто перед тими, котрі залишилися з першого покоління і пережили Вихід. Дві події, пережиті двома різними поколіннями, були подібними за значенням, що дозволило другому поколінню, завдяки свідченню своїх батьків, відкрити для себе особливе значення переходу через Йордан.

Зазвичай ми сприймаємо забудькуватість як нормальну властивість усіх людей. Однак у духовній сфері вона може призвести до серйозних негативних наслідків.

Навіть сьогодні, якщо ми хочемо зберегти нашу ідентичність як людей з особливим покликанням та місією, нам доведеться створювати нагоди для оновлення як нашої індивідуальної, так і колективної духовної пам'яті, щоб утримувати увагу на тому, звідки ми походимо, ким ми є та для чого ми тут.

Прочитайте тексти 1 Кор. 11:24, 25; Івана 14:26. Чому ми маємо завжди пам'ятати, що Христос здійснив для нас? Що ще має

Еллен Уайт чітко розуміла, що без постійного згадування про Божі минулі дії й одкровення ми точно втратимо мотивацію виконувати нашу місію в майбутньому: «Нам нема чого боятися майбутнього, за винятком випадків, коли ми забудемо шлях, яким Господь вів нас, та Його вчення в нашій минулій історії» (Життєві нариси. С. 196).

Так, для нас важливо пам'ятати минуле й діяння Господа в нашому житті. Проте чому нам необхідно і зараз день у день мати досвід спілкування з Ним та відчувати реальність Його любові й присутності?

Четвер, 16 жовтня

ЗА ЙОРДАНОМ

Він перетворив море на суходіл,
І ріку перейшли пішки.

Тому радіймо в Ньому! (Псал. 66:6).

Перехід і через Червоне море, і через Йордан – це ознаки нової ери в біблійній історії. Обидві ці події мають символічне значення (див. Псал. 66:6; 114:1–7; 2 Цар. 2:6–15). У Старому Завіті є тексти, які пов'язують ці перехресні події та наголошують на їхньому значенні, що виходить за межі початкового розуміння. У Псалмі 66 псалмист прославляє Бога за Його діяння у своєму житті (вірші 16–19), посилаючись на історичні приклади дивовижного переходу через Червоне море та Йордан.

Псалом 114 також пов'язує дві події разом і не тому, що автор не бачив хронологічної різниці між ними, натомість через теологічне значення обох переходів. У такий спосіб обидві події розглядають як внесок у зміну статусу Ізраїля, спочатку від рабства до свободи, потім від кочового безземелля до нації. У цих псалмах приклади двох переходів ілюструють зміну статусу від гніту, злиднів, безпорадності й приниження до безпеки, благополуччя, спасіння й гідності.

Перехід Іллі на другий бік Йордану також відбувся в контексті чуда, подібного до описаного в книзі Ісуса Навина. Для Іллі цей перехід був пов'язаний з найважливішою зміною статусу в його житті: він був узятий на Небо. У житті Єлисея також відбулася важлива

змiна: помічник пророка (див. 1 Цар. 19:21) став пророком нації (див. 2 Цар. 2:22).

Прочитайте тексти Матв. 3:13, 16, 17; Марка 1:9–11. Як автори Нового Завіту свідчать про символічне значення річки Йордан?

У земному служінні Ісуса, як Представника Ізраїля, деякі події перегукуються з певними подіями з історії стародавнього Ізраїля. Ісус пережив «Червоне море» та «Йордан». У дитинстві Він разом з батьками змушений був тікати до Єгипту після указу Ірода про смерть немовлят (див. Матв. 2:14–16). Христос провів 40 днів у пустелі (див. Матв. 4:2), подібно до 40 років стародавнього Ізраїля. На ознаменування переходу від Свого життя в Назареті до публічного служіння Він хреститься в Йордані (див. Матв. 3:16, 17; Марка 1:9).

Пізніше апостол Павло в Посланні до євреїв (розділи 3, 4) наголошує на символічному значенні переходу через Йордан та зображує вхід до Ханаану, як прообраз «благодаті», яку християни приймають через віру.

П'ятниця, 17 жовтня

ДЛЯ ПОДАЛЬШОГО ДОСЛІДЖЕННЯ:

Прочитайте в книзі Еллен Уайт «Патріархи і пророки» уривок із розділу «Перехід через Йордан» (с. 483, 484).

«Уважно дослідіть досвід Ізраїля під час їхніх подорожей до Ханаану. Вивчіть третій і четвертий розділи книги Ісуса Навина, зосередившись на підготовці народу до переходу через Йордан до Обітованої землі. Нам потрібно тренувати серце й розум, освіжаючи пам'ять уроками, яких Господь навчив Свій стародавній народ. Тоді для нас повчання Його Слова завжди будуть цікавими та приголомшливими» (Коментар Е. Уайт. Біблійний коментар АСД. Т. 2. С. 994).

«Сучасний Ізраїль перебуває в більшій небезпеці забути Бога та впасти в ідолопоклонство, ніж Його стародавній народ. Навіть ті, хто нібито дотримується суботи, поклоняються багатьом ідолам. Господь особливо наказав Своему стародавньому народові остерігатися ідолопоклонства, бо, якщо вони відійдуть від служіння живому Богові, Його прокляття впаде на них. З іншого боку, якщо вони любитимуть

Його всім своїм серцем, усією своєю душею й усіма своїми силами, Він рясно благословить їхній кошик і їхню діжу [алюзія на Втор. 28:5, переклад І. Огієнка] та усуне хворобу з-поміж них» (Е. Уайт. Свідчення для Церкви. Т. 1. С. 609).

Запитання для обговорення:

1. Обговоріть у класі дивовижний перехід через Йордан. Яке визначення ви можете дати чуду? Чому дехто вважає, що сьогодні Бог не звершує подібних чудес?
2. Які практичні способи ви можете запропонувати у своєму класі для запобігання духовному забуттю як індивідуальному, так і загальному?
3. Для нас важливо мати постійні динамічні стосунки з Богом та не забувати своїх минулих християнських досвідів. Але чому нам не слід обмежуватися лише минулими досвідами, натомість щодня зауважувати, як Бог діє в нашому житті?
3. Як субота може, з одного боку, допомогти нам пам'ятати про втручання Бога в наше життя, а з іншого — дарувати нам передчуття обіцяного спокою в Його Царстві? Як субота вказує не лише на те, що ми повинні пам'ятати, але й на те, чого ми можемо сподіватися в майбутньому?

ЧАСТИНА I: ОГЛЯД

З поверненням розвідників Ізраїль був готовий увійти в Обітовану землю. Залишався нездоланий бар'єр, принаймні з людського погляду: ріка Йордан під час повіди. Однак ніщо не може перешкодити живому Богові Ізраїля. Він знову виявить Свій суверенітет як Господь усієї землі (і вод). Відколи Ізраїль вийшов з Єгипту, здатність Бога творити чудеса ніколи не викликала сумніву, лише готовність Його народу мала бути перевірена ще раз, тому Ісус Навин закликав їх освятитися. Подібно до своїх предків, котрі вирушали до берегів Червоного моря, ізраїльтяни востаннє збирали речі й залишали табір, перш ніж увійти до Ханаану.

Минуло понад чотириста років після першої обітниць, даної Авраамові, і народ знову прямує до межі неможливого. Упродовж усього часу від переходу через Червоне море до переходу через ріку Йордан Бог проводив Свій народ через неможливе, щоб довести: для Нього немає нічого неможливого. Ковчег завіту понесли перед ними, і це свідчило про те, що перехід дном глибоководної ріки — це не збіг обставин чи людський план, а Божий промисел. Перехід через Йордан закарбований в історії як особливий день, а географічно він позначений двома пам'ятниками з 12 каменів. Однак найголовніше — чи залишиться ця подія в пам'яті майбутніх поколінь. На жаль, з плином часу духовне значення цих каменів буде втрачене з поля зору. Ця трагічна забудькуватість призвела Ізраїля не тільки до ідолопоклонства, але й до повернення в Єгипет.

ЧАСТИНА II: КОМЕНТАР

«Водне» богослов'я

Між переходами через Червоне море та річку Йордан існує кілька паралелей. Серед них — використання трьох важливих єврейських термінів: (а) *пала́* («чудо») для позначення обох чудесних переходів

(див. Вих. 15:11; І. Нав. 3:5); (б) *нед* для позначення згромадження води у вигляді стін (див. Вих. 15:8; І. Нав. 3:16); (в) рідкісне слово *хараба́*, що означає «суша» (див. Вих. 14:21; І. Нав. 3:17). Крім того, Сам Бог проводить паралель між Мойсеєм та Ісусом Навином (див. І. Нав. 3:7), явно пов'язуючи ці два епізоди. Псалмист бачить ці дві події як єдину (див. Псал. 114:1, 3, 5).

А чи має перехід через Йордан якесь богословське значення? У третьому уроці автор посібника виклав нам типологічне значення цієї події у світлі життя Ісуса Христа і Церкви. Отже, ми можемо дослідити богословське значення переходу для його учасників.

Сьогодні, споглядаючи ріку Йордан, важко уявити, які труднощі постали перед ізраїльтянами під час переходу через неї 1400 років тому. По-перше, зрошення в сільськогосподарських цілях та споживання води людьми вздовж 360 км русла ріки значно зменшило її розміри і швидкість течії. По-друге, святкування Пасхи відразу після переходу вказує на те, що він відбувся навесні, коли ріка в деяких місцях могла бути до 1,5 км завширшки внаслідок танення снігів у високогір'ї. Ці дані означають, що перетин цієї великої водойми із сильними течіями або навіть із завалами сміття був не меншим чудом, ніж перетин Червоного моря.

У свідомості стародавніх близькосхідних народів, таких як ханаанці, море мало міфологічне значення. Це було місце, звідки вийшли їхні божества, коли сили хаосу були підкорені могутнішими богами.

Згідно з ханаанським міфом, Ваал, покровитель землі, став верховним богом бурі, коли переміг Яма (давньоєвр. *ям*, що означає «море»), бога моря. Отже, «у стародавньому політеїстичному мисленні народи вигравали битви на землі, тому що їхні боги-покровителі вигравали битви в космосі. Якби Ягве, Бог Ізраїля, міг так легко перемогти й підкорити Своім цілям силу бога ріки під час повені, то що Він зробить з Ваалом? Що тоді народ Ягве зробить з Ханааном?» (Joseph Coleson, "Joshua," in *Cornerstone Biblical Commentary: Joshua, Judges, Ruth* (Carol Stream, IL: Tyndale House Publishers, 2012), p. 56).

З огляду на це історичне тло, перехід через Йордан виражає потрійний богословський вимір, який не є очевидним для сучасного читача.

По-перше, статус Бога як «Господа всієї землі» (І. Нав. 3:11, 13) підкреслює сутєву відмінність між ханаанськими божествами і

Ягве. Його панування не обмежується жодною територією. Уся Земля і Всесвіт належать Йому та перебувають під Його юрисдикцією. Він – істинний Власник і Господь світу, а Ваал (що також означає «власник» або «володар») є самозванцем. Влада Господа над водою слугує доказом Його верховенства.

По-друге, Бог перемагає. Як у вавилонській, так і в ханаанській міфології Мардук і Ваал стали головними богами, оскільки перемогли потужні водні сили. І в поетичних, і в пророчих уривках Ягве прославляють за перемогу над ворогами, зображеними морським драконом або змієм, якого також називають Рагав або Левіятан (пор. Йова 41:1; Псал. 74:13; Ісаї 30:7). Оскільки Ягве перемагає водні сили хаосу, Його перемога найвища. Однак вирішальна відмінність Ягве від цих богів полягає в тому, що Він – живий Бог (див. І. Нав. 3:10), Котрий діє в реальному часі. Ягве не є богом міфології; Він – Бог історії.

По-третє, Ягве – святий Бог. У книзі Ісуса Навина (розділи 3, 4) ковчег завіту згадується мінімум 20 разів, що підкреслює його значення в історії Божого народу. Зараз цей ковчег мав переходити Йордан перед народом (див. І. Нав. 3:11). Слава Ягве, яка спочивала над ковчегом у Святому Святих святилища, була видимим проявом Божественної присутності. Проте такий знак Його присутності міг бачити лише первосвященник раз на рік і лише за обмежених обрядових умов. Під час переходу через Йордан ковчег несли приблизно на відстані одного кілометра перед людьми, залишаючись у полі їхнього зору лише під час самої переправи через русло ріки. На відміну від ханаанських ідолів, які були створені за образом своїх людських «творців», Бог формував новий народ за Своєю подобою, як це виражено в заповіді: «Будьте святі, як Я Святий» (1 Петра 1:16; див. також Левіти 19:2).

Ці три богословські аспекти – панування, перемога і святість Бога – мали залишатися у свідомості ізраїльтян, коли вони входили в ідолопоклонницьку Ханаанську землю. Спогад про цей приголомшливий день мав слугувати протиотрутою від ідолопоклонства, яку, на жаль, Ізраїль не прийняв.

Проблема пам'яті

Біблійне поняття пам'яті динамічне, оскільки охоплює більше, ніж просто когнітивний процес пригадування інформації. Із цим поняттям

пов'язані численні тексти, де йдеться про те, що Бог «згадує» про Свій народ (див. Вих. 2:24). Коли зазначено, що Господь пам'ятає, це значить, що Він доброзичливо діє задля Свого народу. Тому Божий заклик до Свого народу пам'ятати — це також заклик до дії.

Пам'ять має втілюватися в часі та просторі різними способами: такими, як передача традиції від батьків до дітей, спорудження пам'ятників (див. І. Нав. 4) і, що найважливіше, через обряди і святкування під час великих релігійних свят. Важливо, що ці свята мали потрійний характер. По-перше, вони вшановували діяння Бога в теперішньому житті Ізраїля, коли проходили сезони посіву та збору врожаю. По-друге, ці свята вшановували діяння Господа в минулому, особливо ті, що пов'язані з виходом і завоюванням. По-третє, вони типологічно вказували на Божі діяння в майбутньому, в есхатологічній ері, яку започаткував Ісус. Отже, біблійна динаміка пам'яті не лише охоплює минуле, але й дозволяє нам жити із вдячністю в сьогоденні та з надією дивитися в майбутнє.

На жаль, Ізраїль не прислухався до Божественного заклику пам'ятати. Книга Суддів починається з мінорної ноти про духовну амнезію покоління після смерті Ісуса Навина: воно «не знало Господа, ані величних звершень, які Він учинив для Ізраїля» (Суд. 2:10). Пізніше оповідач прямо говорить про це: «Забули ізраїльтяни Господа, свого Бога, Котрий визволив їх від усіх їхніх навколишніх ворогів» (Суд. 8:34).

Результатом цього стало ідолопоклонство, яке тривало упродовж усієї історії Ізраїлю від Соломона до Седекії, останнього юдейського царя перед полонном. Ідолопоклонство — природний результат духовного забуття. Цей результат чітко простежується в історії Ізраїля (символічно представленого блудливою жінкою Осії — Гомер), який забув, що це Бог, а не Ваал, «давав їй пшеницю, вино та олію, — обдаровував її сріблом та золотом, з яких вона виготовляла Ваалів» (Осії 2:10). Зазвичай ідолопоклонство — це невдячність, заснована на катастрофічній духовній амнезії. Трагічна забудькуватість Ізраїля призвела до майже повної (за винятком Останку) втрати його ідентичності перед вавилонським вигнанням. Багато з тих, хто залишився в Обітованій землі під час вигнання, вирішили повернутися до Єгипту. Історія царів Ізраїлю та Юди закінчується виходом у зворотному напрямку — всі люди, що залишилися живими в Єрусалимі, поверну-

лися до Єгипту (див. Єрем. 43:7). Це вигнання – жахливий результат духовного забуття.

ЧАСТИНА III: ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ

Євангелізаційні можливості

У первісному контексті Старого Завіту чудеса на Червоному морі та ріці Йордан свідчили про могутню силу Бога, Котрий переміг сили зла, та про Його перевагу над усіма іншими божествами. Ці публічні прояви були не лише демонстрацією Божественної сили, але також євангелізаційною можливістю для ізраїльтян, щоб відкрити іншим народам правду про свого Бога.

У який спосіб ви можете використовувати кожен досвід спілкування з Господом у вашому житті як можливість відкрити іншим Його справжній характер?

Пам'ять про минуле

Один з найприємніших моментів у нашій родині – це перегляд старих фотографій. Ці світлини – застигли моменти часу, наповнені емоціями. Згадуючи, ми знову переживаємо ці емоції.

Подумайте про своє життя як про великий фотоальбом і спробуйте визначити моменти, коли ви бачили потужну Божу присутність у власному житті.

У своїй проповіді під назвою «Коли Бог пам'ятає» Ганс К. Ларонделл сказав, що пам'ятати «минуле означає оновлювати нашу надію на майбутнє». У цьому ж ключі, говорячи про те, як Бог керував рухом адвентистів сьомого дня, Еллен Уайт промовила пам'ятні слова: «Нам нічого боятися майбутнього, якщо тільки ми не забудемо шлях, яким нас вів Господь у минулому» (Життєві нариси. С. 196).

Поділіться з класом, як пам'ять про минулі Божі діяння у вашому житті підбадьорювала вас у важкі часи.

КОНФЛІКТ, ЩО СТОІТЬ ЗА ВСІМА КОНФЛІКТАМИ**Біблійні тексти для дослідження:**

І. Нав. 5:13–15; 6:15–20; Ісаї 37:16; Об'явл. 12:7–9; Втор. 32:17; Вих. 14:13, 14.

Пам'ятний вірш:

«І не було більше такого дня ні до того, ані пізніше, щоб Господь вислухав і здійснив таке прохання людини, оскільки сам Господь воював за Ізраїль» (І. Нав. 10:14).

Читаючи книгу Ісуса Навина, ми дізнаємося про загарбницькі військові кампанії, які здійснювалися за велінням Бога, в Ім'я Бога та з допомогою Бога. Ідея про те, що Господь стояв за завоюванням Ханаану, пронизує книгу Ісуса Навина, і на цьому наголошує оповідач (10:10, 11). Таку думку підтверджують Сам Бог (6:2; 8:1), Ісус Навин (4:23, 24; 8:7), Рахав (2:10), розвідники (2:24) та ізраїльський народ (24:18). Бог стверджує, що Він – Ініціатор завоювання Ханаану.

Ця реальність викликає неминучі запитання. Як ми можемо зрозуміти, що Божий вибраний народ здійснював такі дії в старозавітні часи? Як можна узгодити образ «войовничого» Бога з Його характером любові (див. Вих. 34:6; Псал. 86:15; 103:8; 108:4, 5), не підриваючи достовірність, авторитетність та історичність Старого Завіту?

Цього та наступного тижня ми досліджуватимемо складне питання Божественних війн у книзі Ісуса Навина та інших місцях Писання.

ВОЖДЬ ГОСПОДНЬОГО ВІЙСЬКА

Прочитайте уривок І. Нав. 5:13–15. Що ці тексти повідомляють про передумови завоювання Ханаану?

Ізраїльтяни щойно перейшли Йордан і ступили на землю ворога. Перед ними – фортеця Єрихон, її ворота міцно замкнені (див. І. Нав. 6:1). Народ Ізраїля не володіє жодною військовою стратегією. А ще більше тривожить те, що їхня зброя – це пращі, списи і стріли, а перед ними – могутня фортеця, готова до тривалої облоги.

На пряме запитання Ісуса Навина: «Чи ти наш, чи наших ворогів?» (переклад І. Огієнка) дивовижний Незнайомець дає незрозумілу відповідь: «Ні». Тобто Він не належить до названих Ісусом Навином категорій. Іншими словами, головне питання не в тому, чи Він на боці Ісуса Навина, а в тому, чи Ісус Навин на Його боці.

Порівняйте тексти І. Нав. 5:14, 15 із текстами 2 Цар. 6:8–17; Неєм. 9:6; Ісаї 37:16. Що ми дізнаємося про Особу Воєначальника Господньої армії?

Хоч вираз «Вождь Господнього війська» унікальний у єврейській Біблії, поєднання термінів «Вождь» і «військо» завжди характеризує військового лідера. Слово «воїнство» у Святому Письмі може стосуватися військових загонів, ангелів або небесних тіл.

Христос до Свого втілення з'являється перед Ісусом Навином не просто як союзник або командир ізраїльської армії, а як Командувач невидимої, але реальної армії ангелів, залучених до значно більшого конфлікту, ніж конфлікт Ісуса Навина з ханаанцями. Реакція Ісуса Навина чітко вказує на те, що він зрозумів, Хто ця Особа. Цей Командувач рівний Богові, тому Ісус Навин падає перед Ним долілиць на знак глибокої пошани й поклоніння (див. І. Нав. 5:14; див. також Бут. 17:3; 2 Сам. 9:6; 2 Хронік 20:18). Ісус Навин готовий прийняти стратегію бою для військової кампанії, яка є невід'ємною частиною значно більшого конфлікту, у якому бере участь Сам Бог Саваот.

Які розраду й надію ми можемо і повинні отримати, знаючи, що «Вождь Господнього війська» захищає Свій народ?

ВІЙНА НА НЕБІ

Ісус Навин розумів, що битва за Єрихон була частиною більшого конфлікту. Що ми знаємо про конфлікт, у який був залучений Сам Бог? Прочитайте тексти Об'явл. 12:7–9; Ісаї 14:12–14; Єзек. 28:11–19; Дан. 10:12–14.

Бог населив Усесвіт розумними створіннями, яким Він дав свободу волі, передумову для того, щоб вони могли добровільно любити. Вони можуть обрати діяти згідно з Божою волею або проти неї. Один з наймогутніших ангелів, Люцифер, повстав проти Бога і повів за собою багато ангелів.

Ісая та Єзекіїль зображують цей конфлікт, хоч деякі коментатори намагаються обмежити значення уривків Ісаї 14 та Єзек. 28 лише історіями про вавилонського царя і про тирського царя. Однак зазначені біблійні тексти містять чіткі ознаки, які вказують на трансцендентну реальність. Про царя Вавилону написано, що він перебував на Небі біля трону Бога (див. Ісаї 14:12, 13), а про царя Тира, що він проживав у Едемі як херувим-хоронитель на святій Божій горі (див. Єзек. 28:12–15). Ніщо з цього не відповідає дійсності щодо царів Вавилону й Тира.

Також про жодного із земних царів не можна сказати, що вони були бездоганні, «зразок досконалості». Отже, ці персонажі виходять за межі буквальних царств Вавилону й Тира.

Ісая представляє притчу (євр. *маш'ал* — притча, пісня) про події, які відбуваються поза безпосереднім історичним контекстом. У цьому випадку вавилонський цар стає прикладом бунтарства, самодостатності й гордості. Так само Єзекіїль розрізняє князя Тира (див. Єзек. 28:2) і царя Тиру (див. Єзек. 28:11, 12), де князь, будучи активним у земному царстві, стає символом царя, який діє в Небесному.

Згідно з уривком Дан. 10:12–14, ці бунтівні небесні істоти перешкоджають виконанню Божих намірів на Землі. Саме у світлі зв'язку між Небом і Землею ми повинні розуміти санкціоновані Богом війни Ізраїля. Нам потрібно визнати їх як земні прояви великого конфлікту між Богом і сатаною, між добром та злом — і все це зрештою відбувається з метою відновлення справедливості й любові Бога в грішному світі.

Що саме в навколишньому світі й у нашому особистому житті свідчить про реальність вселенської боротьби між добром і злом?

Вівторок, 21 жовтня

ГОСПОДЬ – ВОЇН

Прочитайте уривки Вих. 2:23–25; 12:12, 13; 15:3–11. Чому в цих текстах Бог зображений воїном? _____

Під час свого довгого перебування в Єгипті уявлення ізраїльтян про істинного Бога їхніх предків поступово стиралося. Як засвідчило багато епізодів під час подорожі Ізраїля пустелею, їхні знання про Бога Авраама, Ісаака та Якова були спотворені язичницькими елементами (див. Вих. 32:1–4). Знемагаючи в єгипетському рабстві, вони кликали до Господа (див. Вих. 2:23–25), і в потрібний час Він захистив їх.

Однак конфлікт, описаний у перших 12 розділах книги Вихід, був чимось більшим, ніж боротьба між Мойсеєм і фараоном. Згідно зі стародавньою ідеологією війни на Близькому Сході, боротьба між народами — це боротьба між відповідними богами. У тексті Вих. 12:12 наголошено, що Господь засудив не лише фараона, але й богів Єгипту — тих могутніх демонів, що стояли за ідолами (див. Левіти 17:7; Втор. 32:17), за деспотичною владою та несправедливою суспільною системою Єгипту.

Бог воює з гріхом і не терпітиме цей конфлікт завжди (див. Псал. 24:8; Об'явл. 19:11; 20:1–4, 14). Усі занепали ангели, а також люди, котрі остаточно й безповоротно ототожнили себе із гріхом, будуть знищені. Отже, битви проти мешканців Землі слід сприймати як ранню стадію цього конфлікту, який досягне свого апогею на хресті та завершиться на останньому суді, коли будуть виправдані справедливість Бога і Його характер любові.

Концепцію повного знищення ханаанців слід розглядати на підставі біблійного світогляду, згідно з яким Бог бере участь у вселенській боротьбі з тими, хто поширює зло у Всесвіті. Результатом цієї боротьби буде відновлення репутації Бога та виправдання Його характеру любові (див. Римл. 3:4; Об'явл. 15:3).

Оскільки гріх увійшов у ество й життя людей, ніхто не може перебувати на нейтральній території. Треба бути або на боці Бога,

або на боці зла. Отже, пам'ятаючи про ці передумови, викорінення ханаанців слід вважати передвістям останнього суду.

Реальність великої боротьби допускає приналежність людини лише до однієї з двох протиборчих сторін. Як дізнатися, на чиєму ми боці насправді?

Середа, 22 жовтня

«ГОСПОДЬ БУДЕ БОРОТИСЯ ЗА ВАС»

Згідно з текстами Вих. 14:13, 14, 25, яким був початковий і ідеальний план Бога щодо участі ізраїльтян у війні?

У той критичний момент, коли народ Ізраїля опинитися в глухому куті, «Мойсей сказав народові: Не бійтеся! Стійте і побачите спасіння від Господа, яке Він учинить вам сьогодні. Тому що єгиптян, яких бачите сьогодні, більше не побачите повік! Господь воюватиме за вас, а ви залишайтеся спокійними» (Вих. 14:13, 14). Як свідчить біблійна оповідь, навіть самі єгиптяни розуміли цю реальність: «Втікаймо від Ізраїлю, бо Господь воює за нього проти єгиптян» (вірш 25).

Надприродне втручання Бога задля порятунку безпорадних ізраїльтян, котрі не володіли військовими навичками, стає зразком. Вихід став моделлю Божого втручання на користь Ізраїля. Тут не тільки битву веде Ягве, але й від Ізраїля вимагається не воювати (вірш 14). Господь – Воїн, ініціатива належить Йому. Він розробляє стратегію, визначає засоби та проводить кампанію. Якщо Ягве не воюватиме за Ізраїль, вони не матимуть шансів на успіх.

Еллен Уайт так інтерпретує цей факт: «Бог задумав, щоб вони здобули Обітовану землю не війною, а через покору й беззастережний послух Його наказам» (Ознаки часу, 2 вересня 1880 р.) Як і під час їхнього визволення з Єгипту, Господь воюватиме за них. Усе, що їм потрібно було зробити, – стояти на місці і бути свідками Його могутнього втручання.

Історія свідчить: коли ізраїльтяни довіряли Богові, їм не потрібно було воювати (див. 2 Цар. 19; 2 Хронік 32; Ісаї 37).

Згідно з Божим ідеальним планом, Ізраїлеві ніколи не потрібно було воювати за себе. Їхня участь у війні була наслідком невір'я, виявленого після виходу з Єгипту; саме через це Господь дозволив їм брати участь у війні проти ханаанців. Як ізраїльтянам не довелося піднімати жодного

меча проти єгиптян під час виходу, так їм ніколи не знадобилося б воювати під час підкорення Ханаану (див. Втор. 7:17–19).

«Якби діти Ізраїля не нарікали на Господа, Він не дозволив би їхнім ворогам воювати з ними» (Е. Уайт. Історія викуплення. С. 134). Як нарікання може вплинути на наше життя сьогодні?

Четвер, 23 жовтня

ДРУГИЙ НАЙКРАЩИЙ ВАРІАНТ

Прочитайте уривки Вих. 17:7–13; І. Нав. 6:15–20. Що спільного ви зауважуєте між цими двома битвами? Чим вони відрізняються?

У 17-му розділі книги Вихід описана перша битва ізраїльтян після виходу, коли вони захищалися від амалекитян. Божий народ був свідком Його всемогутньої сили, яка приборкувала єгиптянам та провадила ізраїльтян до свободи. Отже, початковий план Господа щодо Ізраїля не передбачав боротьби проти інших людей (див. Вих. 23:28; 33:2). Однак незабаром після свого визволення з Єгипту, ізраїльтяни почали нарікати (див. Вих. 17:3), навіть ставлячи під сумнів присутність Бога серед них. Саме в цей момент Амалек вийшов воювати проти Ізраїля. Це було не випадково. Бог дозволив амалекитянам напасти на ізраїльтян, щоб вони знову навчилися довіряти Йому.

Не поступаючись власними принципами, Господь спускається до рівня Свого народу, постійно закликаючи його повертатися до ідеального плану: повної беззастережної довіри Божественному керівництву. Справді, закон ведення війни (див. Втор. 20) був даний лише після 40 років мандрівки пустелею, що також було спричинено невір'ям Ізраїля. Нові обставини вимагали нових стратегій, і лише тоді Бог вимагав, щоб Ізраїль повністю знищив ханаанців (див. Втор. 20:16–18).

Окрім реальності, що війна стала необхідністю для Ізраїля, вона також стала випробуванням їхньої вірності Ягве. Бог не відмовився від них, але дозволив їм засвідчити Його силу, відчувши повну залежність від Нього.

Участь ізраїльтян у завоюванні очевидна з висновку, який зробив Ісус Навин наприкінці книги. Тут зазначено, що ханаанці воювали проти ізраїльтян (див. І. Нав. 24:11). Якщо зруйнування стін Єрихона було результатом Божественного чуда, то народів Ізраїля довелося брати активну участь у битві і протистояти впертому опору жителів міста.

Участь Ізраїля в збройному конфлікті сприяла зростанню умовної довіри до Ягве. Проте ізраїльтянам завжди нагадували (див. І. Нав. 7:12, 13; 10:8), що результат кожної битви в руках Господа, а єдиний спосіб, яким вони можуть вплинути на результат військового конфлікту, — це їхня позиція віри або недовір'я щодо обітниць Господа. Вибір був за ними.

П'ятниця, 24 жовтня

ДЛЯ ПОДАЛЬШОГО ДОСЛІДЖЕННЯ:

Прочитайте в книзі Е. Уайт «Патріархи і пророки» уривок із розділу «Падіння Єрихону» (с. 487–493).

Коли у Всесвіті вибухнуло повстання проти Божої влади, Господь повинен був або віддати керівництво Всесвітом одному зі Своїх бунтівних створінь, або залишитися святим, праведним, люблячим і милосердним Батьком, Творцем та Господом усього, що існує. Біблія зображує другу картину, і в цьому випадку зіткнення між силами зла та владою Господа неминуче.

Коли політичні чи соціально-історичні сили, пов'язані з хаотичними непокірними вселенськими силами, виявляли таке ж зухвале ставлення до Ягве, Він втручався як суверенний Господь усесвіту. Діяння Ягве як Воїна – це прообраз остаточної перемоги, котра нарешті покладе край довготривалому вселенському конфлікту між добром і злом (див. Об'явл. 20:8–10). Крім того, війни Ізраїля, які вів Бог, не лише відображають, як у дзеркалі, пробіск уселенського конфлікту, але також є невід'ємною частиною великої боротьби, передвіщаючи Божий суд останнього часу.

«Їхнім обов'язком і перевагою було увійти в цей край у час, призначений Богом, але через упертість і зневагу це право було відібране від них... У Його наміри входило, щоб вони заволоділи Обітованою землею не силою зброї, а беззастережним послухом Його повелінням» (Е. Уайт. Патріархи і пророки. С. 392).

Запитання для обговорення:

1. Як розуміння концепції великої боротьби допомагає нам краще збагнути, чому Господь наказав Ізраїлеві розпочати війну?
2. У класі обговоріть свої відповіді на запитання уроку за понеділок щодо реальності великої боротьби у світі й у нашому житті. Яка наша роль у цій боротьбі та як ми виконуємо свою роль?

3. Чи легко стояти на місці й чекати, доки Господь боротиметься за нас у нашому духовному житті?
4. Неодноразово під час наших дискусій у громаді та відстоювання власної думки ми хочемо побачити, хто на нашому боці. Як нам змінити своє ставлення у світлі текстів І. Нав. 5:13–15?

ЧАСТИНА I: ОГЛЯД

Безперечно, книга Ісуса Навина — це також книга про війну. Однак безпосередня участь Бога в завоюванні Ханаану кардинально впливає на характер цієї війни, яку дехто називає «священною війною». Проте для людей, котрих обпало полум'я війни, поєднання слів «війна» і «священна» може бути особливо бентежним. А для багатьох християн ще більш неприємне те, що Господь зображений як Воїн, Який не тільки наказує Ізраїлеві наступати на ханаанців та інші народи, але й бореться за них. У досліджуваному уроці ми спробуємо розглянути цю делікатну і водночас складну тему. Наше вивчення складатиметься з двох частин. Перша частина стосується світогляду, який забезпечує призму, через яку ми інтерпретуємо біблійні відомості. Друга частина — це глибокий аналіз біблійної інформації, який передбачає правильне розуміння мови Святого Письма, його літературних аспектів та історичного контексту. Цього тижня урок зосереджується на першій частині дослідження. Розуміння великої боротьби між добром і злом, яка розпочалася з повстання Люцифера на Небі, — необхідний аспект правильного світогляду для вирішення зазначеної вище проблеми. Участь Бога у війнах Ісуса Навина можна правильно зрозуміти лише у світлі Його участі у вселенському конфлікті. Правильне розуміння цього великого конфлікту впливає на всі біблійні доктрини. Не буде перебільшенням стверджувати, що біблійний погляд на велику боротьбу є найбільш підходящою адвентистською призмою, через яку можна інтерпретувати це питання й Писання в цілому. І Біблія заохочує нас використовувати цю призму від самого початку.

ЧАСТИНА II: КОМЕНТАР

Велика боротьба як богословська основа Писання й адвентизму

Неадекватне розуміння глобальної біблійної оповіді про вселенський конфлікт неминуче обмежує здатність інтерпретатора Слова Божого розуміти не тільки концепцію священної війни Ісуса Навина,

але й загальну картину Писання. Недостатнє сприйняття цього світогляду впливає майже на кожну біблійну доктрину. Справді, тільки правильне «розуміння вселенського конфлікту дає християнинові раціональний і послідовний світогляд щодо історії» (Frank Holbrook. “The Great Controversy” in *Handbook of Seventh-Day Adventist Theology*, ed. by Raoul Dederen (Hagerstown, MD: Review and Herald, 2000), p. 995).

Важливість цього світогляду очевидна в тому, як розуміння великої боротьби формує систему вірувань Церкви адвентистів сьомого дня. Як ми побачимо, 28 головних положень Церкви можна розділити на шість доктрин. Нижче викладено короткий огляд того, як світогляд щодо великої боротьби впливає на ці доктрини.

Бог

Коли Бог має справу зі злом, Він не лише реагує на людські проблеми, але й намагається показати Свою справедливість усій безлічі створінь у світах, яких не торкнувся гріх (див. 1 Кор. 4:9). У центрі великого конфлікту міститься «теодицея». Господь дозволяє злу розвиватися до певного моменту, щоб показати його справжню сутність, аби Його створіння побачили зло в істинному, а не спотвореному світлі. Тоді вони зможуть усвідомити любов і справедливість Бога, вирішуючи певну кризу в рамках великої боротьби. Читання Святого Письма без такого сприйняття врешті-решт призведе до викривленого уявлення про характер Бога та Його ставлення до зла. З цієї причини Божественне пророцтво про знищення ханаанців, проголошене за 400 років до Ісуса Навина (див. Бут. 15:13–16), слід розглядати саме на цьому тлі. Господь дозволив розвиватися злу на Ханаанській землі до певної межі. У цьому контексті Він не просто віддає цю землю Ізраїлеві, але й судить за постійний гріх народи Ханаану, виганяючи їх із землі (див. Левіти 18:24, 25).

Людина

Бог створив людину на Свій образ і подобу. Безсмертя було обумовлене вірністю людей, заснованою на їхній свободі вибору дотримуватися своєї ролі співправителів Творця (див. Бут. 1:27, 28; 2:15–17). Коли перша пара вирішила об'єдналася із сатаною, порушивши чітку пряму Божу заповідь, тоді розпочатий на Небесах бунт був перенесений на Землю (див. Бут. 3). Унаслідок цього гріх, смерть і страждання

увійшли в колись досконале середовище нашого світу. Відтоді люди народжуються зі схильністю до зла (див. Римл. 3:23), яке призвело б цей світ до нескінченного стану хаосу, якби не втрутився Господь (див. Римл. 8:22). Він святий, люблячий і не може бути байдужим до гріха й людської схильності до зла (див. Аввак. 1:13). Саме тому Бог як праведний Суддя втручається, аби покласти край гріху (див. Об'явл. 20:14). Завоювання Ханаану та знищення тих, хто свідомо з'єднався з гріхом, відображають Божественне бажання викоринити зло.

Спасіння

Розгортання вселенського конфлікту не застало Бога зненацька. План спасіння вже був розроблений Радою Триєдиного Божества (див. 1 Петра 1:20). У центрі цього Плану була викупна смерть Ісуса та Його служіння в Небесному святилищі (див. Євр. 9:11–28). В Ісусі людство отримало нову можливість і Його силою може перемогти гріх (див. Колос. 2:13). На хресті Спаситель заплатив ціну, померши замість нас; у Своєму небесному служінні Він робить Свої заслуги доступними для всіх людей. Завдяки подвигу Христа немає нікого, кого Бог не міг би відновити, навіть у самому серці Ханаану, як покаже історія Рахав і гіввійців.

Церква

Завдяки хресній жертві Ісуса та Його подальшому первосвященницькому служінню в Небесній святині з'являються нові створіння, відроджені Святим Духом для нового життя. Під керівництвом воскреслого Спасителя ці віруючі об'єднуються в особливу спільноту — Церкву (*екклесіа*), названу також Тілом Христовим (див. 1 Кор. 12:27). Церква покликана проповідувати вічне Євангеліє (див. Об'явл. 14:6), об'являючи всю Божу волю (див. Дії 20:27) та приводячи людей з усіх народів до своєї спільноти (див. Матв. 28:18–20). Згідно з Божим планом, Церква відіграє вирішальну роль в есхатологічному розгортанні великої боротьби на Землі. З цієї причини вона зазнавала і зазнає жорстоких нападів з боку сатани. Однак Бог завжди зберігав вірний Останок, який зрештою проголосить у силі Святого Духа останнє запрошення благодаті для людства. Як Ізраїль переміг у минулому, так і мужня Церква під проводом нового Ісуса Навина — Ісуса Христа — переможе.

Повсякденне життя

Уселенський конфлікт — це історія, яка формує наше життя, впливаючи на кожен його аспект, зокрема на наше ставлення до фінансів, на взаємини з людьми, на особисті рішення. Як члени Тіла Христового ми покликані наслідувати Ісуса, живучи життям вірного учнівства, що характеризується покорою й послухом Богові (див. Об'явл. 14:12). Хоч спасіння неможливо заробити додержанням Божого Закону, однак виконання моральних принципів цього Закону слугує свідченням про наш досвід спасіння в Христі. Послух Божим Заповідям, особливо дотримання вчення про сьомий день як суботу, як акт поклоніння, перебуватиме в центрі боротьби під час завершальних моментів вселенської війни на Землі (див. Об'явл. 12; 13). Так само і в Обітованій землі ізраїльтяни були покликані жити у святості перед Господом, насолоджуючись позитивними наслідками послуху як народ священників.

Події останнього дня

Світогляд щодо великої боротьби ще більш суттєво впливає на вчення про події останнього дня. Час кінця починається після закінчення 2300-денного пророчого періоду і сягає Божого суду, який відбуватиметься в три етапи.

Перша фаза, також відома як суд перед Другим приходом Христа (слідчий етап Божого суду), розпочалася 22 жовтня 1844 року, коли почалося очищення Небесного святилища (див. Дан. 8:14). Цей суд триватиме до Другого приходу, який відкриває другий судовий етап, також відомий як доказовий суд, у якому братимуть участь викуплені під час свого перебування на Небесах упродовж 1000 років (див. Об'явл. 20:4–6). Наприкінці цього періоду виконавчий суд завершить вселенський конфлікт знищенням сатани, його ангелів і всіх нерозкаяних грішників (див. Матв. 24:41; Об'явл. 20:9–14).

Що відбуватиметься на кожному етапі? Теодицея. На кожному етапі розглядатиметься теодицея — Боже прагнення виявити Свою любов і справедливість у викоріненні зла у Всесвіті. На суді перед Приходом Христа Він відкриває безгрішним світам Свою справедливість і любов, спасаючи Свій народ та засуджуючи «малого рога» і його прибічників. На доказовому суді Бог відкриває те ж саме і спасенням, коли вони дізнаються з небесних записів, чому одні люди отримали дар вічного життя, а інші загинули. Нарешті, на виконавчому суді, наприкінці тисячоліття, навіть сатана, злі ангели й нерозкаяні люди

схиляться перед Богом, визнаючи Його справедливість (див. Римл. 14:11). До цієї групи належатимуть і всі ханаанці, котрі, як і інші загиблі, відмовилися прийняти Божу благодать.

ЧАСТИНА III: ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ

Духовна битва сьогодні

У багатьох ситуаціях духовна природа битв Ізраїля стає очевидною завдяки безпосередній участі Бога. Уважно проаналізуйте наведені нижче приклади і подумайте, як вони відкривають сучасним християнам природу духовної війни та можливість здобути перемогу. Зверніть увагу на взаємодію між людськими й Божественними силами.

Суд. 7. Гедеон перемагає мідянців лише із трьомастами воїнів після того, як 32 000 воїнів відпустив додому. Триста воїнів перемогли величезну армію мідянців, розбиваючи глечики зі смолоскипами й сурмлячи в сурми.

2 Цар. 6:24–7:20. Тимчасом як голодуючі жителі Самарії навіть не підозрюють, що події раптово повернулися на їхню користь, четверо прокажених досліджують порожній табір величезної сирійської армії, яка квапливо залишила свої позиції і в сум'ятті розбіглася.

Ісаї 36–38. Відчуваючи свою повну безпорадність у надзвичайно скрутних обставинах, цар Єзекія звертається по допомогу до Господа і пророка Ісаї. 185-тисячна армія Сеннахеріва, асирійського царя, — найбільша загроза, з якою будь-коли стикався Єрусалим. У цій екзистенційній кризі Бог чудом урятував безпорадне місто.

1. Тепер порівняйте ці розповіді з описом останньої битви в історії людства, про яку пише апостол Іван в Об'явленні. Що в них спільного?
2. Як розповіді про битви Ізраїля можуть зміцнити вашу віру в позитивне вирішення вселенського конфлікту, зображеного в Об'явленні?
3. Прочитайте тексти Об'явл. 20:7–15. У фінальному протистоянні сатана збирає велику армію, щоб здійснити свій останній напад на Бога й викуплених у Новому Єрусалимі. Як ця остання битва завершить війну, котра стоїть за всіма війнами?

ЧАСТИНА I: ОГЛЯД

БОГ ВОЮЄ ЗА ВАС

Біблійні тексти для дослідження:

Бут. 15:16; Левіти 18:24–30; 2 Тим. 4:1, 8; Вих. 23:28–30; Втор. 20:10, 15–18; Ісаї 9:6.

Пам'ятний вірш:

«Знищив усіх тих царів і завоював їхні землі. Усе це зробив Ісус протягом одного військового походу, оскільки Господь, Бог Ізраїля, воював за Ізраїль» (І. Нав. 10:42).

Книга Ісуса Навина містить кілька драматичних сцен. Серйозні запитання викликають картини Божественної, або священної, війни, які зображують групу людей, котрі отримали Господній наказ знищити іншу групу.

Концепція Божественної війни в Старому Завіті – складна. Тут Бог постає як суверенний Господь Усесвіту; отже, усі події мають бути пов'язані з Його волею. Тому неминуче виникає запитання: «Як Бог міг допустити такі речі?» Минулого тижня ми побачили, що Сам Бог брав участь у боротьбі, яка значно перевершує будь-яку війну в історії людства; ця боротьба пронизує кожен аспект нашого життя. Ми також побачили, що події як біблійної, так і світської історії можна повністю зрозуміти лише у світлі цієї боротьби.

Цього тижня ми продовжуємо досліджувати тему санкціонованих Богом воєн, питання обмежень та умов Божественної війни, остаточне бачення миру, запропоноване пророками Старого Завіту, та духовні наслідки цих війн.

БЕЗЗАКОННЯ ХАНААНЦІВ

Прочитайте тексти Бут. 15:16; Левіти 18:24–30; Втор. 18:9–14; Ездри 9:11. Що вони повідомляють нам про план Бога щодо Ханаану?

Нам потрібно вийти за рамки книги Ісуса Навина, аби зрозуміти моральний стан народів Ханаану. Уривок Втор. 18:9–12 містить лише натяк на огидну практику жертвопринесення дітей, ворожіння, магії, чаклунства, некромантії та спіритуалізму цих народів.

Відкриття давніх угаритських текстів (з Рас-Шамра) дає змогу краще зрозуміти релігію й суспільство Ханаану, свідкуючи, що засудження Богом цієї культури було не тільки необхідним, але й — відповідно до моральних стандартів Старого Завіту — виправданим.

Ханаанська релігія базувалася на вірі в те, що природні явища, які забезпечували родючість, контролювалися сексуальними стосунками між богами й богинями. Ханаанці вважали, що сексуальна активність божеств пов'язана із сексуальною поведінкою людей, тому брали участь у ритуальних сексуальних практиках, щоб спонукати богів і богинь робити те саме. Ця концепція призвела до створення інституту «священної» проституції; чоловіки й жінки-повії брали участь в оргіях, які було частиною їхньої релігії.

Народ не може піднятися до морального рівня, вищого за моральний рівень богів, яким поклоняється. Тому не дивно, що через таке розуміння ханаанцями своїх божеств, їхні релігійні звичаї включали жертвоприношення дітей, проти яких категорично застерігає Біблія.

Археологічні дані підтверджують, що жителі Ханаану регулярно приносили своїх первістків у жертву богам, а фактично — демонам, яким вони поклонялися. Маленькі скелети, знайдені подрібненими у великих глеках із написами-обіцянками, свідчать про цю огидну релігію і те, що вона означала для багатьох дітей.

Отже, викорінення ханаанців не було свавільним рішенням. Їм був дарований тривалий час випробування, додаткового милосердя (див. Бут 15:16), упродовж якого вони мали можливість пізнати Бога і Його характер завдяки свідченню патріархів, котрі жили серед них. Жителі Ханаану отримали шанс, проте змарнували його, дедалі більше деградуючи та збільшуючи свою вину, доки Господь нарешті не зупинив їх.

ВЕРХОВНИЙ СУДДЯ

Прочитайте тексти Бут. 18:25; Псал. 7:11; 50:6; 82:1; 96:10; 2 Тим. 4:1, 8. Що ці тексти повідомляють про характер Бога? Як роль Бога як Судді у Всесвіті допомагає нам зрозуміти питання Божественної війни? _____

Святість Божого характеру означає, що Він не може терпіти гріх. Господь любить людей і все зробив, щоб вони звільнилися від гріха, бо остаточним наслідком гріха є смерть (див. Римл. 6:23). Ягве оголосив війну проти гріха, де б він не був знайдений, — чи в Ізраїлі, чи серед ханаанців. Через участь у священних війнах Ізраїль не був освячений більше за інші народи (див. Втор. 9:4, 5; 12:29, 30), навіть коли вони стали засобом суду Ягве над Його вибраним народом. На відміну від інших стародавніх народів Близького Сходу, ізраїльтяни пережили злам священної війни, коли Бог воював не за них, а проти них, дозволяючи їхнім ворогам гнобити їх (пор. з І. Нав. 7).

Усю концепцію священної війни можна зрозуміти, лише аналізуючи її у світлі діяльності Бога як Судді. Тоді війни Ізраїля набувають зовсім іншого характеру. На противагу імперіалістичним війнам за самозвеличення, настільки поширеним у стародавньому світі (і в нашому сьогодні), війни Ізраїля мали на меті не здобути собі славу, а встановити Божу справедливість і мир на Землі. Тому в основі розуміння поняття священної війни лежить розуміння поняття правління й суверенітету Господа, які поставлені на карту в образі як Бога-Воїна, так і Бога-Царя чи Судді.

Образ Ягве як Судді свідчить, що Він зобов'язаний запроваджувати, стабілізувати й підтримувати верховенство Закону, який відображає Його характер. Образ Бога як Воїна, подібно до образу Судді й Царя, відкриває, що Ягве не потерпить повстання проти встановленого Ним порядку. Отже, можна стверджувати, що мета діяльності Ягве – це відновлення справедливості й миру, а не сама війна чи сама перемога. Зрештою, судити і вести війну або вершити справедливість — це те саме, якщо суб'єктом дії є Бог.

Поміркуйте про Бога як про справедливого Суддю, Котрого неможливо підкупити і на об'єктивність Котрого неможливо вплинути. Чому образ Бога, Який не повік терпітиме гріх,

гноблення, переслідування й експлуатацію слабких, — це невід’ємна частина Євангелія?

Вівторок, 28 жовтня

ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛОДІНЬ ЧИ ЗНИЩЕННЯ?

Порівняйте тексти Вих. 23:28–30; 33:2; 34:11; Чис. 33:52; Втор. 7:20 із текстами Вих. 34:13; Втор. 7:5; 9:3; 12:2, 3; 31:3, 4. Що ці уривки повідомляють про мету завоювання і масштаби знищення?

Початковим Божим наміром щодо ханаанців було не знищення, а позбавлення володінь. У біблійних уривках про те, як саме Ізраїль мав брати участь у битвах під час завоювання Ханаану, використано терміни, пов’язані з позбавленням володінь, вигнанням та розсіюванням мешканців Обітованої землі. Друга група термінів, які відображають знищення і змальовують Ізраїль як суб’єкт дії, стосуються переважно неживих предметів, зокрема предметів язичницького культу та речей, призначених для знищення. Очевидно, місця язичницького поклоніння й жертovníки були головними центрами ханаанської релігії.

Священна війна здебільшого орієнтована на зіпсуті культуру й суспільство Ханаану. Щоб уникнути зараження, Ізраїль мав знищити всі елементи, які поширювали зло. Проте мешканці Ханаану, котрі особисто визнали Божий суверенітет до або навіть під час завоювання, змогли іммігрувати (див. I. Нав. 2:9–14; пор. з Суд. 1:24–26). Єдиною частиною ханаанського населення, приреченою на знищення, були ті, хто сховався в укріплених містах, уперто продовжував бунтувати проти Божого плану щодо ізраїльтян та зробив своє серце запеклим (див. I. Нав. 11:19, 20).

Однак виникає запитання: якщо початковою метою завоювання Ханаану було вигнання мешканців Обітованої землі, а не знищення їх, чому ізраїльтянам довелося вбивати стільки людей?

Аналіз біблійних текстів, пов’язаних із завоюванням Ханаану, показав, що початковим наміром завоювання було розсіювання ханаанського населення. Однак більшість ханаанців (як і фараон

Єгипту) мали запеклі серця і настільки зрослися з тією культурою, що знищення їхньої культури означало і їхнє знищення.

Яких звичок та рис характеру вам необхідно позбутися?

Середа, 29 жовтня

ДОБРОВІЛЬНИЙ ВИБІР

Прочитайте тексти Втор. 20:10, 15–18; 13:12–18; І. Нав. 10:40. У наведених текстах книги Второзаконня викладено закон ведення війни та заходи проти ідолопоклонницького міста в Ізраїлі. Як ця інформація допомагає нам зрозуміти обмеження щодо знищення під час війни, у якій брали участь ізраїльтяни?

Для опису знищення під час війни єврейський текст використовує унікальний термін *херем*. Цей термін стосується «забороненого», «проклятого» або «присвяченого на знищення». Здебільшого це означає повну й безповоротну передачу людей, тварин або предметів у виключну власність Бога, а під час війни переважно передбачало їхнє знищення. Концепцію та практику *херем* як повне знищення народу під час війни слід розуміти у світлі конфлікту Ягве зі вселенськими силами зла, де на карту поставлені Його характер і репутація.

Знову ж таки, від часу появи гріха у світі не існує нейтралітету: людина йде або з Богом, або проти Нього. Шлях з Господом-Життєдавцем веде до життя, вічного життя, а шлях проти Нього веде до смерті, вічної смерті.

Практика повного знищення відображає справедливий Божий суд над гріхом і злом. Господь в унікальний спосіб делегував виконання частини цього вироку Своему вибраному народові, стародавньому Ізраїлю. Воєнні процеси перебували під строгим теократичним контролем, вони були обмежені певним періодом історії, ясними вказівками щодо завоювання та чітко визначеною географічною територією – стародавнім Ханааном. Як ми побачили у вчорашньому дослідженні, люди, котрі потрапили під вирок знищення, постійно бунтували проти Божих намірів, кидали їм виклик та ніколи не каюлися. Отже, Боже рішення знищити їх не було ані свавільним, ані націоналістичним.

Ба більше, Господь поставився б до Ізраїля так само, якби вони вирішили запозичити спосіб життя ханаанців (пор. з Втор. 13). Навіть

якщо здається, що групи, розташовані по обидва боки Божественної війни, задалегідь визначені (ізраїльтяни повинні успадкувати землю, а ханаанці мають бути знищені), є можливість переходити з одного боку на інший, як сталося в житті Рахав, Ахана та гіввійців.

Людам не надавали безпідставний захист та їх не піддавали безпідставному закляттю. Хто перебував у стосунках з Ягве, той міг втратити свій привілейований статус через повстання; і навпаки, хто перебував під закляттям, мав можливість підкоритися владі Ягве й жити.

Які уроки з упертої непокори ханаанців ми можемо взяти для себе сьогодні?

Четвер, 30 жовтня

КНЯЗЬ МИРУ

Як наведені нижче тексти описують майбутнє, яке Бог передбачив для Свого народу? Ісаї 9:5, 6; 11:1–5; 60:17; Осії 2:18; Міхея 4:3.

Незважаючи на те, що основна увага уроку цього тижня була зосереджена на керованих та підтримуваних Господом старозавітних війнах, ми повинні згадати іншу, не менш важливу тему пророчих писань Старого Завіту, а саме: майбутню мирну месіанську еру. Месія зображений як «Князь миру» (Ісаї 9:5, переклад І. Огієнка). Він започаткує Царство, де пануватиме мир, де лев і ягня пастимуться разом (11:1–8), там не буде ні руйнування, ні кривди (11:9), натомість пануватиме мир (60:17), який тече, немов ріка (66:12, переклад І. Огієнка).

Прочитайте уривок 2 Цар. 6:16–23. Які глибші цілі Бога щодо Його народу та людства відкриває ця історія?

Проаналізуймо історію про нагодування сирійської армії з ініціативи Єлисея. Замість того щоб убивати ворогів (вірш 22), пророк продемонстрував їм найвищий ідеал – мир, якого Бог завжди бажав для Свого народу. Зауважмо, що Єлисей повністю усвідомлює перевагу невидимої армії, яка оточує ворога (див. вірш 17). Хоч Бог бере участь у вселенській великій боротьбі, яка охопила і нашу планету, кінцева мета викуплення – мир, а не постійна боротьба і навіть не вічне поневолення ворога.

Насильство породжує насильство (див. Матв. 26:52), а мир породжує мир. Розповідь про Єлисея та його слугу завершується словами: «Сирійські загони довго не нападали на Ізраїльський край» (2 Цар. 6:23).

Подумайте про те, як ми можемо, намагаючись наслідувати Ісуса, бути представниками миру. А що ви можете сказати про власне життя? З яким би конфліктом ви не зіткнулися, як можете бути представником миру, а не ініціатором ворожнечі?

П'ятниця, 31 жовтня

ДЛЯ ПОДАЛЬШОГО ДОСЛІДЖЕННЯ:

Прочитайте в книзі Еллен Уайт «Патріархи і пророки» уривок із розділу «Падіння Єрихона» (с. 491–493).

При дослідженні Біблії знання контексту й передісторії надзвичайно важливе. Як ми бачили, тема великої боротьби і мотиву Бога як Судді – вирішальна для розуміння війни проти ханаанців.

«Бог повільний на гнів. Він дав злим народам час випробування, щоб вони могли познайомитися з Ним та Його характером. Відповідно до даного їм світла, вони були засуджені за відмову прийняти це світло та за вибір не Божих, а власних шляхів. Господь назвав причину, чому Він не відразу вигнав ханаанців. Вина аморейців не була повною. У своєму беззаконні вони поступово дійшли до того, що Боже терпіння вже не можна було застосувати, тому вони були знищені. Поки люди не перейдуть межі і чаша беззаконня не переповниться, Господь відкладає відплату. Усі народи мали випробувальний час. Порушники Божого Закону переходили від одного ступеня злочинності до іншого. Діти успадкували бунтарський дух своїх батьків і чинили гірше, ніж їхні батьки до них, доки на них не впав Божий гнів. Покарання не було меншим через те, що його відстрочили» (Біблійний коментар АСД. Коментар Е. Уайт. Т. 2. С. 1005).

Запитання для обговорення:

1. Обговоріть значення факту, що Бог — наш Суддя, а також Верховний Суддя Всесвіту. Чому, на вашу думку, цей факт є основою Євангелія та нашого спасіння?
2. Як випадок з ханаанцями свідчить про довготерпіння та справедливість Господа? Як ми можемо відображати Його характер у нашому ставленні до ближніх?

3. Подумайте про фундаментальну природу свободи вибору. Чому, на вашу думку, Бог поважає нашу свободу вибору? Як співвідносяться любов і свобода вибору?
4. Старий Завіт містить багато історій про війни і конфлікти, але в кінцевому підсумку він провіщає панування миру. Яку роль повинні відігравати християни в установленні миру у своєму оточенні?

Як ми зазначали минулого тижня, питання священної війни в старозавітну епоху викликає подив. Щоб в'яснити це питання, необхідно зрозуміти світогляд щодо вселенської великої боротьби та правильно проаналізувати біблійний матеріал. Тлумач має враховувати принаймні чотири аспекти при перегляді біблійних записів.

По-перше, сьогодні читачі часто накладають на Писання сучасний погляд на війну. Релігійна війна в старозавітній теократії унікальна, тому її слід інтерпретувати відповідно.

По-друге, необхідно знати історичний контекст Ханаану та його релігії, аби зрозуміти, чому його мешканці були вигнані із цієї землі.

По-третє, Господь ніколи не мав наміру знищити мешканців цієї землі, натомість запропонував їм кращий план. Однак ханаанці вперто прямували шляхом самознищення, тому Він виконав Свою роль Судді. Його любов і справедливість не можуть дозволити злу залишатися безкарним.

По-четверте, читаючи будь-який складний уривок Старого Завіту, необхідно пам'ятати про Божі наміри щодо Його народу і людства.

Війна з усіма її жахливими наслідками ніколи не була частиною Божого плану для світу. Він працює над тим, щоб відновити вічний мир у нашому світі й у Всесвіті, однак для цього Йому потрібно раз і назавжди викоринити зло.

ЧАСТИНА II: КОМЕНТАР

Біблійна концепція священної війни

У своєму коментарі до книги Вихід Дуглас К. Стюарт пропонує ґрунтовну характеристику Божественної війни в біблійному розумінні. Цей вид війни, який зазвичай відображають єврейським дієсловом *хар'ам* або іменником *хер'ем*, передбачає знищення людських життів у великих масштабах, а іноді й майна і тварин. Список Стюарта актуальний; його викладено нижче з деякими змінами (адаптовано з Douglas K. Stuart. *Exodus: The New American Commentary* [Nashville: Broadman & Holman, 2006], vol. 2, pp. 395–397).

1. В унікальному ландшафті стародавнього Ізраїля не було місця для професійної армії. У битвах брали участь аматори й добровольці, що різко контрастувало з професійними військовими структурами античності та сьогодення.

2. Солдатам не платили. Вони виконували Божі заповіді в контексті завіту і не повинні були воювати заради особистої вигоди. У багатьох випадках це означало, що їм заборонялося брати здобич або грабувати.

3. Божественна, або священна, війна могла відбуватися тільки для завоювання або захисту Обітованої землі в конкретному історичному контексті. Після завоювання будь-яка загарбницька війна була суворо заборонена. Ізраїль був покликаний боротися за Обітовану землю в конкретному географічному й історичному контексті. Завоювавши землю та закріпивши за собою територію, ізраїльтяни не повинні були розширювати її кордони за допомогою війни. Бог не покликав Свій народ стати експансіоністською (тобто грабіжницькою) військовою імперією.

4. Ініціювання священної війни, яке вважається Божественним актом, було виключно в руках Господа і здійснювалося через Його вибраних пророків, зокрема Мойсея або Ісуса Навина. Це наголошує: війна ніколи не повинна бути людською ініціативою, натомість це священний обов'язок.

5. Участь Бога у священній війні вимагала духовної підготовки людей, яка включала піст, утримання від інтимних стосунків та інші форми самозречення. Церемонія обрізання (див. І. Нав. 5:1–9) та святкування Пасхи (вірші 10–12) у контексті оновлення завіту, були частиною цієї підготовки.

6. Ізраїльтянин, котрий порушував будь-яке із цих правил священної війни, ставав ворогом. Оскільки порушення каралося смертю, непокірна людина ставала *херем*, тобто відданою на знищення.

7. Безпосередня участь Бога приводила до рішучих швидких перемог у контексті правильної священної війни. Прикладами цього є численні битви під час завоювання (див. І. Нав. 6:16–21; 10:1–15) та випадки, коли Ізраїль або Юдея з Божою допомогою захищали свою територію від потужних загарбницьких сил (2 Сам. 5:22–25). І навпаки, відсутність Божої участі призводила до поразок, наприклад, коли Ізраїль без Божого дозволу зіткнувся з амалекітянцями і зазнав поразки неподалік Хорми (див. Чис. 14:39–45); коли вони були розбиті незначним військом міста Ай (див. І. Нав. 7:2–5); а також наприкінці царювання Саула (див. 1 Сам. 31:1–7).

З розпадом теократичної держави застосування цих правил стало неможливим, тому священна війна втратила актуальність. На жаль, релігійний дискурс* використовується для виправдання воєн і сьогодні. Однак у світлі Святого Письма таке використання — це спотворення біблійного тексту, і такий факт має змусити нас бути ще більш критичними й розбірливими щодо висловлювань, ужитих для виправдання воєн у наш час.

Наведені вище правила демонструють унікальний характер Божественної війни в Біблії. Практика ведення війни Ізраїлем відображає Божественне пристосування до людського стану. Однак у культурі, де війна, жорстокість і насильство були нормою, ми дізнаємося із цих правил про три основні аспекти священної війни. Ці аспекти слід мати на увазі, коли сучасні читачі стикаються із заплутаними біблійними уривками: (а) війна обмежувалася конкретними ситуаціями; (б) праведні війни визначав Бог — Єдиний, Хто знає людське серце і майбутнє; (в) зрештою війна — це відхилення від Божого плану миру.

Добра новина про Божий гнів

Священна війна — це конкретний прояв Божого гніву не тільки щодо ханаанців та інших народів, але й щодо Його вибраного народу в біблійні часи. Наведені вище спостереження можуть пояснити природу Божественної війни, але вони не пояснюють, як узгодити ці ніби суперечливі риси Господа: любов і гнів. Сьогодні тема Божого гніву непопулярна. Відомий протестантський богослов К. Х. Додд вважав гнів Божий «архаїчною фразою» (Dodd. *The Epistle of Paul to the Romans: The Moffatt New Testament Commentary* (New York: Harper & Brothers Publishers, 1932), р. 20). Хоч сьогодні ця тема непопулярна, Божий гнів не можна ігнорувати, оскільки це словосполучення та його еквіваленти згадуються біля 580 разів у Старому Завіті та близько 100 — у Новому. Гнів Господа ґрунтується на чотирьох незмінних аспектах Його характеру.

По-перше, Бог святий. Ізраїль покликаний бути святим, тому що Господь святий (Левіти 11:44). У книзі пророка Ісаї Бог 27 разів згаданий як «Святий Ізраїлів» (Ісаї 1:4; 60:14). Ангели в присутності Господа виголошують: «Святий, святий, святий!» (Об'явл. 4:8; Ісаї 6:3). Його святість

***Дискурс** — термін філософії та гуманітарних досліджень, з допомогою якого позначають аргументоване усне чи письмове обговорення будь-якої теми (*прим. експерта*).

несумісна з грішними людьми, котрі не можуть навіть поглянути на Нього та залишитися живими (див. Дан. 10:8, 9; Об'явл. 1:17). Святість Господа несумісна зі злом, Він ненавидить гріх. У своєму діалозі з Богом пророк Аввакум вигукує: «Твої очі надто чисті, щоб спостерігати за злом, — Ти не можеш дивитися на злочини» (Аввак. 1:13).

По-друге, Бог справедливий. Давид стверджує: «Бо справедливий Господь, Він любить правду, і Його обличчя звернене на праведника» (Псал. 11:7). Навіть у людській сфері ми сподіваємося, що справедливість восторжествує. Цікаво спостерігати, як люди законно вимагають справедливості, стикаючись із несправедливістю на людському рівні, але борються з думкою про Бога, як про найвищого Суддю, Котрий здійснює правосуддя, засуджуючи зло і злочинців. У яскравій образній картині душі мучеників під вівтарем волають: «Доки, Святий і Праведний Владико, не судиш і не мстиш за нашу кров мешканцям Землі?» (Об'явл. 6:10). Вони очікують справедливості, бо Господь справедливий.

По-третє, Бог дарує Своїм створеним розумним істотам свободу вибору. Він не запрограмував Своїх створінь любити і слухатися Його. Саме тому вони можуть робити неправильний вибір, який суперечить Його святій волі і веде до неприємних наслідків. Ця прерогатива очевидна в понятті завіту, котрий передбачає угоду між двома сторонами. Усвідомлюючи цей аспект завіту, Ісус Навин свідчив ізраїльтянам: «Проте я і мій дім будемо служити Господу» (І. Нав. 24:15).

По-четверте, Бог є любов (1 Івана 4:8). Дехто дивується, як гнів Господа може відображати Його любов. А Він говорить про Свою любов до Ізраїля: «Я полюбив тебе вічною любов'ю» (Єрем. 31:3). Протилежність любові — байдужість, а не гнів. Отже, байдужий бог може викликати страх, але ніколи — відданість. Проте істинний Бог не байдужий. Говорячи людською мовою, батьки можуть гніватися і відповідно реагувати на те, що змушує їхніх дітей страждати. Чому ми маємо очікувати від Бога чогось меншого?

Звичайно, досконалий Бог не відчуває і не виявляє такого гніву, як ми. У незбагненному сенсі Його гнів досконалий і святий. У розп'ятому на хресті Ісусі тісно переплелися любов і гнів, милосердя і суд, життя і смерть. Вияв Божого гніватися у справжній і конкретний. Проте для тих, хто довіряє Христу, смиренно склавши всю самовпевненість і гордість до підніжжя Його хреста, немає причин для страху, бо «досконала любов проганяє страх» (1 Івана 4:18). Пам'ятаймо: Ісус замість нас пережив Божий гнів щодо гріха.

ЧАСТИНА III: ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ

Священна війна сьогодні?

Розглянемо, як релігійний дискурс використовувався для виправдання і просування війни від часів античності. У християнському контексті влучним прикладом є хрестові походи. У цій військовій кампанії хрестоносці, санкціоновані Римською Церквою, вірили, що виконують духовну місію — звільняють Святу Землю від ісламських загарбників.

Хоч більшість із нас погоджується з тим, що будь-яка нація має право захищатися від агресорів, чому б не використовувати релігійну риторику священної війни сьогодні? (При формулюванні відповіді пам'ятайте про біблійну концепцію священної війни).

Перемога любов'ю

У війні між добром і злом Ісус здобув перемогу в несподіваний і нетрадиційний спосіб. Поміркуйте з класом над такою цитатою:

«Отже, замість того щоб боротися й “перемагати”, Ісус вирішив “програти”. Або краще сказати, що Він вирішив програти за стандартами царства світу, щоб перемогти за стандартами Царства Божого. Він покладався не на силу меча, а на силу радикальної, жертвовної любові і тому дозволив розіп'яти Себе. Через три дні Бог виправдав Його довіру до сили жертвовної любові. Ісус виконав Божу волю та Своєю жертвою переміг смерть і сили зла, які тримають цей світ у рабстві (див. Колос. 2:13–15)» (Gregory A. Boyd, *The Myth of a Christian Nation: How the Quest for Political Power Is Destroying the Church* (Grand Rapids, MI: Zondervan, 2006) p. 39).

Як ви можете застосувати приклад жертвовної любові, явлений Ісусом, у сучасній духовній війні?

ВНУТРІШНІЙ ВОРОГ

Біблійні тексти для дослідження:

1 Петра 1:4; I. Нав. 7, 8:1–29; Псал. 139:1–16; Ездри 10:11; Луки 12:15.

Пам'ятний вірш:

«Я Господь, досліджую серце, і випробовую нутро, аби кожному відплатити згідно з його дорогою життя та за плодами його вчинків» (Єрем. 17:10).

У розділі 7 книги Ісуса Навина описано перший випадок, коли через трагічний досвід ізраїльський народ пізнав глибоке значення завіту та далекосяжні наслідки його порушення. Тимчасом як виконання умов завіту забезпечило перемогу, нехтування ними принесло поразку. Військовий успіх Ізраїля залежав не від їхньої чисельності, бойової стратегії чи мудрої тактики, а від присутності Божественного Воїна серед них.

Під час завоювання Обітованої землі ізраїльтянам довелося засвоїти важкий урок: найнебезпечніший ворог перебував не за межами їхнього табору, а серед них. Найбільшою перешкодою, яка постала перед ними, були не укріплені стіни ханаанських міст і не передова військова технологія ханаанців, натомість уперта воля окремих людей у власному таборі, котрі свідомо ігнорували вказівки Господа.

Очікуючи на нашу небесну спадщину (див. 1 Петра 1:4; Колос. 3:24), ми стикаємося з подібними викликами. Поки перебуваємо на кордоні Обіцяної землі, наша вірність зазнає випробувань, і ми можемо перемогти лише через повне підкорення Ісусові Христу.

Неділя, 2 листопада

ПОРУШЕННЯ ЗАВІТУ

Прочитайте розділ 7 книги Ісуса Навина. Якими були дві головні причини поразки Ізраїля під час завоювання міста Ай?

Цікаво зауважити, що читач від початку знає причину гніву Ягве та ім'я зловмисника. Тому напруженість історії про розкриття злочину Ахана забезпечується напругою між точкою зору читача та точкою зору Ісуса Навина й ізраїльтян. Як і багато інших розділів Старого Завіту, 7-й розділ книги Ісуса Навина має хіастичну структуру. Центральний кульмінаційний сегмент відповідає на запитання, чому ізраїльтяни не змогли завоювати Ай з першої спроби. Існували дві основні причини поразки Ізраїля від жителів міста Ай: гріх Ахана та надмірна впевненість ізраїльтян у власній силі. Останнє призвело до того, що вони не звернули уваги на волю Господа перед нападом на Ай та недооцінили силу ворога.

На підставі текстів І. Нав. 7:1, 11–13, можна дійти такого висновку: хоч Ахан був відповідальний за порушення заборони, увесь народ несе відповідальність і страждає за його злочин. Бог описує гріх Ахана, поступово показуючи його важкість через накопичувальне використання в тексті 11 (згідно з перекладом І. Огієнка) прислівника «також» (євр. *гам*). По-перше, використовується найпоширеніший термін для позначення гріха – *хата́*. Потім акт порушення описано ще п'ятьма конкретними гріхами, уведеними прислівником *гам*: (1) (*авáр*), «переходити, переступати»; (2) навіть «брати» (*лакáх*) із речей, присвячених знищенню (*херéм*); (3) також «красти» (*ганáв*); (4) також «обманювати» (*кахáш*); (5) навіть «класти» (*сум*) украдене *херéм* («закляте») серед своїх речей.

Завіт між Ягве та Ізраїлем стосувався людей як на індивідуальному, так і на суспільному рівнях. У світлі завіту Ізраїль постає як нероздільна єдність вибраного Божого народу; отже, гріх один, а деякі

учасники завіту поширюють вину на всю завітну спільноту. Як сказав Господь: «Ізраїль згрішив, порушивши Мій Заповіт, якого Я звелів їм дотримуватися» (І. Нав. 7:11).

У який спосіб цілі громади можуть страждати і постраждали від гріховних учинків окремих людей у громаді? Які приклади ви можете згадати та як це вплинуло на спільноту?

Понеділок, 3 листопада

ГРІХ АХАНА

Прочитайте тексти І. Нав. 7:16–19. Що ця процедура відкриває нам про Бога й Ахана? _____

Замість того щоб одразу вказати на порушника, Бог звелів провести процедуру, яка розкриє Його справедливість і благодать. Пояснивши причину поразки Ізраїля та закликавши народ до освячення (див. І. Нав. 7:13), Господь виділив певний час між оголошенням процедури та її виконанням, аби Ахан міг подумати, покаятися й зізнатися у своєму гріху. Так само й родина Ахана (напевно деякі з них знали, що трапилося) мала можливість вирішити: брати участь у приховуванні чи відмовитися від співучасті, як сини Корея, котрі уникли знищення, відмовившись стати на бік свого батька (див. Чис. 16:23–33; 26:11).

Вирішення проблеми відбувається в протилежному напрямку до того, як вона увійшла в Ізраїль й уразило його: завдяки жеребу, яким керував Сам Бог, суспільна провина усунена та звужена від Ізраїля до одного племені; від племені до роду; від роду до родини і нарешті від родини до окремих осіб. Окрім виявлення злочинця, слідство очистило ім'я невинних. Це був не менш важливий аспект ретельної юридичної процедури, де Сам Бог виступає як Свідок невидимих дій Ахана.

Читач може майже відчутти напругу, коли Господь зосереджується на Ахані. Можна дивуватися впертості цього чоловіка та його сподіванню залишитися непоміченим. Ніщо не сховане від проникливих очей Господа (див. Псал. 139:1–16; 2 Хронік 16:9), Який знає, що таїться в серці людини (див. 1 Сам. 16:7; Єрем. 17:10; Притчі 5:21).

Важливо наголосити на тому, як Ісус Навин звертається до Ахана: «Сину мій». Цей вислів не лише свідчить про вік та лідерську роль Ісуса Навина, але й розкриває дух, з яким цей великий воїн підходив до справедливості. Його серце було сповнене співчуття до Ахана, хоч

вождь мав виконати вирок над кривдником. Своїм ставленням Ісус Навин знову провіщав чуйність, доброту й любов Того, Хто «ніколи не поведився брутально, без потреби нікому не говорив суворих слів, не завдавав непотрібного болю чутливій душі... Він [Ісус] безстрашно викривав лицемірство, невір'я і беззаконня, хоч висловлював ці суворі докори тремтячим від сліз голосом» (Е. Уайт. Бажання віків. С. 353).

Як усвідомлення того, що Бог знає все, навіть наші думки, має впливати на наше життя?

Вівторок, 4 листопада

ДОЛЕНОСНИЙ ВИБІР

Прочитайте тексти І. Нав. 7:19–21. Про що Ісус Навин попросив Ахана? Яке значення має таке прохання? Як нам зрозуміти зізнання Ахана?

Ісус Навин попросив Ахана зробити дві речі: по-перше, віддати славу Богові та вшанувати Його. По-друге, не приховуючи нічого, зізнатися в скоєному. Ахан мав віддати славу Богові, визнавши свій гріх. Використаний тут термін *тода́* («признатися») може стосуватися подяки (див. Псал. 26:7; Ісаї 51:3; Єрем. 17:26), але й визнання гріха (див. Ездри 10:11).

Фактично Ахан не виявив будь-яких ознак справжнього покаяння, він сподівався до кінця залишитися невикритим. Його зухвала поведінка свідчила, що це запеклий злочинець, для якого згідно із законом Мойсея не було викуплення (пор. з Чис. 15:27–31).

Слова Ахана в тексті І. Нав. 7:21 нагадують гріхопадіння Єви. Вона побачила (*раа́*), що дерево було бажаним (*хамáд*), і взяла (*лакáх*) його плід (Бут. 3:6). У своєму зізнанні Ахан визнає, що побачив (*раа́*) серед здобичі гарний шінеарський плащ, 200 шеклів срібла та злиток золота. Тоді він зажадав (*хамáд*) і взяв (*лакáх*) це. Як і у випадку з Євою, вибір Ахана показує, що гріх зажерливості — це гріх невір'я. Він спонукає людину підозрювати Бога в тому, що Він не бажає кращого Своїм створінням та приховує від них деякі вишукані задоволення, які належать лише царству Божества.

Окрім натяку на первісне людське гріхопадіння, 21-й текст також дає можливість побачити різкий контраст між ставленням Рахав (пор. з І. Нав. 2:1–13) і ставленням Ахана. Перша забрала розвідників на

дах і сховала їх від переслідувачів; другий узяв заборонені речі і сховав їх від співвітчизників. Перша виявила доброту до ізраїльських розвідників і допомогла їм здобути перемогу; другий своєю зажерливістю спричинив біду для Ізраїля й зазнав поразки. З Рахав ізраїльтяни уклали угоду; другий порушив завіт з Ягве. Рахав урятувала себе та свою родину, і вони стали шанованими громадянами Ізраїля; Ахан прирік себе та свою родину на смерть і став прикладом ганьби.

Подумайте про гріх зажерливості. Як нам не піддатися йому, незалежно від того, скільки й чого ми маємо або не маємо? (Пор. Луки 12:15).

Середа, 5 листопада

ДВЕРІ НАДІЇ

Прочитайте уривок І. Нав. 8:1–29. Що ця історія говорить нам про те, як Господь може перетворити наші невдачі на можливості?

Стратегія Ягве перетворює початкову поразку Ізраїля на тактичну перевагу, а долину Ахор (назва означає «неприємність», І. Нав. 7:24, 26) — на двері надії (пор. Осії 2:17). Сповнившись надто великої самовпевненості після першої перемоги над ізраїльтянами, жителі міста Ай повторюють свою стратегію, атакуючи ізраїльтян, котрі вдають відступ і поразку. Та коли жителів міста виманили з їхньої фортеці, 30 000 ізраїльтян, котрі були в засідці неподалік від міста (див. І. Нав. 8:4), захопили місто й підпалили його. У тексті 7 наголошено: перемогу принесе не стратегія, Сам Господь віддасть місто Ай ізраїльтянам. Навіть у цьому 8-му розділі, де військові аспекти домінують у розповіді більше, ніж у будь-якому іншому розділі книги, 7-й текст підкреслює основну істину: перемога — це дар Ягве.

Вирішальний момент битви настає тоді, коли жителі міста залишають його й женуться за ізраїльтянами. У вірші 18 записані слова Бога, коли Він удруге звертається до Ісуса Навина, сигналізуючи, що Сам керує битвою. До цього моменту ми не знаємо результату битви, але тепер стає зрозуміло, що ізраїльська армія перемагає.

Зброєю в руках Ісуса Навина був серповидний короткий меч. За тих часів такий меч, можливо, не використовували як справжню зброю, але він став символом суверенітету. Цим мечем не тільки

було дано сигнал для нападу, він також виражає суверенітет Бога в поразці міста Ай. Тримавши серповидний меч до повної перемоги, Ісус Навин повністю прийняв керівну роль, яку Мойсей виконував під час переходу через Червоне море (див. Вих. 14:16) та у війні проти амалекитян (див. Вих. 17:11–13), коли Ісус Навин особисто керував битвою.

Цього разу немає видимого чудесного втручання Бога, але перемога над містом Ай здобута з не меншою Божественною допомогою, ніж перемога над єгиптянами в першому поколінні або під час нещодавньої перемоги над Єрихоном. Ключ до успіху полягає у вірі Ісуса Навина в слово Господа та його непохитному послуху цьому слову. Цей принцип залишається актуальним для Божого народу і сьогодні, де б він не жив та з якими б труднощами не стикався.

Четвер, 6 листопада

СВІДОК БОЖОЇ СИЛИ

Як ми дізналися з уроку 5, Бог дав язичницьким народам можливість дізнатися про Нього й зійти зі своїх злих шляхів. Однак вони відмовилися і зрештою постали перед Божим судом.

Прочитайте уривок І. Нав. 7:6–9, де розповідається про першу реакцію Ісуса Навина на лихо, яке їх спіткало. Особливо зосередьтеся на 9-му тексті. Який важливий теологічний принцип міститься в словах вождя? _____

Спочатку слова Ісуса Навина нагадують слова ізраїльтян, виголошені в розпал їхніх труднощів після виходу з Єгипту. Наприклад: «О, коли б ми повмирили від руки Господа в єгипетській землі, коли ми сиділи біля казанів з м'ясом і їли хліб досита! Ви ж вивели нас у цю пустелю, щоб усю цю громаду вигубити голодом!» (Вих. 16:3).

А ось слова Ісуса Навина: «О, Владико Господи! Невже Ти справді перевів цей народ через Йордан, щоб видати нас у руки аморейців та знищити нас? Краще би ми позосталися і жили з того боку Йордану!» (І. Нав. 7:7).

Однак відразу ж він виявляє своє велике занепокоєння щодо шкоди, якої завдасть імені й репутації Бога ця поразка. «Адже дізнаються про це ханаанці та всі мешканці цього краю, оточать нас і знищать навіть наше ім'я із землі. Як таке Ти можеш допустити заради Свого великого імені?» (І. Нав. 7:9).

Ці слова розкривають тему та принцип, які були центральними в намірах Бога щодо Ізраїля. Хоч Господь бажав, щоб язичницькі народи побачили, які великі діяння Він звершує для Свого вірного народу, вони також могли, як і Рахав, дізнатися про Бога Ізраїля завдяки силі завоювань Його народу. З іншого боку, якщо справи підуть погано, як це сталося через Ахана, народи вважатимуть ізраїльського Бога слабким і неефективним (див. Чис. 14:16; Втор. 9:28), що могло посилити опір ханаанців.

Іншими словами, навіть завоювання євреями Обітованої землі розкривало великі питання та принципи, пов'язані з честю і славою Бога, Котрий був єдиною надією людства.

Прочитайте тексти Втор. 4:5–9. Яку паралель ми зауважуємо між Ізраїлем та їхнім свідченням світові? Як це перегукується з нашим свідченням як адвентистів сьомого дня?

П'ятниця, 7 листопада

ДЛЯ ПОДАЛЬШОГО ДОСЛІДЖЕННЯ:

Прочитайте в книзі Еллен Уайт «Патріархи і пророки» уривок із розділу «Падіння Єрихона» (с. 493–498).

«Коренем смертельного гріха, що призвів Ахана до загибелі, була жадібність — найпоширеніший з усіх гріхів, до якого ставляться до-сить легковажно...

Ахан визнав власну провину, але це визнання було вчинене надто пізно, аби становище можна було виправити. Він бачив, що ізраїльське військо повернулося з міста Ай з поразкою, пригнічене, і все ж не вийшов, щоб визнати свій гріх. Він бачив, як Ісус Навин і старійшини Ізраїля в невимовному горі попадали долілиць. Якби саме тоді він визнав свій гріх, то це певною мірою свідчило б про його щире розкаяння. Але він продовжував мовчати. Ахан чув, як оголосили про те, що скоєно великий злочин і як цей злочин навіть було названо, однак уста його скувала мовчанка. Незабаром відбулося серйозне й урочисте розслідування. Який жах охопив його душу, коли він почув, що вказано його коліно, потім його плем'я і нарешті названа його сім'я! Однак він так і не визнав свого гріха, доки Божий перст прямо не вказав на нього. І тільки, коли гріх не можна було далі приховувати, Ахан розповів правду.

Як часто можна почути подібні визнання... Грішники погоджуються з фактами, які вже доведені, але визнати гріхи, відомі лише нам і Богові, — це зовсім різні речі. Ахан ніколи б не зізнався, якби не сподівався уникнути через це наслідків свого злочину. Та його визнання було лише доказом того, що покарання справедливе. Ахан не розкався за вчинений гріх і не мав огиди до зла; його наміри залишилися такими самими, якими були й раніше (Е. Уайт. Патріархи і пророки. С. 496–498).

Запитання для обговорення:

1. Обговоріть наслідки порушення десятої заповіді (див. Вих. 20:17) у світі, де домінує реклама та філософія споживацтва. Як ми можемо практично відрізнити примхи й забаганки від реальної потреби і чому ця відмінність важлива?
2. Прочитайте молитву Даниїла в уривку Дан. 9:4–19. Пророк, сповідуючи гріхи Ізраїля, не відокремлювався від свого народу, натомість казав: «Ми згрішили й чинили зло, ми збунтувалися... ми відступили» (вірш 5). Проте ми не маємо записів про те, щоб сам Даниїл був причетний до відступництва. Про що свідчить молитва Даниїла та чого вона навчає нас?
3. Подумайте над запитанням наприкінці матеріалу за четвер. Чому послух ізраїльтян усім «устанам і постановам» був таким важливим для їхнього свідчення? Як цей принцип стосується нашої Церкви сьогодні? Наскільки ефективнішим було б наше свідчення, якби ми справді дотримувалися всіх постанов Господа?

ЧАСТИНА I: ОГЛЯД

Після вирішальної перемоги над Єрихоном Ізраїль зазнав пригрозливої поразки від, здавалося б, слабкого війська міста Ай. Благаючи в Бога пояснення, Ісус Навин розумів, що поразка сталася не лише через те, що він не порадився з Господом перед походом проти Ая. Не можна також вважати причиною поразки неналежну військову підготовку чи стратегію. Очевидно, винний внутрішній ворог.

Цей ворог не шпигун, який передає противникові важливу розвідувальну інформацію. Зловмисник — один із самих ізраїльтян. Таємно взявши заборонену здобич з Єрихону, Ахан порушив правила Божественної війни. Поразка, якої зазнав Ізраїль, стала життєво важливим нагадуванням для народу, й особливо для Ісуса Навина, щодо духовного аспекту цих битв. Крім того, вона попередила ізраїльтян, що Бог не терпітиме гріхи Свого народу, так само як Він не терпів гріхів ханаанців, особливо з огляду на дане Ізраїлеві світло істини.

Злочин Ахана сам по собі досить нерозумний, але ще більше вражає нерозкаяність і затятість його в гріху. Легковажна впертість Ахана призвела до того, що його був покараний якнайшвидше й радикально. Цей сумний епізод на самому початку завоювання ілюструє божевільну природу гріха. Цього тижня історія про Ахана запрошує нас знову замислитися над жахливою суттю гріха.

ЧАСТИНА II: КОМЕНТАР

У Біблії зустрічаються різні слова й образи для позначення гріха. Найпоширеніші в Старому Завіті — *хаттáа* (завичай перекладається як «гріх» та означає промахнутися, зійти з істинного шляху); *авóн* («беззаконня», «злочин») і *нешá* («переступ», «повстання», «бунт»). Використання цих термінів у Старому Завіті показує, що значення гріха варіюється від навмисного чи ненавмисного відхилення від стандарту (як у випадку з порушенням Божого Закону) та від недосягнення мети до свідомого й відкритого бунту проти Бога. В гріх

останньої категорії не підлягають прощенню. У тексті Чис. 15:30 ці гріхи описані так: «Проте людина, незалежно від того, місцева вона чи з приходців, яка свідомо чинитиме зло зухвалою рукою, то вона зневажає Господа. Така людина буде знищена з-поміж свого народу». Образ людини, яка робить щось «зухвалою рукою» (дослівний переклад єврейського *be'ayd rama*), зображує добровільний свідомий акт непослуху Господу.

Цей гріх не підлягає жертвоприношенню, тому що відсутнє покаєння. Немає ніякої заміни для грішника, котрий не визнає жодної потреби в ній. Розділ 7 книги Ісуса Навина повідомляє, що Ахан чинив «зухвалою рукою», а оскільки він не бажав покаятися у своєму гріху, Бог більше нічого не міг зробити для нього. Відкинення кожної можливості помилування впродовж усього процесу призвело до закам'яніння серця.

Абсурдність упертої позиції Ахана, усупереч видимому прояву Божої могутності під час переходу Ізраїля через Йордан та в чудесному зруйнуванні неприступних стін Єрихона, спонукає читача замислитися над природою гріха. Джордж Найт ясно вказує на різницю між словом «ГРІХ», написаним великими літерами, та словом «гріх», написаним малими літерами. Якщо перше — джерело, то друге — виток; перше — хвороба, а друге — симптом. Дуже часто люди звертають увагу на останнє, яке виявляється в їхній поведінці, не усвідомлюючи, що поведінка є лише відображенням того, що відбувається в серці (див. George Knight. *Sin and Salvation: God's Work for and in Us* [Hagerstown, MD: Review and Herald, 2009], pp. 28–51). Уявлення про гріх як хворобу пояснює акцент Ісуса Христа на «серці», на противагу зовнішнім актам побожності й послуху, у Його діалогах із релігійними лідерами Юдеї. Безперечно, у боротьбі з будь-якою хворобою насамперед потрібно усунути симптоми, однак після цього лікування не можна припиняти, якщо його справжньою метою є повне зцілення.

У цьому контексті «ГРІХ», (з великої літери) — це основний стан грішників, отже, саме ставлення до нього визначає їх як таких. Подібне мислення виявилось в спробі Люцифера зайняти місце Бога, а також у намаганні людини бути подібною до Господа в Едемському саду. Корінь позиції грішників — це прагнення зайняти місце Творця. Як добре сказав Герберт Дуглас: «Гріх — це стиснутий кулак створеної

істоти перед обличчям свого Творця; гріх — це недовіра до Бога, яка відкидає Його як Господа життя» (Herbert Douglass. *Why Jesus Waits* (Nampa, ID: Pacific Press, 2002), p. 18).

Цікаво, що слово «гріх» відсутнє в першому і другому розділах книги Буття, але розповідь повідомляє про спробу Єви зайняти місце Бога. У першому розділі цієї книги кожен день Творіння зазвичай закінчується Божою оцінкою того, що Він створив цього дня. Вислів «побачив (*paá*) Бог», що створене Ним було «добре» (*тов*), вжитий тут шість разів. Саме в такій послідовності повторюються слова *paá* і *тов* у тексті Бут. 3:6: Єва бачить (*paá*) плід з дерева й оголошує його добрим (*тов*). Таке специфічне використання слів указує на те, що первородний гріх — це спроба людини зайняти місце Бога у визначенні й оцінці того, що є добрим. Таку саму послідовність зауважуємо в шостому розділі книги Буття, коли діти Божі бачать (*paá*) дочок людських і вважають їх «вродливими», що є тим самим єврейським словом, яке означає «добре» (*тов*) (Бут. 6:1, 2). Людство знову намагається зайняти місце Богом, що призводить до катастрофічних наслідків.

Відкритий бунт Ахана проти чіткої Божої заповіді нагадує первісну спробу Люцифера зайняти місце Бога. У своїй сліпоті вони не змогли усвідомити всю безглуздість такої спроби. Зрештою, вони були засуджені не за те, що Господь не зміг чи не захотів їх пробачити, а за їхню божевільну наполегливість у думці, що вони можуть бути Богом або господарями своєї долі, незалежними від Джерела життя.

Хоч дехто може вказати на суворість покарання Ахана як на доказ контрасту між Богом Старого Завіту і Богом, відкритим Ісусом у Новому Завіті, проте історія Ахана знаходить паралель у п'ятому розділі книги Дії апостолів, де Лука розповідає про покарання Богом Ананія і Сапфіри за їхній гріх.

Ці дві події подібні в кількох моментах. По-перше, в обидвох розповідях використано одне й те саме дієслово. У Септуагінті, найдавнішому перекладі Старого Завіту давньогрецькою мовою, про Ахана сказано, що він привласнив (*носфідзомай*) присвячені Господу речі. Цим же дієсловом відображено й учинок Ананія й Сапфіри: вони приховали (*носфідзомай*) для себе те, що прилюдно присвятили Господу. По-друге, Слово Боже ідентифікує гріхи Ахана, Ананія й Сапфіри як обман та крадіжку. По-третє, обидва інциденти сталися у вирішальний час для Божого народу: початок завоювання та заснування Церкви.

Можливо, з цієї причини їхній злочин отримав негайну відплату. Коментуючи суд над Ананієм і Сапфірою, Еллен Уайт написала: «Безмежна Мудрість бачила, що такий рішучий прояв Божого гніву був необхідний, аби уберегти молоду Церкву від морального розтління. Її чисельність швидко зростала. Проте вона могла опинитися в небезпеці, якби при швидкому зростанні кількості ново навернених до неї приєднувалися люди, котрі, удаючи, що служать Богові, насправді поклонялися б мамоні» (Дії апостолів. С. 73). Те саме можна сказати і про покарання Ахана.

Ідея про те, що в Старому й Новому Завітах відображено різні стандарти щодо ставлення Бога до гріха, — це хибна ідея. Насправді, «сатана багатьох зводить теорією, у яку люди охоче вірять, а саме: Божа любов до Його народу так велика, що Він простить їм усякий гріх; сатана запевняє, що погрози, які містяться в Божому Слові, лише переслідують певну мету в Його моральному правлінні, проте не здійснюються буквально. Проте Бог у всіх стосунках зі Своїм творінням застосовує принцип праведності, відкриваючи справжній характер гріха й указуючи на те, що він неодмінно призводить до страждань і смерті» (Е. Уайт. Патріархи і пророки. С. 522).

Історія Ахана слугує попередженням про жахливу природу гріха, але вона також свідчить про Божу благодать. Через століття Господь обіцяє через пророка Осію перетворити долину Ахор («біда»), де Ахан і його сім'я були побиті камінням і поховані, на двері надії (Осії 2:17). Воістину, Він — Бог радикальних поворотів.

ЧАСТИНА III: ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ

Гріх і спасіння

У тій самій книзі, яку ми згадували в цьому уроці, Джордж Найт стверджує: як гріх, так і спасіння визначаються одним словом: любов. На його думку, гріх — це спрямування любові на неправильний об'єкт, а саме, на самого себе. І навпаки, спасіння — це також любов, але спрямована на належний об'єкт — на Бога.

1. Чи згодні ви з такою оцінкою? Поясніть.
2. Якщо так, наведіть практичний приклад, як це поняття відображається в реальному житті.

Тяжкість гріха

«Один легковажний юнак запитав проповідника: “Ви кажете, що неспасенні люди несуть на собі тягар гріха. Я нічого не відчуваю. Наскільки важкий гріх? Десять фунтів? Вісімдесят фунтів?” Проповідник відповів запитанням: “Якби ви поклали 400-фунтову гиру на труп, чи відчув би він цей тягар?” Юнак відповів: “Він нічого не відчує, тому що мертвий”. Проповідник підсумував: “Людина, яка не відчуває тягара гріха або байдужа до нього і нехтує його присутністю, — справді духовно мертва”. Молодий чоловік замовк» (Michael P. Green. *1500 Illustrations for Biblical Preaching* (Grand Rapids, MI: Baker Books, 2000), pp. 334, 335).

1. Як звичка проводити щодня одну годину в роздумах про Христа і особливо про завершальні події Його життя допоможе нам зрозуміти справжню природу гріха (див. Е. Уайт. Бажання віків. С. 83)?
2. Як сьогодні сатана намагається змусити людей легковажно ставитися до гріха? Як ми можемо уникнути цієї пастки?

МАКСИМАЛЬНА ВІРНІСТЬ: ПОКЛОНІННЯ В ЗОНІ БОЙОВИХ ДІЙ

Біблійні тексти для дослідження:

І. Нав. 5:1–7; 8:30–35; Вих. 12:6; 1 Кор. 5:7; Втор. 8:11, 14;
Євр. 9:11, 12.

Пам'ятний вірш:

**«Шукайте перш за все Царства Божого і Його праведності,
а це все вам додасться» (Матв. 6:33).**

Цього тижня ми розглянемо деякі ключові події, котрі відбулися під час перебування Ізраїля в Обітованій землі. Нерідко так траплялося, що перед самим наближенням небезпеки народ знову присвячував себе Господу. Проте Ісус Навин, здавалося, часом приймав ірраціональні рішення: обрізати ізраїльтян на ворожій території (див. І. Нав. 5:1–9); святкувати Пасху при неминучій небезпеці (вірші 10–12); побудувати жертвник і поклонитися Господу, коли завоювання було в розпалі (8:30–35); поставити скинію Господа, коли сім ізраїльських племен ще не отримали своєї спадщини (18:1, 2).

У наших клопітливих обов'язках ми схильні приділяти увагу так званим невідкладним справам, які підкидає нам життя. Часто нехтуємо можливістю приділити час для відновлення своєї відданості Богові, зупинитися й висловити Йому вдячність за те, що Він здійснив і щодня здійснює для нас. Ранкове й вечірне богослужіння, а також сімейний жертвник, здається, вирвані з нашого переважаного життя, орі-

ентованого на зручність і досягнення. Проте в глибині серця ми всі знаємо, що час, проведений разом з Богом і нашими близькими, – це найкраща у світі інвестиція.

Неділя, 9 листопада

ПЕРШИЙ ЗАВІТ

Прочитайте уривок І. Нав. 5:1–7. Чому Господь наказав Ісусові Навину обрізати друге покоління ізраїльтян саме в цей час завоювання? _____

Прочитавши розповідь про розвідку країни, підбадьорливий звіт розвідників та дивовижний перехід через Йордан, ми могли очікувати негайної сутички ізраїльтян з ворогом. Однак існує дещо важливіше за військове завоювання – це оновлення завіту Ізраїля з Богом.

Перш ніж нове покоління мало почати завоювання землі, воно повинно було повністю усвідомити свої особливі стосунки з Власником землі. Оновлення завіту стало відповіддю на милостиве чудо Господа, Котрий безпечно перевів Ізраїля через Йордан.

Наш завіт з Богом завжди має бути вдячною відповіддю на те, що Він уже здійснив для нас, а не спробою отримати якусь вигоду від виконання Його вимог. (Ця сама концепція, безперечно, була вирішальною для теологічної боротьби Павла із фальшивими вчителями в Галатії, котрі наполягали на тому, щоб навернені язичники були обрізані).

Ізраїль перебував на порозі найбільшої воєнної кампанії у своїй історії, і ми очікували, що весь табір займатиметься підготовкою до війни. Саме так і буде, проте не в такий спосіб, як розуміє більшість людей. Замість того щоб спочатку запрягати коней і гострити мечі, ізраїльтяни взяли участь у ритуалі, який залишав більшу частину війська уразливою щонайменше на три дні.

Вони зробили це, щоб засвідчити власні стосунки зі своїм Богом, Котрий визволив їх з Єгипту. Чому? Тому що народ визнав: битвою керує Господь. Він дарує перемогу й успіх. Христос сформулював той самий принцип дещо іншими словами: «Шукайте перш за все Царства Божого і Його праведності, а це все вам додасться» (Матв. 6:33).

Здебільшого повсякденне життя настільки тисне на нас невідкладністю багатьох важливих справ, що ми забуваємо про найважливішу справу нашого життя: щоденне оновлення нашого посвячення Христу.

Згадайте, коли ви нехтували часом спілкування з Богом задля «важливіших» справ. Чому це так легко зробити та як із цим боротися?

Понеділок, 10 листопада

ПАСХА

Прочитайте тексти І. Нав. 5:10; Вих. 12:6; Левіти 23:5; Чис. 28:16; Втор. 16:4, 6. Незважаючи на величезне невідкладне завдання завоювати Обітовану землю, Ісус Навин вирішив святкувати Пасху. Чому цей факт такий важливий?

Другий важливий захід, який передував завоюванню, — святкування Пасхи. Це відбулося ввечері чотирнадцятого дня місяця Авів, згідно з даною Богом настановою. Особливо наголошується на символічному значенні святкування Пасхи: події в книзі Ісуса Навина віддзеркалюють події Виходу. Пасха нагадує про ніч десятої кари (див. Вих. 12), коли ангел Господній уразив усіх первістків Єгипту і пощадив ізраїльтян. Далі відбулися вихід з Єгипту, перехід через Червоне море і подорож пустелею.

Натомість історія другого покоління починається в пустелі, продовжується переходом через Йордан, включає обрізання і святкування Пасхи та веде до вирішального моменту, коли слід очікувати ще одного чудесного втручання Господа в боротьбу Ізраїля проти мешканців Ханаану. Разом з усіма попередніми діями святкування Пасхи знаменує початок нової ери в історії Ізраїля.

Через символ жертвовного ягняťa свято Пасхи вказувало на викуплення ізраїльтян з єгипетської неволі. Крім того, це свято вказувало на майбутнього Агнця Божого, Котрий викупив нас із рабства гріха (див. Івана 1:29, 36; 1 Кор. 5:7; 1 Петра 1:18, 19). Під час Вечері Господньої, перед тим, як принести Себе в останню жертву, Ісус перетворив Пасху на спомин Своєї смерті (див. Матв. 26:26–29; 1 Кор. 11:23–26).

Однак Пасха та Вечеря Господня вказують на ще славетнішу реальність: входження до Небесного Ханаану безлічі спасених людей. Іван, автор книги Об'явлення, описує цю надзвичайну подію; тоді викуплений народ прославлятиме Бога, стоячи на кришталевому морі перед престолом Господа (див. Об'явл. 4:6; 7:9, 10), і святкуватиме Пасху й Вечерю Господню на весільному бенкеті Агнця (див. Матв. 26:29; Об'явл. 19:9).

Як ми можемо не тільки під час Вечері Господньої, але завжди споглядати Голгофський хрест?

Вівторок, 11 листопада

ЖЕРТОВНИКИ ОНОВЛЕННЯ

Прочитайте тексти І. Нав. 8:30, 31 та порівняйте з уривками Втор. 11:26–30; 27:2–10. Що спонукало Ісуса Навина збудувати жертовник Господу? _____

За часів патріархів жертовники відзначали шлях їхньої подорожі і ставали видимими символами їхніх мрій про обіцяну Богом землю. Тепер, спорудивши жертовник, ізраїльтяни свідчили про виконання даних прабатькам обітниць. У такий спосіб вони виконали вказівки, дані Господом через Мойсея.

Уривок І. Нав. 8:30–35 відіграє важливу роль у формуванні всього теологічного послання книги. Пов'язуючи одну з найжахливіших, жорстоких історій (війну) зі сценою підтвердження завіту (поклонінням), Ісус Навин повертає нас до однієї з найважливіших теологічних тем, згаданих на початку книги: вождь отримав повноваження вести Ізраїль до життя послуху завітові (1:7). Це також сказано про Ісуса Навина в кінці книги (24:15).

Вірність вимогам Божого Закону важливіша за війну й завоювання. Завоювання – це лише один крок у виконанні Божого плану щодо Ізраїля та відновлення всього людства. Вірність приписам Тори становить головне питання в долі людства. Ісус Навин написав копію Закону на великих побілених каменях, які відрізнялися від каменів жертовника (пор. Втор. 27:2–8). Отже, камені, на яких, імовірно, були записані Десять Заповідей, утворювали окремих пам'ятник поблизу жертовника, постійно нагадуючи ізраїльтянам про передбачені завітом привілеї й обов'язки.

Ісус Навин – прообраз новозавітного Єшуа (Ісуса), місією Котрого було, зокрема, повернути людство до послуху Богові. Щоб досягти цієї мети, Йому довелося боротися із силами зла. Кінцевою метою Христа було виконати вимоги завіту від нашого імені: «Бо скільки є Божих обіцянок, то всі в Ньому – «так»! І в Ньому – «амін»: для слави Бога через нас» (2 Кор. 1:20).

Яка наша духовна діяльність може перегукуватися із функціями жертovníка в давні часи?

Середа, 12 листопада

НАПИСАНО НА КАМЕНЯХ

Прочитайте тексти І. Нав. 8:32–35. Про що повідомляють тексти та які уроки із цієї історії ми можемо почерпнути для себе?

Гора Евал згадується лише у книзі Второзаконня (11:29; 27:4, 13) та в книзі Ісуса Навина (8:30, 33). На горі Герізім мали виголошувати благословення завіту, а на горі Евал — прокляття. Тут ізраїльтяни мали стояти по обидва боки ковчега в присутності священників (див. І. Нав. 8:33). Одна група стояла перед горою Евал, друга — перед горою Герізім. Тут вони символічно ухвалили два можливі способи ставлення до завіту. Жертви, які там приносили, указували на Христа, Котрий узяв на Себе всі прокляття завіту, щоб усі, хто вірить у Нього, могли насолоджуватися благословеннями завіту (див. Гал. 3:13; 2 Кор. 5:21).

Навіщо треба було писати копію завіту на пам'ятнику, видимому для всіх? Втор. 4:31; 6:12; 8:11, 14; 2 Цар. 17:38; Псал. 78:7.

Ми, люди, схильні забувати. Ми втискаємо дедалі зростаючі вимоги повсякденного життя в усе коротші проміжки часу; неминуче забуваємо речі, які рідко вживаємо. На кожному служінні Причастя маємо особливу нагоду знову присвятити себе Господу та відновити наше завітне посвячення. Було б добре сприймати цю можливість як шанс не лише для індивідуального освячення, але також загальноцерковного відновлення нашої єдності й вірності Богові. У суспільстві, яке стає дедалі більш індивідуалістичним, ми повинні наново відкрити для себе силу приналежності до церковної спільноти, яка має ті самі світогляд, цінності, переконання, місію.

Чому в метушні й шумі життя ми часом забуваємо Господа і намагаємося робити щось власними силами? Що може допомогти нам уникати такої ситуації?

ТУГА ЗА ПРИСУТНІСТЮ ГОСПОДА

Прочитайте тексти І. Нав. 18:1, 2. Чому Ісус Навин перервав процес розподілу землі? _____

Після опису територій, виділених двом найбільшим племенам та половині племені Манасії на західному березі Йордану, цей уривок зображує зібрання громади в Шіло, де мали розподілити землю між сімома меншими племенами.

Встановлення святилища символізує виконання обітниці Бога про Його перебування серед Свого народу (див. Вих. 25:8; Левіти 26:11, 12) та відображає центральну тему книги: присутність Бога серед Ізраїля уможливила володіння Обітованою землею і буде постійним джерелом благословення для вибраного народу, а через нього – і для всієї землі (див. Бут. 12:3). Поклоніння Господу має бути важливішим за все інше, навіть за завоювання й розподіл землі! Наявність святилища, а пізніше храму має завжди допомагати людям усвідомлювати присутність Бога серед них та їхні зобов'язання дотримуватися завіту.

Прочитайте тексти Євр. 6:19, 20; 9:11, 12; 10:19–23. Чого ми, християни, котрі не маємо земного святилища, можемо навчитися від Ісуса Навина? _____

Поява святилища не повинна бути несподіванкою, адже про нього йдеться в розповіді про ковчег завіту. Ковчег був центральним предметом у Святому святих святилища, і він згадується в перших двох частинах книги: під час переходу через Йордан та упродовж завоювання Обітованої землі. Тепер, поставивши тему скинії в центрі оповіді про розподіл землі, Ісус Навин показує, що все життя Ізраїля оберталось навколо святилища, земного центру Ягве.

Нам, як християнам, котрі живуть у прообразний День викуплення, ще важливіше зосередити свій погляд на Небесному святилищі, продовжуючи боротьбу із сучасними (тобто постмодерністськими) гігантами, які кидають виклик нашим вірі, надії й духовній спадщині. Оскільки ми постійно покладаємося на подвиг Христа, звершений на Голгофському хресті, та на Його служіння в Небесному святилищі, то можемо з вірою сподіватися на час, коли Бог знову перебуватиме

серед Свого народу, але цього разу це буде назавжди, упродовж вічності (пор. Об'явл. 21:3).

П'ятниця, 14 листопада

ДЛЯ ПОДАЛЬШОГО ДОСЛІДЖЕННЯ:

Прочитайте в книзі Еллен Уайт «Патріархи і пророки» уривок із розділу «Благословення і прокляття» (с. 499–503).

«Згідно із вказівками Мойсея, на горі Евал було споруджено пам'ятник з великих каменів. На цих каменях, заздалегідь укритих шаром вапна, був написаний Закон: не лише Десять Заповідей, проголошених на Сінаї та вирізьблених на кам'яних таблицях, а й інші закони, дані Мойсеєві і записані ним у книгу. Біля цього пам'ятника був поставлений жертвник з необтесаного каміння, на якому були принесені жертви Господу. Факт, що жертвник спорудили на горі Евал, звідки мало прозвучати прокляття, був сповнений глибокого змісту: оскільки Ізраїль порушив Божий Закон, він заслужено накликав на себе Його гнів, який негайно вилився б на них, якби не викупна жертва Христа, символом якої став цей жертвник» (Е. Уайт. Патріархи і пророки. С. 500).

«Але служіння Вечері не мало бути часом смутку. Воно було встановлене не з цією метою. Коли учні Господа збираються навколо Його столу, вони не повинні пригадувати й оплакувати свої вади й переступи. Їм не слід зосереджуватися на своєму минулому духовному досвіді, яким би він не був — натхненним чи гнітючим. Недоцільно також пригадувати свої розбіжності з братами. Підготовче служіння вже охопило всі ці питання. Самоаналіз, визнання гріхів, узгодження розбіжностей — це вже пройдена фаза. Тепер вони прийшли на зустріч із Христом. Їм потрібно стояти не в тіні хреста, а в його спасенному світлі, відкривши свої душі для яскравих променів Сонця Праведності» (Е. Уайт. Бажання віків. С. 659).

Запитання для обговорення:

1. Що для вас означає шукати насамперед Царства Божого? Як цей принцип впливає на ваше повсякденне життя?
2. Проаналізуйте свою відповідь на останнє запитання уроку за середу про те, як легко забути Господа серед щоденної суєти життя. У класі обговоріть, чому це так легко зробити. Які існують рішення?

3. Як адвентисти, ми віримо, що Ісус служить від нашого імені в Небесному святилищі. Як це переконання може бути постійним джерелом надії та сили? Чому знання про те, що саме Ісус «заступається» за нас (Євр. 7:25) у Небесному святилищі, має допомогти нам усвідомити, яка це добра вістка, особливо зараз, у прообразний День викуплення?

ЧАСТИНА I: ОГЛЯД

Після 40 років блукань пустелею Ізраїль нарешті ступив на Обітовану землю. Безумовно, це був зворушливий момент, коли вони перейшли ріку Йордан і побачили, як Бог виконує Свою обітницю в їхньому реальному житті. Однак відтепер ізраїльтяни перебували на ворожій території, і на них чекали величезні виклики в цій зоні війни – далеко за межами їхньої здатності перебороти себе. Тому настав час готуватися. Замість того щоб зосереджуватися на зброї, стратегіях і людській силі, їм потрібно було підготувати свої серця через обряди, які б загострили їхнє духовне сприйняття і зміцнили їхню вірність Господу. У міру завоювання Обітованої землі народ знову і знову виконував ці обряди поновлення завіту як постійне нагадування про потребу в духовній готовності.

Упродовж тижня ми розглянемо важливі події під час завоювання, коли Ісус Навин привів ізраїльтян до повторного їхнього посвячення Господу. Ці події зосереджені на обрядах, які є потужним способом передачі традицій та цінностей, поглиблення значення та вираження емоцій. У біблійному обряді ще одним важливим елементом є пророчий, який указує на Христа й реалії, які Він дарував. Нижче ми поговоримо про обряди обрізання і Пасхи (які здійснював Ізраїль відразу після переходу через ріку Йордан), а також про спорудження жертвників у контексті оновлення завіту в книзі Ісуса Навина. Розглядаючи ці церемонії, ми можемо поміркувати про їхнє значення в минулому та їхню актуальність для тих, хто живе на межі Небесного Ханаану.

ЧАСТИНА II: КОМЕНТАР

Сила обрядів

Обряди відіграють значну роль у відзначенні важливих життєвих подій навіть у наш час. Упродовж свого життя люди виконують

різні обряди, які пов'язані із сім'єю, школою, роботою, релігією. Бог використовував силу обряду, щоб донести до людства найважливіші аспекти Свого Плану спасіння. Ці старозавітні обряди, які часто були пов'язані з кров'ю, піотом і сльозами, закарбували у свідомості людей вічні істини про характер Бога, про занепад людства та Божественний план подолання спричиненої гріхом пірви.

Обрізання

У контексті книги Ісуса Навина обряд обрізання слугує нагадуванням Ізраїлеві про його ідентичність у завіту. Обрізання крайньої плоти наочно вказувало на те, що ізраїльтяни позбулися старого статусу рабів фараона («ганьби Єгипту»). Тепер у них є вибір служити Ягве, Котрий закликає їх до цілковитої відданості. Обрізання чоловіків, яке передбачає хірургічне видалення крайньої плоти, практикується в різних суспільствах щонайменше з третього тисячоліття до н. е. У цих суспільствах обряд означав важливий перехід, наприклад, початок дорослого життя або одруження, не маючи релігійного значення як такого. Однак у Божому завіті з Авраамом обрізання було знаком відданості й ідентичності. Навіть неізраїльтяни виявляли бажання, щоб над ними здійснили цей обряд, аби засвідчити свій новий статус як частини насіння Авраама (див. Бут. 34:15–24; Вих. 12:48).

З позиції Нового Завіту, обрізання — це знак відокремлення, пов'язаний з єврейською ідентичністю, який більше не є обов'язковим для християн — нового творіння в Христі (див. Гал. 6:15; Колос. 2:11–13; Дії 15). Однак заклик Павла щодо обрізання серця не є християнським нововведенням. Навіть у первісному контексті фізичний знак обрізання мав бути лише зовнішньою вказівкою на стан серця (див. Втор. 30:6). Цю думку також повторюють пророки, зокрема Єремія, котрий закликав мешканців Єрусалима: «Обріжте крайню плоть вашого серця, — обрізуйтеся заради Господа» (Єрем. 4:4; пор. з 9:24, 25). Отже, навіть у старозавітний час існував метафоричний та етичний вимір обряду. При неправильному ставленні до нього ідея про те, що «обрізання ніщо» (1 Кор. 7:19), була істинною вже в Старому Завіті.

Сьогодні адвентисти сьомого дня, як і інші християни, «розуміють, що хрещення (замість обрізання) є символом участі в смерті, похованні й воскресінні Христа, а також символом приналежності до

Божого народу Нового Завіту (Колос. 2:11, 12)» (John C. Peckham. *God With Us: An Introduction to Adventist Theology* (Berrien Springs, MI: Andrews University Press; Biblical Research Institute. 2023). Pp. 595, 596). Однак можна поставити під сумнів причину такої зміни. Практика обрізання була тісно пов'язана з Приходом обіцяного Месії, Котрий мав походити з насіння Авраама.

Пасха

Обряд Пасхи був установлений вночі, коли Ізраїль покинув Єгипет. Кров'ю ягняти, заколеного до заходу сонця, ізраїльтяни помазали одвірки, щоб запобігти смерті первістків (див. Вих. 12:12, 13). У такий спосіб Пасха була нерозривно пов'язана з історичним визволенням Ізраїля з рабства. Вона також була пов'язана із сільськогосподарським святом, що знаменувало початок сезону збору врожаю, коли люди приносили перші плоди до святилища (див. Вих. 34:18–27). Пасха була не просто святом звичайного життя, а святом нового життя, яке слід прожити в достатку і свободі з Господом. В основі обряду було жертвоприношення агнця.

Ця жертва була символічним актом у двох значеннях. По-перше, вона символізувала визволення первістка. Ягня заколювали замість ізраїльського первістка, і воно слугувало замісною жертвою. По-друге, весь обряд мав на меті нагадати про досвід виходу – часу, коли ізраїльтяни були звільнені від рабства. Кожна деталь церемонії вказувала на поспіх у підготовці до виходу: м'ясо їли смажене, а не варене, трави замість овочів (див. Вих. 12:8–10), усі були вдягнені, готуючись до виходу в будь-яку хвилину, а їжу споживали поспіхом (див. Вих. 12:11). Тому для перших учасників перша Пасха була проявом віри в чудесне визволення, яке Бог мав здійснити тієї самої ночі.

Ісус установив Вечерю Господню під час Своєї останньої Пасхи на землі. Після Його смерті Вечеря Господня замінила старозавітну Пасху. Отже, обряд Вечері Господньої також має подвійний часовий вимір. Він привертає нашу увагу до того, що Бог звершив для нас у минулому, і водночас указує на те, що Він здійснить у майбутньому. У розділі 5 книги Ісуса Навина Божий народ перебував у такому самому часовому проміжку між минулим і майбутнім, між визволенням і спокоєм.

Жертовники

Жертовник – важлива частина старозавітної обрядової системи, він відігравав значну роль у житті поклоніння за часів патріархату. Хоч перша згадка про жертовник з'являється лише в тексті Бут. 8:20, перше жертвоприношення неявно пов'язане з одягом зі шкур для Адама і Єви (див. Бут. 3:21). Як і обрізання, жертвоприношення – це практика, яка не обмежується Ізраїлем, натомість є нормою в давній світовій релігії. Однак в Ізраїлі жертвоприношення було призначене не для того, щоб догодити розгніваному божеству, нагодувати чи заспокоїти його; це милосердний дар Бога людству, щоб викупити гріх та повернути Його творіння до Нього.

Жертовники відігравали важливу роль у релігійному досвіді Божого народу в минулому. Як атрибут поклоніння, жертовники будували на знак нових починань (див. Бут. 8:20) та для позначення зупинок під час подорожей (див. Бут. 12:7; 13:18). Їх також використовували під час заступницької молитви (див. Йова 1:5) і подяки (див. Псал. 26:6, 7). Крім того, жертовник міг стати пам'ятником Божих благодіянь. Книга Ісуса Навина повідомляє, що навіть жертовник без жертвоприношення став пам'ятником релігійної ідентичності ізраїльських поколінь за річкою Йордан (див. І. Нав. 22:26–28). В І. Нав. 8:30–35 цієї самої книги розповідається, що на каменях жертовника, збудованого на горі Евал, Ісус Навин написав слова з книги закону на знак відновлення прихильності народу до Господа. Усі ці аспекти патріархальних обрядів, пов'язаних із жертовником, були включені в храмове служіння, куди ізраїльтяни приходили поклонятися, молитися, давати обіцянки, згадувати Божі благодіяння, сповідувати свої гріхи і просити прощення через жертвоприношення, які зосереджувалися у святилищі.

Голгофа – це головний жертовник, на якому раз і назавжди був принесений у жертву Агнец Божий (див. Євр. 10:10). Як і в стародавньому обряді, Його жертва – ключовий момент, що завершує План спасіння. Тепер Він представляє Свою кров як новий завіт перед Богом, заступаючись за розкаяного грішника (див. Євр. 7:25). Наслідуючи приклад Христа, ми покликані щоденно приносити себе як живі жертви, приємні Господу (див. Римл. 12:1). У Христі вітвар смерті стає дверима до життя.

ЧАСТИНА III: ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ

Церковні обряди сьогодні

Обряди і далі залишаються невід'ємною частиною служіння Церкви адвентистів сьомого дня. Ось короткий перелік найважливіших обрядів, яких дотримуються у вашій місцевій церкві. Поміркуйте над тим, як кожна із цих практик особисто вплинула на вашу духовну подорож.

1. Посвячення дитини _____

2. Хрещення _____

3. Причастя _____

4. Весілля _____

5. Похорони _____

Між «вже» і «ще ні»

Релігійний досвід, що стоїть за обрядами, котрі ми вивчали цього тижня, указує на напругу, яку зазвичай називають «вже і ще ні» і яка в книзі Ісуса Навина виявляється в часовому проміжку між визволенням і спокоєм. Спасіння Ізраїля було поточною незаперечною реальністю, але вони все ще очікували його остаточного завершення, коли зможуть нарешті насолодитися Божим спокоєм. У новозавітний час ця напруга між Царством Божим як теперішньою реальністю і Царством Божим як майбутньою реальністю очевидна. На думку Еллен Уайт, «Царство Боже (тобто Царство благодаті) уже встановлено». Проте залишається есхатологічний прояв Царства (тобто Царства слави), яке “не буде встановлене до Другого приходу Христа” (ГС 347)» (Kwabena Donkor, “Kingdom of God,” *The Ellen G. White Encyclopedia* (Hagerstown, MD: Review and Herald Publishing Association. 2013). P. 919).

Як ви пережили у своїй духовній подорожі з Богом напругу між тим, що вже є, і тим, що ще не настало?

2. У який спосіб факт, що навіть старозавітні віруючі переживали цю напругу, може допомогти вам зрозуміти ваш християнський досвід як безперервну подорож?

ГІГАНТИ ВІРИ: ІСУС НАВИН І ХАЛЕВ

Біблійні тексти для дослідження:

Чис. 13:6, 30–32; І. Нав. 14:6–14; 19:49–51; Луки 18:1–5; 2 Кор. 3:18; Римл. 12:1, 2.

Пам'ятний вірш:

«Згадуйте ваших наставників, які проповідували вам Боже Слово, і, дивлячись на кінець їхнього життя, наслідуйте їхню віру» (Євр. 13:7).

Батьки знають, що їхні діти навчаються на прикладі, чи не так? Скільки батьків хвилювалися, спостерігаючи, як їхні діти наслідують їхні погані риси, а не хороші? Незалежно від віку, нам легше вчинити неправильно, ніж правильно. Це лише частина того, що означає мати гріховну природу. «Роблю не те, що хочу, а те, що ненавиджу» (Римл. 7:15). Хіба це сказано не про кожного з нас?

Від народження люди формуються силою прикладу. Ми навчаємося робити найпростіші дії в житті, такі як ходити, говорити й виражати свої емоції, наслідуючи найближчих людей. Ставши дорослими, ми досі потребуємо зразків для наслідування, і, навіть якщо вони не ідеальні, ми можемо захоплюватися і наслідувати ті духовні риси, які зробили їх велетнями віри.

Цього тижня ми глибше розглянемо особисті приклади двох велетнів віри в книзі Ісуса Навина: Халева та Ісуса Навина. Що змусило їх виділятися серед свого покоління й відігравати ключову роль у житті Божого народу в один із найважливіших періодів історії Ізраїля?

Неділя, 16 листопада

ВІРНИСТЬ

Прочитайте тексти Бут. 36:15; Чис. 13:6, 30–32; 1. Нав. 14:6, 14. Ким був Халев? Яким було його місце серед ізраїльського народу?

Ім'я Халев (євр. *Калев*) походить від єврейського слова «келів» («собака»), яке в Старому Завіті завжди вжите в негативному контексті. Однак слово «келев» використовується в позабіблійних листах і гімнах для вираження мужності, стійкості й вірності слуги своєму господареві. Саме таким був Халев, упродовж усього свого життя демонструючи непохитну відданість Господу.

Прочитайте тексти Чис. 14:6–10, 21–25; 26:65; 32:12. Халев був готовий висловити власну думку, хоч більшість розвідників нав'язувала зовсім іншу думку, а ізраїльський народ погрожував йому смертю. Що це говорить про Халева?

Зверніть увагу на важливих ізраїльських лідерів, сучасників Ісуса Навина і Халева: Шаммуа, Шафат, Ігаал, Палтій, Гадділ, Гаддій, Амміїл, Сетур, Нахбі та Геуїл (Чис. 13:1–16). Ці імена знайомі вам? Напевно, ні. Чому? Тому що це імена інших десятиох розвідників, посланих Мойсеєм дослідити Ханаан. Вони забуті, бо їхні імена не були гідні пам'яті. У своєму звіті про Обітовану землю вони зобразили її такою, яку неможливо завоювати. Ці розвідники вважали себе сараною порівняно з велетнями, котрі населяли деякі території Ханаану; їхні серця танули від страху перед «непрístupними» стінами ханаанських укріплених міст.

Халев, як старший із двох розвідників, котрі принесли позитивний звіт, бере на себе ініціативу, змальовуючи іншу можливість – позицію віри. Незважаючи на протидію, він був готовий відстоювати правду навіть перед загрозою смерті: «Проте вся громада закричала: Побити їх камінням!» (Чис. 14:10).

Що робите ви, коли бачите, що більшість людей навколо вас має думку, яка суперечить вашим найглибшим переконанням?

Понеділок, 17 листопада

«ДАЙ ЖЕ МЕНІ ЦЕЙ ГОРИСТИЙ КРАЙ»

Прочитайте тексти І. Нав. 14:6–14 (переклад І. Огієнка); Чис. 14:24; 32:12; Втор. 1:36; Луки 6:45. Як би ви описали дії Халева й Ісуса Навина? Що означає повністю слідувати за Господом?

Халев ніколи не забував обітницю, яку Господь дав йому через Мойсея: що він увійде до краю, де ступали його ноги (Чис. 14:24). Через сорок років він називає свій звіт про Обітовану землю правдивою вісткою за переконанням свого серця (див. І. Нав. 14:7). Звіт Халева ґрунтувався на його переконанні, що з допомогою Бога Ізраїль зможе завоювати землю.

На відміну від звіту інших десятих розвідників, які вселяли страх в серця ізраїльтян, Халев виявив щире довіру й відданість обітницю Господа. Єврейська фраза, яка буквально означає «я був слухняний Господу» (І. Нав. 14:8), імовірно, є короткою формою ідіому: «Моє серце повністю слідувало за Господом» або «Я наповнив своє серце, щоб ходити за Господом». На відміну від інших ізраїльтян, котрі ходили за чужими богами і не слідували повністю за Господом, серце Халева було цілковито віддане Господу.

Пізніше подібний вислів повторюється двічі, підкреслюючи вірність Халева (І. Нав. 14:9, 14). Його характеристика узгоджується з тим, що Сам Господь назвав «іншим духом» (Чис. 14:24), який відрізняв Халева від десятих розвідників. Навіть у віці 85 років він продовжував бути прикладом того, чого може досягнути Господь через людей, серця котрих повністю віддані Йому та Його справі.

Халев розумів: площа території, яку зрештою матиме кожне плем'я, буде прямо пропорційна мірі, до якої вони наважаться претендувати на обітницю Господа; а також це залежатиме від того, скільки землі вони будуть готові взяти вірою, ступивши на неї. Божі обітниці не виконуються самі собою, тобто вони не здійснюються незалежно від нашої волі. Натомість вони вимагають віри, яка супроводжується рішучими діями. Єврейський термін *ула́й* («можливо») (І. Нав. 14:12) може виражати страх і сумнів, але зазвичай він означає надію

й очікування, що відбудеться щось позитивне (Бут. 16:2, переклад І. Огієнка; Чис. 22:6, 11; 23:3).

Які «дрібні» компроміси можуть завадити нам повністю слідувати за Господом?

Вівторок, 18 листопада

СИЛА ПРИКЛАДУ

Прочитайте тексти І. Нав. 15:16–19; Суд. 1:13; 3:7–11. Що ці історії повідомляють нам про силу прикладу? Як ставлення Халева відтворюється в молодшому поколінні?

Біблійні уривки повідомляють, що Халев пообіцяв віддати свою доньку Ахсу за дружину тому, хто завоює Девір. Отніл захопив місто й завоював руку Ахси. Ця історія також свідчить про мужність, віру й готовність Халева долати виклики.

Отже, наступне покоління ізраїльтян наслідувало приклад велетнів віри – Халева й Ісуса Навина. Оскільки старше покоління завершувало своє служіння, нове покоління було готове протистояти викликам та продовжувати виконувати Божий план щодо Ізраїля.

У спосіб, який мало чим відрізнявся від прохання Халева до Ісуса Навина: «Дай же мені цей гористий край» (І. Нав. 14:12, переклад І. Огієнка), Ахса, заохочена своїм чоловіком, виявляє такі самі віру й рішучість, які демонстрував її батько. Завдяки рішучості й сміливості Ахса продовжує лінію прикладу Халева щодо виконання обітниць про завоювання Обітованої землі.

Справді, Обітована земля – це дар Ягве для Ізраїля, але він мав здобути її, з вірою й відвагою покладаючись на обітниці Господа. Рішучість Ахси є прообразом наполегливості тих жінок у Євангеліях, яких не відверне натовп чи учні, і вони не здадуться, доки не отримають благословення від Ісуса для себе та своїх сімей.

Прочитайте уривок Луки 18:1–5. Який урок для нас містить ця притча?

Передача факела віри наступному поколінню має вирішальне значення для виконання місії, довіреної нам Богом. Подумайте про виклики передачі віри наступному поколінню, з одного боку, та про можливість для молодих людей узяти на себе більше від-

повідальності в Божій справі, з іншого. Що ми можемо зробити, аби сприяти й допомагати молоді брати на себе благочестиве лідерство? Наскільки важливим є наш приклад у цьому процесі?

Середа, 19 листопада

СКРОМНИЙ ГЕРОЙ

Довгі переліки назв місцевостей, які були орієнтирами на кордонах територій, призначених племенам Ізраїля, закінчуються звітом першого розвідника про виділення землі двом героям – Халеву та Ісусові Навину. Халев отримав свій ще не завойований (див. І. Нав. 14) спадок першим, а Ісус Навин – останнім. До цього моменту він розподілив землю племенам Ізраїля; тепер настав час для ізраїльського народу передати Ісусові Навину його спадщину.

Прочитайте уривок І. Нав. 19:49–51. Яке значення має факт, що великий ізраїльський вождь, котрий розподілив землю, отримав свою спадщину останнім?

Ісус Навин отримав у спадщину місто Тімнат-Серах; ця назва складається з двох слів. Перше, «Тімнат», походить від дієслова *манá* («рахувати, призначати») й означає певну частину чогось або територію. Друге слово може походити від єврейського дієслова *серáх* і означає надлишок або залишки (пор. з Вих. 26:12). Отже, назву міста Ісуса Навина можна перекласти як «залишена частина» або «залишок території».

Навіть назва міста, яке Ісус Навин вибрав з того, що залишилося, свідчить про благородний характер вождя Ізраїля. Передусім він дочекався, доки всі люди отримують свою частину. А після цього він вибрав у спадок не одну з найкращих територій землі, не славетну столицю, натомість скромне місто або, можливо, його руїни, щоб відбудувати його важкою працею (див. І. Нав. 19:50).

Крім того, Тімнат-Серах розташовувався поблизу Шіло, де було святилище, що свідчить про пріоритети Ісуса Навина та прихильність його серця. Безперечно, коли Господь через Ісуса Навина привів новонароджений народ Ізраїлю до Обітованої землі та забезпечив спадщину кожному племені й сім'ї, ізраїльтяни не заперечували б проти вимоги свого вождя отримати найкращий спадок. Проте Ісус Навин задовольнявся простим життям, зосереджуючись на найважливішому й підтверджуючи майбутню молитву Давида: «Одного прошу я від

Господа, буду жадати того, щоб я міг пробувати в Господньому домі по всі дні свого життя, щоб я міг оглядати Господню приємність і в храмі Його пробувати!» (Псал. 27:4).

Які уроки ви можете почерпнути для себе з рішення Ісуса Навина? Як зараз можете застосувати це до себе?

Четвер, 20 листопада

ПЕРЕТВОРЕНІ СПОГЛЯДАННЯМ

Для нашого духовного зростання необхідне споглядання життєвого прикладу великих героїв віри. Водночас наш головний приклад для наслідування — Ісус Христос, Його життя й учення. Як зосередження на житті Ісуса змінює нас? Євр. 12:1, 2; 2 Кор. 3:18.

Марко Якобоні, нейробіолог із Каліфорнійського університету в Лос-Анджелесі, досліджував функцію дзеркальних нейронів. Ці маленькі клітинні зв'язки активуються як тоді, коли ми виконуємо певну дію (наприклад, сміємося або обіймаємо когось), так і тоді, коли ми спостерігаємо, як хтось виконує ту саму дію. Активність цих нейронів зменшує різницю між спогляданням та діями.

Еллен Уайт пише про важливість споглядання характеру Ісуса Христа: «Дивлячись на Ісуса, ми отримуємо більш яскраве, чітке бачення Бога, і через таке споглядання, ми перетворюємося. Доброта, любов до ближніх стають нашими природними рисами. У нас розвивається характер, який є відображенням Божественного характеру. Перетворюючись на Його подобу, ми збільшуємо нашу спроможність пізнавати Бога. Наші братерські стосунки з небесним світом дедалі розширюються, наша здатність сприймати багатство пізнання й вічну мудрість постійно зростають» (Наочні уроки Христа. С. 355).

Прочитайте тексти Римл. 12:1, 2. Які два протилежні процеси можуть відбуватися в нашому житті? Як ми можемо переконатися, що діємо правильно?

У 12-му розділі свого Послання до римлян апостол Павло пише про дві антагоністичні сили, які намагаються формувати наше життя. З одного боку, навколишній світ своїми різноманітними впливами щодня намагається змусити нас пристосуватися до нього, прийняти його «образ», який діє ззовні досередини.

Щоб протидіяти цьому впливу, Святий Дух здатний перетворити нас ізсередини, подібно до того, як гусінь перетворюється на прекрасного метелика. Але щоб цей процес відбувся, нам потрібно присвятити себе Богові та просити Його продовжувати в нас ту добру справу, яку Він розпочав (Филп. 1:6). Зрештою, ми повинні робити свідомий вибір, постійно перебуваючи в Дусі.

П'ятниця, 21 листопада

ДЛЯ ПОДАЛЬШОГО ДОСЛІДЖЕННЯ:

«Віра Халева тепер залишилася такою самою, як і тоді, коли його свідчення було прямою протилежністю неправдному звітові інших розвідників. Він вірив Божій обітниці про те, що Бог дасть Ханаан Своєму народові у володіння, тому повністю покладався на Господа. Він зазнав зі своїм народом труднощів блукання пустелею, розділяючи з винними всі розчарування й тягарі; однак не скаржився, а звеличував Божу милість, яка зберегла йому життя в пустелі, тоді як його брати там померли. Господь охороняв його серед усіх нестатків, поневірян, небезпек і покарань, що спіткали багатьох під час мандрів пустелею й упродовж усіх років війни в Ханаані; тепер, коли йому виповнилося 80 років, його сила й енергія не ослабли. Він просив не вже завойованої землі, але саме того місця, яке, на думку більшості розвідників, неможливо було підкорити. З Божою допомогою він сподівався відвоювати землю у велетнів, від потуги котрих похитнулася віра Ізраїля. Прохання Халева було продиктоване не бажанням почестей і слави. Старий відважний воїн бажав залишити своєму народові приклад, який би прославив Бога та надихав усі покоління до повного підкорення краю, котрий їхні батьки вважали недоступним» (Е. Уайт. Патріархи і пророки, С. 512, 513).

«Саме віра Халева в Бога додала йому мужності, уберегла від страху перед людьми і дала змогу сміливо й непохитно захищати правду. Завдяки упованню на ту саму силу могутнього Полководця небесних військ кожен справжній воїн хреста може отримати силу й відвагу для подолання перешкод, які здаються нездоланими» (Ellen G. White, *The Advent Review and Sabbath Herald*, May 30, 1912).

Запитання для обговорення:

1. Поговоріть про силу тиску однолітків та про сміливість, необхідну для висловлення власної думки тоді, коли інші цього не роблять. Яку роль відіграє мужність, коли необхідно відкрито визнати свою віру? Як нам уникнути нехристиянської поведінки під час відстоювання власних поглядів?
2. Віра яких братів і сестер з вашої громади справила великий вплив на ваше життя й характер? Які риси цих людей варто наслідувати?
3. Поговоріть про вплив ЗМІ на наше життя. Як ми можемо мінімізувати їхній негативний вплив та водночас використовувати їх для добрих цілей?
4. Поміркуйте більше про смирення Ісуса Навина як лідера та його бажання жити поблизу святилища. Чого навчає нас його приклад?

ЧАСТИНА I: ОГЛЯД

Життя Ісуса Навина й Халева було досить насиченим. Ранні роки вони провели як раби в Єгипті. На початку дорослого життя стали свідками могутніх Божих діянь під час виходу. У середньому віці вони блукали пустелею разом із приреченим поколінням, котре в минулому намагалося вбити їх, коли вони повстали проти їхньої невіри. Нарешті, у похилому віці ці вірні мужі перейшли ріку Йордан, щоб заволодіти Обітованою землею. У своєму житті вони стали свідками подій, описаних у П'ятикнижжі, окрім книги Буття. Їхній досвід та побачені події сформували характер цих виняткових Божих мужів. Вони пережили рабство і свободу, розчарування й надію, затримку та здійснення.

Цього тижня ми маємо нагоду поміркувати про духовний успіх Ісуса Навина й Халева. Їхню віру та відданість характеризують два вирішальні моменти. Перший — повернення 12 розвідників, коли Ісус Навин і Халев намагаються заохотити перше покоління з вірою йти вперед і заволодіти землею, незважаючи на загрози з боку ханаанців (див. Чис. 13:30-33; 14:5-10). Сорок років по тому, у другому епізоді, Ісус Навин і Халев обирають землю для своєї спадщини. Надзвичайний аспект їхнього вибору (див. І. Нав. 14:6-15) свідчить, чому вони відзначені в біблійній історії як приклади віри, мужності, відданості й наполегливості. Їхній спадок залишається і сьогодні, і він може надихати нинішнє покоління довіряти Богові в найнебезпечніших ситуаціях.

ЧАСТИНА II: КОМЕНТАР

Перспектива віри (Чис. 13:25–14:10)

Уривок Чис. 13:25-14:10 повідомляє про те, що всі 12 розвідників були однодушні в переказі чистих фактів. Земля дуже родюча. Принесені плоди доводили, що земля «тече молоком і медом». Це поширена фраза на стародавньому Близькому Сході щодо процвітання й урожайності (див. Чис. 13:27). Таке формулювання не випадкове,

оскільки воно звучить у Божій промові про Ханаан до Мойсея і народу (див. Вих. 3:8; Левіти 20:24). Справді, земля була надзвичайною. Усі 12 розвідників також одностайно погодилися з військовою потужністю ханаанців, характеризуючи їх як сильних жителів величезних укріплених міст (див. Чис. 13:28). До цього моменту Ісус Навин і Халев мовчали, бо це були незаперечні факти.

Розбіжності виявилися в інтерпретації цих фактів. Більшість зробила висновок: «Ми не зможемо виступити проти цього народу, оскільки він сильніший за нас!... Край, який ми ходили оглядати, — це земля, що поглинає своїх мешканців... Перед ними ми були у своїх очах, наче сарана» (Чис. 13:31-33). У своєму песимістичному оцінюванні 10 розвідників також перебільшили і спотворили факти, стверджуючи, що земля «поглинає своїх мешканців». Отже, вони суперечили самі собі й реальності, яка полягала в тому, що земля виблюувала свої народи (Левіти 18:26-29), а не поїдала їх. Інтерпретація меншості (Халева та Ісуса Навина) була зовсім іншою.

Еллен Уайт яскраво описує вплив звіту десятих розвідників на громаду: «Невір'я цих мужів кинуло похмуру тінь на всю громаду, і могутня Божа сила, яка так часто виявлялася для добра вибраного народу, виявилась забутою. Люди не бажали замислитися над тим, що Той, Хто провадив їх аж до цього часу, без сумніву, дасть їм цю землю; вони забули, як чудово Бог урятував їх від гнобителів, проклавши дорогу посеред моря та знищивши переслідувачів — військо фараона. Вони відвернулися від Бога і діяли так, ніби все залежало тільки від сили зброї» (Патріархи і пророки. С. 388).

А Халев та Ісус Навин, на знак обурення фальшивим свідченням десятих розвідників, роздерли свій одяг. Усупереч їхньому боягузству й невірству, Халев наполягав: «Ми неодмінно підемо й успадкуємо її, адже ми спроможні побороти їх!» (Чис. 13:30). Ісус Навин і Халев також підтвердили, що немає причин для страху, адже Господь на їхньому боці (див. 14:8-10). На противагу скептичним розповідям про землю, Ісус Навин і Халев стверджували, що її мешканці стануть поживою для Ізраїля, а не навпаки (див. 14:9).

Правильний вибір

Наше життя залежить від вибору, а вибір виявляє характер та визначає наше майбутнє і спадщину. Наприкінці свого життя Ісус Навин

і Халев прийняли незвичайні рішення щодо місця їхнього відходу на заслужений відпочинок. Цей вибір свідчить: час не змінив їхньої цілковитої відданості Божому плану і вони жили для прославлення Бога, а не себе.

Гора Хеврон

Халев попросив Ісуса Навина дозволу успадкувати гору Хеврон (І. Нав. 14:12). Але чому саме Хеврон? Це місце мало історичне значення. Інша його назва «Кір'ят-Арба»; це одне з найдавніших населених регіонів, згаданих у Біблії (Бут. 23:1, 2). Тут жив навіть Авраам і був похований разом з Ісааком (25:9, 10; 35:27-29). Однак не це було причиною вибору Халева. Оскільки йому було 85 років, він міг шукати місце з легким доступом до нього. Проте доступ також не був причиною, адже Халев просив гору. Ми не можемо повірити, що гора Хеврон була гарним місцем для пенсіонерів, із перспективними сільськогосподарськими можливостями, відмінною інфраструктурою та гідною безпекою.

Сам Халев недвозначно оголосив причину свого вибору: «Адже ти тоді сам чув, що там мешкають енакійці, а їхні міста великі й укріплені» (І. Нав. 14:12). Він хотів здобути укріплення велетнів! Одним з відомих енакійців був Голіаф з Гата – єдиного місця на землі, де ще залишилися ці люди (див. І. Нав. 11:22). Зріст Голіафа сягав майже трьох метрів. Халев хотів підкорити одне з найскладніших місць на землі. Чому ж 85-річний Халев прагнув підкорити таке місце? Усі роки, що минули після Кадеш-Барнеа, не послабили його віру, тому всі факти він розглядав саме з позиції віри. Висловивши своє прохання, цей мужній чоловік, імовірно, мав на меті три цілі: 1) вселити віру в нове покоління; 2) довести, що перше покоління не мало віри; 3) прославити Боже Ім'я. Чоловік у літак, котрий довіряв Богові, зміг подолати те, що лякало цілий народ.

Спадщина Ісуса Навина

Вибір Ісуса Навина також не був зумовлений особистою вигодою. Життя його й Халева ілюструє справжню суть лідерства: служити іншим, а не собі. Хоч про Халева згадується мало, шлях Ісуса Навина — від помічника Мойсея (І. Нав. 1:1) до керівника Ізраїля (24:29) — описано докладно. Як же Ісус Навин розвинув характер лідера?

По-перше, Ісус Навин навчався поруч із великим лідером. Упродовж усього часу, відколи юнак з'являється в П'ятикнижжі, він перебував під керівництвом Мойсея. Наприклад, перемога Ісуса Навина на полі бою з Амалеком залежала від того, що Мойсей високо тримав свій посох (див. Вих. 17:8-13). Юнак супроводжував Мойсея на вершину гори (див. Вих. 32:17, 18); і саме вождь змінив його ім'я (див. Чис. 13:16). Ще зовсім юним («*наір*») Ісус Навин був обраний слідувати за Мойсеєм (див. Вих. 33:11) і впродовж усього свого дорослого життя був тісно пов'язаний з мудрим лідером.

По-друге, хоч Ісус Навин ще не мав достатнього досвіду, Господь обрав його, бо це була духовна людина (див. Чис. 27:18). Отже, його життям керували не земні амбіції самозвеличення чи особисте задоволення. Розглядаючи все з духовної перспективи, Ісус Навин жив для Божої слави, віддаючи перевагу тому, що було справді важливе. По-третє, він навчався на власних помилках. Після смерті Мойсея він став лідером, але продовжував навчатися. Ця ідея очевидна в епізоді із завоювання міста Ай (див. І. Нав. 7) та в інциденті з гіввійцями (див. І. Нав. 9). Справді, навчання лідерства — це подорож довжиною в життя, яка полягає у відродженні, навчанні, зростанні й перетворенні.

Життя цих двох духовних гігантів, Ісуса Навина та Халева, містить принаймні п'ять цінних уроків для нас. По-перше, життєві факти мають менше значення, ніж наше сприйняття їх. У грішному світі факти часто бувають суворими, але Божественне одкровення дає нам правильне бачення, аби пізнати їх у їхній реальній тимчасовій перспективі. По-друге, віра не ігнорує факти, натомість пропонує інший кут сприйняття. По-третє, замість того, щоб скаржитися, ми покликані довіряти й підкорятися Божим планам, які завжди кращі за наші. По-четверте, благословення приходять до тих, хто повністю перебуває в Господі. У духовній сфері багато людей із плином часу відчуває, що їхня віра слабшає, оскільки вони втрачають «першу любов» (Об'явл. 2:4). Однак у житті Ісуса Навина й Халева не відбулося такої втрати любові й віри, навпаки, вони зберегли віру і відданість Господу впродовж усього життя. По-п'яте, життя в усіх його вимірах необхідно прожити згідно з Божими планами, а не власними егоїстичними амбіціями. Життя Ісуса Навина й Халева — це ілюстрація до слів апостола Павла: «Отже, коли ви їсте, коли п'єте чи щось інше робите, усе робіть на славу Божу» (1 Кор. 10:31).

ЧАСТИНА III: ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ

Яка ваша перспектива?

Коли люди мають можливість летіти в літаку або піднятися на високу гору, аби побачити місто з висоти, вони усвідомлюють, якими маленькими здалеку здаються будівлі. Проте йдучи тим самим містом, вони розуміють, наскільки вони малі порівняно із цими спорудами. Що змінилося? Лише перспектива, призма, з якої вони бачили предмети.

Стикаючись із життєвими викликами, ми можемо дивитися на них із перспективи або сумніву, або віри. Хтось колись сказав: «Сумнів бачить перешкоди, віра бачить шлях! Сумнів бачить найтемнішу ніч, віра бачить день! Сумнів боїться зробити крок, віра злітає високо! Сумнів запитує: “Хто вірить?” Віра відповідає: “Я!”» (Paul Lee Tan, *Encyclopedia of 7700 Illustrations* (Garland, TX: Bible Communications, 1996). P. 404).

Розгляньте історії та поміркуйте над тим, яку роль у них відіграють сумнів і віра:

1. Столітній Авраам довіряє Божій обіцянці про численне потомство (див. Бут. 15:1-6; 17:1-7; 21:1-7).
2. Єлисей молиться, щоб очі його слуги відкрилися і він побачив Боже військо навколо них (див. 2 Цар. 6:17).
3. Ісус Христос пояснює Своїм учням, що через сліпого виявляться діла Божі (див. Івана 9:1-7).
4. Павло, в'язень, звертається до царя Агрипи та його придворних із закликом стати такими, як він (див. Дії 26:28, 29).
5. Подумайте про складні болісні реалії власного життя. Як погляд на ці події з перспективи віри може допомогти вам рішуче зустріти їх?

СПАДКОЄМЦІ ОБІТНИЦЬ, В'ЯЗНІ НАДІЇ

Біблійні тексти для дослідження:

Бут. 3:17–24; Втор. 6:3; I. Нав. 13:1–7; Євр. 12:28; Левіти 25:1–5, 8–13; Єзек. 37:14, 25.

Пам'ятний вірш:

**«До твердині верніться, о в'язні надії! І сьогодні звіщаю:
Подвійно тобі поверну!» (Зах. 9:12).**

У розділах 13–21 книги Ісуса Навина містяться довгі переліки географічних межових знаків, які окреслюють частини землі, виділені племенам Ізраїлю. Для сучасного читача ці списки можуть видатися неактуальними, але вони ґрунтуються на теологічному розумінні Обітованої землі, важливого для нас сьогодні. За допомогою цих конкретних переліків Господь бажав навчити ізраїльтян, що Обітована земля не ілюзорна мрія, вона була обіцяна їм у дуже відчутний, дійсний спосіб. Але вони мали втілити цю обіцянку в реальність, виконавши її.

Господь бажав дати їм землю у спадок і в цьому дарі мала виконатися Божа обіцянка їхнім батькам. «Ось Я віддав вам цю землю. Увійдіть туди і заволодійте краєм, про який присягався Господь вашим батькам, Авраамові, Ісаакові та Якову, обіцяючи дати їм та їхнім нащадкам після них» (Втор. 1:8). Проте ізраїльтяни також мали виконати певну роль.

Цього тижня ми розглянемо деякі богословські концепції, пов'язані з Обітованою землею, та їхнє духовне значення для тих, хто вірить, що всі обітниці зосереджені в Ісусі Христі.

Неділя, 23 листопада

ЕДЕМ І ХАНААН

Прочитайте тексти Бут. 2:15; 3:17-24. Якими були наслідки гріхопадіння щодо зміни місця проживання першої пари людей?

Створивши Адама і Єву, Бог поселив їх в ідеальному середовищі, яке уособлювало достаток і красу. Перша пара людей отримала від свого Творця чудовий життєвий простір, який міг задовольнити всі їхні фізичні потреби. Окрім цього, Едемський сад слугував навчальним центром, де наші прабатьки отримали суттєве розуміння характеру Господа та сенсу життя, яке Він призначив їм. Але коли вони порушили довірливі взаємини зі своїм Творцем, їхній зв'язок з райським садом теж змінився, і на знак розриву цього зв'язку їм довелося покинути рай. Вони втратили даровану їм Господом територію. Отже, Едемський сад став символом ясно забезпеченого життя, і ми знову бачимо цей символ у темі Обітованої землі.

Прочитайте тексти Бут. 13:14, 15; 26:3, 24; 28:13. Як патріархи сприймали обітницю про землю? Як ви вважаєте, що для нас, адвентистів, означає жити так, як спадкоємці обітниць? Євр. 6:11-15.

Коли Авраам увійшов до краю, який показав йому Бог, через віру ця земля стала Обітованою землею для нього та його нащадків. Такою вона залишалася впродовж 400 років. Однак реально патріархи не оволоділи землею під час свого життя; вона не була їхньою, щоб вони могли передати її своїм дітям у спадок. Натомість вона, як і Едемський сад, належала Богові. Адам і Єва не зробили нічого, що дало б їм право на райський сад, так само Ізраїль не зробив жодного внеску в те, щоб заслужити землю. Обіцяна земля була даром Бога за Його ініціативою. Ізраїль не мав невід'ємного права на володіння землею (Втор. 9:4-6), тільки завдяки благодаті Господа вони могли володіти нею.

Патріархи були спадкоємцями обітниць доти, доки вони не були виконані. Ми, як послідовники Христа, успадкували ще кращі обітниці

(див. Євр. 8:6), які виконуються на умові, що ми станемо наслідувачами «тих, які вірою і терпінням успадковують обітницю» (Євр. 6:12).

Понеділок, 24 листопада

ЗЕМЛЯ В ПОДАРУНОК

Прочитайте тексти Вих. 3:8; Левіти 20:22; 25:23; Чис. 13:27; Втор. 4:1, 25, 26; 6:3; Псал. 24:1. Який існував особливий зв'язок між Богом, Ізраїлем та Обітованою землею?

На базовому рівні земля забезпечує фізичну ідентичність нації. Місце перебування нації визначає професію та спосіб життя нації. Раби не мали свого коріння і не були прив'язані до якогось місця; хтось інший насолоджувався результатами їхньої праці. Володіти землею означало мати свободу. Ідентичність вибраного народу була тісно пов'язана з їхнім проживанням на землі. Між Богом, Ізраїлем і землею існували особливі зв'язки. Ізраїль отримав землю від Бога як дар, а не як невід'ємне право. Вибраний народ міг володіти землею, доки перебував у завітних стосунках з Ягве та виконував приписи завіту. Інакше кажучи, вони не могли володіти землею та її дарами без Божого благословення.

Водночас земля була ніби лінзою, через яку Ізраїль міг краще пізнати Бога. Життя на цій землі завжди нагадувало їм про вірного Господа, Котрий виконує Свої обітниця та гідний довіри. Ані Ізраїль, ані земля не існували би без ініціативи Бога – Джерела й Основи їхнього буття. Доки ізраїльтяни перебували в Єгипті, Ніл та іригаційна система разом з важкою працею забезпечували врожай, необхідний для існування. У Ханаані було інакше. Урожай залежав від дощу, і тільки Господь міг контролювати погоду. У такий спосіб земля нагадувала ізраїльтянам про їхню постійну залежність від Творця.

Хоч Ізраїль отримав землю як подарунок від Ягве, Сам Бог залишався її Власником. Як справжній Володар усієї землі (Псал. 24:1), Ягве має право дарувати землю Ізраїлеві або забрати її. Якщо Бог – Власник землі, значить як ізраїльтяни, так і всі люди є чужинцями й прихоськами, або, висловлюючись сучасною мовою, ми всі – гості Бога на Його території.

Прочитайте тексти 1 Петра 2:11; Євр. 11:8–13. У світлі цих текстів що для вас особисто означає жити чужинцем і прихоськом, з нетерпінням чекаючи міста, Творець і Будівничий якого – Сам Бог?

БОЖА БЛАГОДАТЬ

Прочитайте уривок І. Нав. 13:1-7. Незважаючи на те, що Ханаанська земля була даром від Бога, які виникли труднощі під час володіння нею? _____

Враховуючи факт, що впродовж століть ізраїльтяни жили, як раби, їхні військові навички були недостатніми для завоювання Обітованої землі. Навіть їхні володарі, єгиптяни, з їхньою вправною й добре оснащеною армією, не змогли повністю захопити її. Єгиптяни так і не завоювали весь Ханаан через неприступність його фортець. Тепер нація колишніх рабів отримала повеління завоювати землю, чого не змогли зробити їхні колишні господарі. Якщо ізраїльтяни колись і заволодіють цією землею, то лише завдяки Божій благодаті, а не власним зусиллям.

У розділах 13-21 книги Ісуса Навина йдеться про розподіл землі між різними племенами Ізраїля. Ця частина книги повідомляє про те, які території не лише вже були розподілені, але також які ще слід зайняти. Ізраїльтяни можуть безпечно жити в Обітованому краю, бо Господь дав його їм у спадок. Вони є законними орендарями землі, яка належить Творцеві. Проте Божа ініціатива має відповідати людській реакції. У першій половині книги показано, як Господь дав ізраїльтянам землю, забравши її в ханаанців; друга половина розповідає про те, як Ізраїль захопив землю, заселивши її.

Ця складність перемоги ілюструє динаміку нашого спасіння. Подібно до Ізраїля, ми не можемо нічого зробити, щоб заслужити спасіння (див. Ефес. 2:8, 9). Спасіння – це дар, так само як земля була Божим даром для Ізраїля на підставі їхніх завітних стосунків з Ним. Це аж ніяк не ґрунтувалося на їхніх заслугах (див. Втор. 9:5).

Однак, щоб ізраїльтяни могли насолоджуватися Божим даром, вони мали взяти на себе всі обов'язки, пов'язані із життям на цій землі. Це стосується і нас: аби бути громадянами Божого Царства, ми повинні пройти через процес освячення в послуху з любові вимогам завіту. Хоч це не одне й те саме, але паралель між тим, що ізраїльтянам земля була дана через благодать, і тим, що ми отримали спасіння благодаттю, досить близька. Ми отримали чудовий Божий дар, однак можемо втратити його, якщо не будемо пильнувати.

У який спосіб християни сьогодні стикаються з проблемами, подібними до проблем при завоюванні Обітованої землі? Филп. 2:12; Євр. 12:28.

Середа, 26 листопада

ЮВІЛЕЙ

Земля була однією із центральних тем в історії Ізраїля як Божого народу. Утім, її потрібно було розділити між племенами, кланами й родинами (Чис. 34:13-18), аби запобігти ситуації, коли вона могла стати власністю кількох еліт.

Прочитайте тексти Левіти 25:1-5, 8-13. Якою була мета суботнього року та ювілейного року? _____

На відміну від Єгипту, де громадяни регулярно втрачали свою землю і ставали рабами фараона, ціль Бога для ізраїльтян полягала в тому, щоб вони ніколи не залишилися назавжди безправними. Ніхто, поза племенем і родиною, якій спочатку була виділена земля, не міг володіти нею. Справді, згідно з Божим планом, землю не можна було продати назавжди (Левіти 25:23). Її можна було орендувати лише відповідно до її вартості, установленної кількістю років, що залишилися до наступного ювілею. Тому родичі людини, яка змушена була «продати» землю своїх предків, мали обов'язок викупити її ще до ювілею (Левіти 25:25).

Наділ землі стає «вікном» у серце Бога. Як наш Небесний Отець, Він хоче, щоб Його діти були щедрими до тих, кому пощастило менше, і дозволяли своїм землям годувати бідних кожного сьомого року. Суботній рік ґрунтувався на принципі заповіді про суботу, але в більшому масштабі (6 днів і 7-й день, 6 років і 7-й рік). Володіння землею не тільки спонукало цінувати наполегливу працю й заохочувало до неї, а й навчало поваги і доброзичливості до тих, хто стикався із фінансовими труднощами.

Законодавство щодо земельної власності давало кожному ізраїльтянині можливість звільнитися від успадкованих чи ним самим створених гнітючих обставин та почати нове життя.

Фактично це головна мета Євангелія: стерти різницю між багатими й бідними, роботодавцями й найманими працівниками, привілейованими і знедоленими, поставити нас усіх на одному рівні та відкрити нам потребу в Божій благодаті.

На жаль, Ізраїль знехтував дотриманням встановлених Богом законів, і через століття до застережень про позбавлення власності вже не прислухалися (2 Хронік 36:20, 21).

Як принципи ізраїльського розподілу землі та закон про суботній і ювілейний роки можуть нагадувати нам, що в очах Бога ми всі рівні? Як субота може допомогти нам сказати «ні» експлуаторським, порочним циклам споживацтва, які мучать нинішнє покоління?

Четвер, 27 листопада

ВІДНОВЛЕНА ЗЕМЛЯ

Прочитайте тексти Єрем. 24:6; 31:16; Єзек. 11:17; 28:25; 37:14, 25. Яку обітницю виголосив Господь щодо повернення Ізраїля в Обітований край та як вона була виконана?

Під час вавилонського полону ізраїльтяни відчували не лише сумну реальність втрати своїх коренів, а й звістку про те, що їхні стосунки з Богом (хоч і стали конкретними через обітницю про землю) не обмежувалися володінням землею. Коли ізраїльтяни зізнавалися у своїх гріхах, каючися й усім серцем шукали Господа, Він знову виконував Свою обіцянку та повертав їх до рідного краю на знак їхнього відновлення. Тобто Він залишався для них Богом навіть під час їхнього перебування за межами Обітованої землі.

Оскільки ж обітниця про вічне володіння землею була для Ізраїля умовною (див. Втор. 28:63, 64; I. Нав. 23:13, 15; 1 Цар. 9:7; 2 Цар. 17:23; Єрем. 12:10-12), такою була й обітниця знову повернути народ після вигнання на рідну землю та зробити його успішним. Водночас старозавітні пророки вказували на відновлення, яке принесе майбутній цар «Давид» (Ісаї 9:6; Зах. 9:9, 16). Ця обіцянка була виконана в житті, смерті й воскресінні Ісуса Христа; у Ньому здійснилися всі обітниці для стародавнього Ізраїля.

У Новому Завіті Обітована земля прямо не згадується, натомість зазначено, що Божі обітниці були виконані в Ісусі Христі та через Нього (див. 2 Кор. 1:20; Римл. 15:8). Отже, у світлі подвигу Христа питання Обітованої землі переосмислюється і стає символом духовних благословень, які Бог планує дарувати Своїм вірним людям тут, зараз і в майбутньому (див. Ефес. 2:6).

Остаточне виконання Божественної обітниці про відпочинок, достаток і благополуччя відбудеться на Новій Землі, звільненій від гріха та його наслідків. Наша надія, як християн, ґрунтується на обітниці Христа, що Він повернеться і після 1000-річного періоду на Небі встановить Своє вічне Царство на Новій Землі. Це буде остаточне виконання всіх обіцянок щодо Землі.

Прочитайте тексти Івана 14:1-3; Тита 2:13; Об'явл. 21:1-3. Яка найбільша надія міститься для нас у цих текстах? Чому смерть Ісуса гарантує нам здійснення цієї надії?

П'ятниця, 28 листопада

ДЛЯ ПОДАЛЬШОГО ДОСЛІДЖЕННЯ:

Прочитайте в книзі Еллен Уайт «Велика боротьба» уривок із розділу «Боротьба закінчена» (с. 672-678).

«Ми будемо спасенні навіки, коли ввійдемо брамою до міста. Тоді ми зможемо радіти, що ми спасенні, спасенні навіки. Але до того часу нам потрібно прислухатися до наказу апостола: “Біймося... щоб не виявилось, що хтось із вас запізнився”» [Євр. 4:1, переклад І. Огієнка]. Знання про Ханаан, пісні про Ханаан, радість перспективи увійти до Ханаану не привели дітей Ізраїля до виноградників й оливкових гаїв Обітованої землі. Вони могли реально оволодіти ним лише через завоювання, дотримуючись умов, виявляючи живу віру в Бога та роблячи Його обітниці своїми» (Ellen G. White, *The Youth's Instructor*, February 17, 1898).

«У Біблії спадщина спасених названа “країною” (Євр. 11:14-16). Там небесний Пастир водить Свою отару до джерел живої води. Там дерево життя щомісяця приносить свій плід, а листя дерева слугують на користь народів. Там течуть вічні потоки, чисті, як кришталь, а дерева, що ростуть біля них, гойдаючи віттям, кидатимуть свою тінь на стежки, приготовлені для викуплених Господом. Просторі рівнини м'яко переходять у прекрасні пагорби; а гори Божі велично підносять свої вершини. На цих мирних рівнинах, на берегах живих потоків діти Божі, які так довго були мандрівниками й подорожніми, нарешті знайдуть свою Вітчизну» (Е. Уайт. Велика боротьба. С. 675).

Запитання для обговорення:

1. Подумайте про Обітовану Нову Землю як символ повноцінного життя, яке Христос обіцяв Своім послідовникам (див. Івана 10:10). Як переваги життя на багатій землі відображають благо-

словення спасіння?

2. Який зв'язок між громадянством країни та рівнем життя? Як одне впливає на друге? Які переваги небесного громадянства?
3. Як люди, ми постійно розчаровуємося в обіцянках інших, а іноді й у власних обіцянках самим собі. Чому ми можемо довіряти Божим обітницям?
4. Як ми можемо реально й конкретно зробити обітницю про Нову Землю частиною нашого майбутнього?

Біблійні тексти для дослідження:

1 Кор. 10:1-13; Матв. 2:15; І. Нав. 1:1-3; Дії 3:22-26; Євр. 3:7-4:11; 2 Кор. 10:3-5.

ЧАСТИНА I: ОГЛЯД

Святе Письмо від початку і до кінця відкриває нам зв'язок між Божим народом й Обітованою землею. Богословські концепції, пов'язані з Обітованою землею, є важливими при вивченні першоджерел (протології) та останніх подій (есхатології) в Біблії. В уроці цього тижня ми розглядаємо теологічне розуміння Обітованої землі з перспективи завоювання. У центральній частині книги Ісуса Навина, після опису початкового захоплення землі, автор розповідає про її розподіл між 12 ізраїльськими поколіннями. Хоч деякі читачі можуть вважати перелік географічних деталей нудним, вони мають вирішальне значення для передачі вістки книги, демонструючи, як Бог виконує обітницю, дану праотцям Ізраїля.

У цьому контексті земля – це буквальный, фізичний об'єкт, місце, де Ізраїль може написати новий розділ. Однак у міру розгортання історії викуплення типологічний характер Обітованої землі стає дедалі більш очевидним. Після сотень років Ізраїль сам опиняється у вигнанні, а надія на повернення зароджується під час вавилонського полону. Покоління Юди повертається на землю, але не знаходить постійного спокою. Такий відпочинок можна знайти лише у звершеннях Месії. В Ісусі теперішня реальність духовного спокою не скасовує майбутнього буквального повернення додому, коли Божий народ знову володітиме Новою Землею. А тепер ми живемо як біженці, вигнані з нашого справжнього дому, прямуючи до нашої справжньої Землі, яка визначається не географічними межами, а Божою оселею серед Його народу.

ЧАСТИНА II: КОМЕНТАР

Богослов'я землі: від Буття до Об'явлення

Наведена таблиця підсумовує біблійне богослов'я землі від Буття до Об'явлення.

Епоха історії викуплення	Статус руху	Зв'язок із землею	Біблійні згадки
Початковий план – Едем	Осілість	Володіння	Бут. 1, 2
Суд	Кочівництво (з даної Богом землі)	Вигнання	Бут. 3-11
Обітниця	Кочівництво (до даної Богом землі)	Паломництво	Бут. 12 - Втор. 34
Відновлення	Осілість	Володіння (нестабільне)	1. Нав. 1, 2; 2 Цар. 24
Суд	Кочівництво (з даної Богом землі)	Вигнання	2 Цар. 25; книга Єремії; книга Єзекіїля
Обітниця	Кочівництво (до даної Богом землі)	Паломництво	Ісаї 40-65; книга Аггея; книга Захарії
Відновлення	Осілість	Володіння (нестабільне)	книга Ездри; книга Неемії
Месіанське відновлення	Осілість, кочівництво (до даної Богом землі)	Паломництво (ще не дійшли до землі)	Новий Завіт
Початковий план - Новий Едем	Осілість	Володіння	Об'явл. 21, 22

За Божим задумом, людство мало володіти землею (див. Бут. 1:28) й оселитися в місці вічної насолоди під назвою «Едемський сад» (2:8), де Адам і Єва могли б насолоджуватися прямим спілкуванням з

Господом (3:8). У цьому осілому стані вони могли б насолоджуватися вічним життям за умови вірності Творцеві. Однак гріх порушив цей первісний план, що призвело до першого в історії людства переміщення. Засуджені Адам і Єва зазнали вигнання, покинувши сад (3:23, 24). З богословської позиції, вигнання із призначеного Богом місця було одним з наслідків непослуху. У цьому розумінні перша сім'я стала також першими духовними біженцями, які жили як кочівники в очікуванні повернення.

Перший знак щодо можливого повернення з'явився в заклику Авраама, коли Бог наказав йому: «Вийди зі своєї землі... в землю, яку Я тобі покажу» (12:1). Важливість заклику Авраама в історії спасіння можна оцінити лише тоді, коли ми усвідомимо, що він ознаменував перехід від осуду до обітниці. Хоч сім'я Авраама залишалася кочовою впродовж кількох століть, його послух поклав початок подорожі до Обітованої землі. На цьому шляху патріарх переживав періоди вигнання, тимчасово залишаючи землю й повертаючись пізніше (12:10-20; 20:1-17). Так само і його нащадки пройшли через цикли виходу й повернення, наприклад, коли вони стали біженцями в Єгипті, а пізніше рабами, доки Бог не визволив їх (Вих. 6:5). Жак Дюкан підсумовує богословське значення цих кочових мандрівок: «Через ці кочові мандри сім'ї Насіння, яка ніколи так і не оселилася в Обітованій землі, ніколи не була задоволена і завжди прагнула додому, книга Буття вібрує пульсацією надії. Хоч вони скуштували Божественних благословень, ознак вірного виконання Богом Своєї обітниці, Адам, Ной і патріархи продовжували чекати остаточної Божественної перемоги над злом і смертю. Бо тільки це могло б повернути і їх, і нас, усе творіння, назад до Едемського саду» (Doukhan, Genesis, The SDA International Bible Commentary (Nampa, ID: Pacific Press. 2016). P. 37).

400-річне паломництво дітей Авраама завершилося 40-річною мандрівкою пустелею. Там заключна промова Мойсея, записана у Второзаконні, підготувала Ізраїль до переходу від обітниці до відновлення, від кочового до осілого життя. З богословської позиції, Ісус Навин очолив повернення Ізраїля до Божої землі. Це повернення не означає, що Ханаан – фактичне місце розташування Едемського саду. Божу землю визначають не географічні кордони, а Його присутність посеред неї (Вих. 25:8; 33:14).

Отже, книга Ісуса Навина також знаменує важливий перехід в

історії спасіння, коли Божий народ мав підкорити землю і насолоджуватися відпочинком. На жаль, упродовж лише одного покоління Ізраїль почав жити в непослуху, і його влада над землею ослабла. Від часів Ісуса Навина до захоплення та зруйнування Єрусалима Навуходоносором Ізраїль більшу частину часу боровся за збереження контролю над своєю землею. Наприкінці цього періоду Бог послав пророків, аби попередити Свій народ про неминучий суд за порушення завіту, але вони не послухалися (див. Єрем. 7:23-27). Згідно з вироком Божого суду Ізраїль та Юдея були вигнані з місця, призначеного для них Господом (див. 2 Цар. 17:7-40; 25:1-26). Під час вигнання вони знову покинули землю, стали кочівниками та пішовши в протилежному від Авраама напрямку (див. Псал. 137).

Однак вигнання мало тривати не більш ніж 70 років (див. Єрем. 25:11, 12). У пророчих книгах обітниця про повернення була тісно пов'язана з незмінною звісткою про суд. Це повернення еквівалентне новому творінню (див. Ісаї 65:17) з едемським відтінком (див. Ісаї 51:3; Єзек. 36:35). Дві постаті – Ездра та Неемія, що виконали, як Мойсей, місію – знову привели Божий народ до Ханаану, згідно з обітницею про те, що Господь благословить їхні зусилля з відновлення Єрусалима. З Вавилону (тепер перської провінції) Божий народ вирушив у подорож до цієї землі (див. Ездри 1; Неєм. 2). Незважаючи на сильну опозицію (див. Ездри 4), люди врешті-решт досягли успіхів у відбудові Єрусалима (див. Неєм. 11, 12). Однак упродовж усього цього процесу Ездри та Неемії доводилося боротися з відступництвом, якого припускався ізраїльський народ (див. Ездри 10; Неєм. 13). Незважаючи на раннє відродження й духовну реформу, володіння землею знову стало невизначеним, і євреї-репатріанти зіткнулися з важкими часами під іноземним гнітом у міжзавітний період.

З Приходом Месії світло знову засяяло. Уже перший текст Нового Завіту засвідчив, що Ісус дарує новий початок людству (див. Матв. 1:1). Він прийшов, щоб перемогти там, де Адам зазнав поразки. Відмова Христа від пропозиції диявола віддати Йому всі царства Землі не означає, що Ісус не завоює ці царства, натомість показує, що Він завоює їх Божим шляхом (див. Матв. 4:8-10). Як Новий Адам, Він став Правителем усіх народів, Царство Котрого стоятиме вічно (див. 1 Кор. 15:22-26). Ця універсалізація землі очевидна в концепції Царства Божого, яке відкрив Ісус. Ця ідея не є ані одухотворенням,

ані переосмисленням старозавітної концепції землі. Вона пов'язана з універсальним аспектом Авраамового завіту, який уже очевидний у первісному контексті (див. Бут. 12:3; 17:6, 16). Новий Завіт пояснює, коли і як будуть виконані Божі обітниці.

Інавгурація Царства Божого в Ісусі вносить напругу, яка не завжди була очевидною в Старому Завіті. Хоча Христос приніс остаточне відновлення, Його народ ще перебував у паломництві. У певному розумінні Його народ уже був частиною Його Царства, оскільки Бог «і воскресив нас разом з Ним, і в Ісусі Христі посадив разом на небесах» (Ефес. 2:6). Проте Його учні ще залишалися кочівниками у світі, до якого вони не належали (див. Івана 17:11-19), очікуючи остаточного виконання обітниці.

Паломництво Божого народу до свого визначеного місця спочинку закінчується в Новому Єрусалимі, і це ясно відображено не лише як повернення до Обітованої землі (на зразок історії виходу), а також як повернення до Едему. Через місто протікає ріка життя, а з одного і з другого боку ріки росте дерево життя, доступне для всіх народів. Як і в Едемі до гріхопадіння, тут немає місця для прокляття гріха та смерті, і Бог знову перебуває зі Своїм народом (див. Об'явл. 22:1-5). Тут історія викуплення повертається туди, звідки почалася. У центрі Всесвіту стоїть хрест, на якому Месія власною кров'ю забезпечив нам зворотний квиток. Новий Адам поверне Своїх дітей-біженців додому. О, який це буде славний день!

ЧАСТИНА III: ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ

Земля і надія

У біблійному контексті земля і надія нерозривно пов'язані між собою. Цей зв'язок відображено в тексті Зах. 9:12, де Бог запрошує в'язнів, «що жили надією», повернутися. Ці люди впродовж довгих років чекали на такий заклик. Епоха вигнання закінчилася, і для них нарешті настав час повернутися до Єрусалима.

1. Про що свідчить вам особисто образ «в'язнів надії»?
2. Які паралелі ви знаходите між досвідом вигнанців у Вавилоні та вашим духовним досвідом, особливо в контексті близького Другого приходу Христа?

Надія, любов і віра

Блаженний Августин сказав: «Немає любові без надії, немає надії без любові, та ні любові, ні надії – без віри» (Augustine of Hippo, *The Enchiridion: On Faith, Hope, and Love* (Washington, D.C.: Gateway, 1996). Р. 9). Ці три елементи також фігурують у пісні, написаній Бенджаміном Гейтером, Джеффом Сілві та Кімом Вільямсом.

*«Я в'язень надії, зв'язаний своєю вірою,
Прикутий до Твоєї любові, замкнений у благодаті.
Я можу піти, але я ніколи не піду.
Я дивовижно добровільно
вільний в'язень надії».*
Вокальний гурт Gaither, «Prisoner of Hope», 2008.

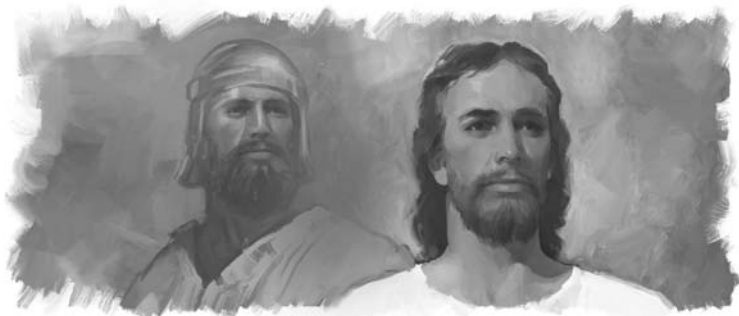
Чи бачите ви взаємозв'язок між надією, любов'ю і вірою у вашій духовній подорожі?

Життя біженця

За даними Агентства ООН у справах біженців, у світі налічується близько 44 мільйонів біженців. Більшість із них були змушені покинути свої країни через насильство, політичну нестабільність та війну. У старозавітному законі було прописано, як досвід Ізраїля як прихоська в Єгипті мав впливати на їхнє ставлення до прихосьців серед них (див. Вих. 23:9).

Як ваш досвід духовного прихоська повинен впливати на ваше ставлення до біженців сьогодні?

ІСТИННИЙ ІСУС НАВИН

Пам'ятний вірш:

«Це сталося з ними як прообраз, і записано як пересторога для нас, для яких настав кінець віків» (1 Кор. 10:11).

У книзі Ісуса Навина міститься ідея про те, що життя її головного героя вказує на реальність, яка значно перевершує самого героя. Цю ідею ми зауважуємо в усій Біблії, наприклад, земний Ханаан вказує на незрівнянно кращу вічну Нову Землю. Так само служіння земного святилища символізувало незбагненно більшу реальність: «А Христос, Первосвященник майбутніх благ, прийшов через більший, досконаліший, нерукотворний намет, тобто неземної будови» (Євр. 9:11).

Отже, виникає запитання: у який спосіб особи й події, зображені в книзі Ісуса Навина, вказують на когось або щось у майбутньому? Як ми можемо бути впевнені, що таке тлумачення книги правомірне? Які біблійні принципи уможливають застосування книги Ісуса Навина до новозавітних реалій та подій останнього часу?

Цього тижня ми стисло розглянемо принципи тлумачення Біблії, зокрема такий засіб, як типологія. Ми дізнаємося, що сама Біблія містить ознаки типології, а життя Ісуса Навина є прообразом служіння Месії й вказує на завершення історії людства.

БІБЛІЙНА ТИПОЛОГІЯ

Прочитайте тексти Римл. 5:14; 1 Кор. 10:1–13; Євр. 8:5; 9:23 (останній вірш у перекладі І. Огієнка). На підставі цих текстів, які описують різні образи, спробуйте визначити, що таке біблійна типологія.

У цих біблійних текстах використовується термін «образ» або «прообраз» для позначення того, як новозавітний автор визначив зв'язок між старозавітним текстом або подією та його значенням у давнину або в майбутньому.

Типологія – це вид наукової систематизації, класифікації чогось/когось за суттєвими спільними ознаками, тобто за певними типами. У Біблії тип (або прообраз) – це предмет, особа або подія зі Старого Завіту, що вказує на відповідну дійсність/реальність у Новому Завіті. Сама ж реальність називається «антитипом». Тип відповідає антитипу, як зліпок (або порожниста форма) відображає реальну вихідну форму, і пізніше антитип більш повно виконує призначення типу. Отже, біблійний тип був сформований відповідно до Божественного задуму, який існував конкретно або концептуально в розумі Господа, і слугує для формування майбутнього антитипу.

Важливо розуміти, що автори Нового Завіту не випадково приписували типологічне значення деяким старозавітним текстам, аби підтвердити свої слова. Старозавітний тип завжди підтверджується в пророчих Писаннях перед тим, як він отримує своє виконання в новозавітному антитипі.

Проаналізуйте, як Давид зображений у Старому Завіті, а потім подумайте, прообразом Кого він стає в Новому Завіті. Які уроки ми можемо почерпнути із цього прикладу типології?

а. Історичний Давид (Псал. 22:2, 14–18): _____

б. Новий Давид у Старому Завіті (Єрем. 23:5; Ісаї 9:5, 6; 11:1–5):

в. Антитип Давида в Новому Завіті (Івана 19:24): _____

Переглядаючи ці тексти, ми виявляємо, що сам Старий Завіт дає ключ до визначення й застосування образів у Святому Письмі. Тобто автори Нового Завіту, натхнені Святим Духом, цитували такі старозавітні тексти й використовували такі старозавітні образи, щоб

відкрити «теперішню істину» (2 Петра 1:12), особливо про Ісуса та Його служіння.

Понеділок, 1 грудня

ТИП І АНТИТИП

Тлумачі Біблії не можуть самовільно вирішувати, що є біблійним прообразом (типом) або як цей конкретний прообраз стає дійсністю (антитипом) у Новому Завіті та поза ним. Сама Біблія містить певні правила й принципи щодо застосування біблійної типології.

У такий самий спосіб Новий Завіт розкриває, як конкретний прообраз (тип) стає дійсністю в трьох різних реальних (антитипічних) фазах: (1) у житті Христа (христологічне здійснення); (2) у досвіді Церкви (еклезіологічне здійснення); (3) наприкінці часу (есхатологічне здійснення).

Ми можемо знайти ці типи й антитипи в усій Біблії, і нам було б дуже корисно досліджувати їх, адже вони відкривають, як розуміти Слово Боже та які істини воно містить про Ісуса, спасіння і нашу найбільшу надію.

Проаналізуйте такі старозавітні прообрази (типи): Ізраїль, вихід і святилище. Як став дійсністю кожен з них у трьох реальних (антитипічних) фазах: христологічній, еклезіологічній та есхатологічній?

1. ІЗРАЇЛЬ

- а. Христологічна фаза (Матв. 2:15): _____
б. Еклезіологічна фаза (Гал. 6:16): _____
в. Есхатологічна фаза (Об'явл. 7:4–8, 14): _____

2. ВИХІД

- а. Христологічна фаза (Матв. 2:19–21): _____
б. Еклезіологічна фаза (2 Кор. 6:17): _____
в. Есхатологічна фаза (Об'явл. 18:4): _____

3. СВЯТИЛИЩЕ

- а. Христологічна фаза (Івана 1:14; 2:21; Матв. 26:61): _____
б. Еклезіологічна фаза (1 Кор. 3:16, 17; 2 Кор. 6:16): _____

в. Есхатологічна фаза (Об'явл. 3:12; 11:19; 21:3, 22):

«Оскільки Біблія має одного Божественного Автора, різні її частини узгоджуються одна з одною... Усі доктрини Писання пов'язані одна з одною; тлумачення окремих уривків відповідає всім ученням Святого Письма на цю тему» (Довідник з теології адвентистів сьомого дня. С. 65).

Що ви робите, коли не можете зрозуміти значення певних біблійних уривків?

Вівторок, 2 грудня

ІСУС НАВИН ЯК ПРООБРАЗ

Прочитайте тексти Вих. 3:1, 2; І. Нав. 1:1-3; Чис. 13:1, 2; І. Нав. 2:1; Вих. 3:5; І. Нав. 5:15. У світлі біблійної типології яке значення мають численні паралелізми між Мойсеєм та Ісусом Навином?

Як ми вже зазначали в першому уроці, Ісус Навин представлений як новий Мойсей, котрий у житті другого покоління повторює найважливіші етапи виходу з Єгипту. Як це було і з Мойсеєм, Господь особисто зустрівся з Ісусом Навином та уповноважив його керувати народом. Слава Ізраїля, котрим керували двоє цих мужів, вселяє страх у серця навколишніх народів. Мойсей повів Ізраїля через Червоне море, а Ісус Навин очолив народ у дивовижному переході через Йордан. Обом лідерам нагадали про необхідність обрізання та важливість свята Пасхи. Манна почала падати за часів Мойсея і перестала падати під час діяльності Ісуса Навина. Обом було наказано зняти сандалі, коли вони стояли на святій землі. Простягнута рука як одного, так і другого символізує перемогу Ізраїля. Мойсей виклав настанови щодо розподілу землі та створення міст-сховищ, Ісус Навин виконав ці вказівки. Обидва виголошують прощальну промову до нації та відновлюють завіт народу з Богом наприкінці свого служіння.

Прочитайте тексти Втор. 18:15-19; 34:10-12; Івана 1:21; Дії 3:22-26; 7:37. Хто виконав передвіщення Мойсея щодо Пророка, Котрого Бог підійме з-посеред ізраїльського народу, як Мойсея? Як Ісус Навин вписується в цю картину?

Життя Ісуса Навина було частковим виконанням пророцтва, виголошеного Мойсеєм (див. Втор. 18:15, 18). Проте у своєму повному значенні передвіщення Мойсея не здійснилося в Ісусі Навині. Тільки Месія міг виконати це пророцтво в його остаточному сенсі. Він близько знав Отця (див. Івана 1:14, 18); був правдивий та істинно відкривав Бога (див. Луки 10:22; Івана 14:6; Матв. 22:16). Бог справді вклав Свої слова в Його уста (див. Івана 14:24). Отже, і життя Мойсея, і життя Ісуса Навина стають прообразами прийдешнього Месії Ісуса.

Чи стоїть Ісус Христос у центрі вашого життя? Чому Він та Його діяння задля вас мають бути основою всього вашого християнського досвіду?

Середа, 3 грудня

ІСУС НАВИН І МЕСІЯ

Життя й діяльність Ісуса Навина слід розглядати крізь призму типології. Проваджені ним війни – це історичні події, які становлять важливий сегмент історії Ізраїля. Мета цих воєн – оселити ізраїльтян в Обітованій землі, де вони зможуть мирно насолоджуватися своєю спадщиною та створити нове суспільство, засноване на принципах Божого Закону.

Пізніше автори Старого Завіту, зокрема пророк Ісаїя, представляють служіння Месії як таке, що включає розподіл «спустошеної спадщини [Його народу]» (Ісаї 49:8), використовуючи ту саму поширену в книзі Ісуса Навина термінологію. Як завданням Ісуса Навина було розділити землю ізраїльтянам, так і Месія, зображений як новий Ісус Навин, призначає духовну спадщину новому Ізраїлеві.

Прочитайте уривок Євр. 3:7–4:11. Як Новий Завіт підтверджує, що Ісус Навин, новий Мойсей, — це прообраз Ісуса Христа?

Автори Нового Завіту пов'язали багато аспектів служіння Ісуса Христа з діяльністю Ісуса Навина. Як Ісус Навин увійшов до Ханаану після 40 років подорожі пустелею, так і «істинний Ісус Навин», Христос-Спаситель, розпочав Своє земне служіння після 40 днів, проведених у пустелі (Матв. 4:1-11; Луки 4:1-13); а також Його служіння на Небі настало після воскресіння й 40 днів перебування в

пустелі нашої Землі (Дії 1:3, 9-11; Євр. 1:2).

Після хрещення Ісуса в річці Йордан (це Його «перехід через Йордан»; Матв. 3:13-17; Марка 1:9-11) євангельські автори цитують тексти Псал. 2:7 із месіанського псалма та Ісаї 42:1 із пісні про стражденного Слугу Ягве (див. Матв. 3:17; Марка 1:11; Луки 3:22). Отже, через Його хрещення Ісус представлений як Божественний Воїн, Котрий завдяки Своєму незмінному послуху аж до хресної смерті вестиме духовні війни Ягве проти сил зла.

Життя і хресна смерть Спасителя спричинили вигнання сатани, здобули перемогу над нашими духовними ворогами, забезпечили духовний відпочинок Його народів та гарантують викупленим спадщину (див. Ефес. 4:8; Євр. 1:4; 9:15).

Що означає мати можливість «відпочити» в тому, що Христос здійснив для нас? Тобто, як ми можемо мати впевненість, що Ісус переміг сатану за нас?

Четвер, 4 грудня

ІСУС НАВИН І МИ

Прочитайте тексти 1 Тим. 1:18; 2 Тим. 4:7; Ефес. 6:10-12; 2 Кор. 10:3-5; Дії 20:32. Ісус Навин, як прообраз, указує на вище служіння Ісуса Христа, звершене в житті Церкви, Тіла Христового. У якому розумінні війни Ізраїля за часів Ісуса Навина передвіщають духовну війну Церкви? Чим відрізняються ці війни?

Автори Нового Завіту визнають, що образ Ісуса Навина знайшов своє віддзеркалення в еклезіологічній (церковній) фазі. Члени Тіла Христового, Церкви, беруть участь у духовній війні проти сил зла; однак, на відміну від стародавнього Ізраїля, вони насолоджуються іншими дарами Божої благодаті (див. Євр. 4:9-11) та благословеннями своєї духовної спадщини.

Прочитайте тексти 1 Петра 1:4; Колос. 3:24; Об'явл. 21:3. Що ці тексти повідомляють про духовну спадщину Божого народу? Як вона пов'язана з образом Ісуса Навина?

Остаточне й повне виконання типології Ісуса Навина здійсниться під час Другого приходу Ісуса Христа (есхатологічний аспект).

Життя Ісуса Навина в певних аспектах віддзеркалювало характер Бога, тому вони набули пророчого характеру, передвіщаючи діяльність і характер Месії.

Для нас Месія вже прийшов. Нині ми маємо багато джерел, з яких можемо черпати знання про Спасителя. Сьогодні для кожного віруючого найголовніше – відобразити Його праведний характер. Христос прагне наділити кожного віруючого дорогоцінними рисами Свого характеру, а ми маємо невідривно дивитися на Нього в Його Слові (див. 2 Кор. 3:18). Що більше споглядаємо Ісуса, то більше відображаємо красу Його характеру. Це мета нашого щоденного життя з Господом. Ось чому так важливо щодня заглиблюватися в Боже Слово. Ось чому необхідно регулярно приділяти час для роздумів про життя, характер і вчення Ісуса. У такий спосіб ми справді будемо «перетворюватися в той самий образ».

Одного разу Ісус Навин запитав ізраїльтян: «Доки будете зволікати з успадкуванням краю, який дав вам Господь, Бог ваших батьків?» (І. Нав. 18:3). Як сьогодні сформулював би це запитання Ісус Христос, прообразом Котрого був Ісус Навин?

П'ятниця, 5 грудня

ДЛЯ ПОДАЛЬШОГО ДОСЛІДЖЕННЯ:

«Місія Христа не була зрозумілою людям Його часу... Людські традиції, правила та постанови заступили від них уроки, котрих Бог бажав їх навчити. Ці правила і традиції стали перешкодою для розуміння та втілення в життя правдивої релігії. І коли на зміну прообразам прийшла Реальність в Особі Христа, вони не розпізнали в Ньому виконання всіх їхніх символів та сутності всіх їхніх обрядів. Відкинувши цю Реальність, вони і далі дотримувалися своїх символів та даремних церемоній. Син Божий прийшов, але вони продовжували просити особливої ознаки Його Приходу. У відповідь на заклик: “Покайтеся, бо наблизилося Царство Небесне!” (Матв. 3:2) вони почали вимагати чуда. Євангеліє Христа було каменем спотикання для них, бо їм потрібні були ознаки, а не Спаситель. Вони чекали, що Месія підтвердить Своє покликання великими завоюваннями і встановленням власної імперії на руїнах земних царств. На ці сподівання Христос відповів притчею про сіяча. Не силою зброї, не насильством завойовників мало бути встановлене Боже Царство, але кропітким

посівом та зрошуванням нових принципів у серцях людей» (Е. Уайт. Наочні уроки Христа. С. 34, 35).

«Церква потребує вірних Халевів та Ісусів Навинів, готових прийняти вічне життя за простої Божої умови послуху. Нашій Церкві не вистачає працівників. Світ — наше поле. Місіонери потрібні в містах і селах, які зв'язані ідолопоклонством більше, ніж язичники Сходу, котрі ніколи не бачили світла істини. Справжній місіонерський дух відсутній у церквах, незважаючи на їхнє високе віровизнання; їхні серця більше не горять любов'ю до душ і бажанням привести їх до вівчарні Христа. Ми потребуємо серйозних працівників. Невже ніхто не відгукнеться на поклик, що лунає звідусіль: “Прийдіть... і допоможіть нам”» (Е. Уайт. Свідчення для Церкви. Т. 4. С. 156).

Запитання для обговорення:

1. Як біблійна типологія допомагає вам краще зрозуміти служіння Ісуса Христа для вас?
2. У чому наша духовна війна подібна до завоювання Ханаану та в чому вона відрізняється?
3. Подумайте про остаточне виконання типології Ісуса Навина. Як картина світу без болю, страждань і смерті зміцнює нашу надію в щоденних життєвих труднощах?
4. Життя Ісуса Навина в певних аспектах віддзеркалювало характер Христа. Які існують практичні способи, за допомогою яких ви можете дозволити Йому більш повно відобразити у вас Свій характер?

Біблійні тексти для дослідження:

І. Нав. 22; Ефес. 6:7; Івана 7:24; Чис. 25; Притчі 15:1; 1 Петра 3:8, 9.

ЧАСТИНА I: ОГЛЯД

Біблійні письменники неодноразово використовували у своїх книгах старозавітні образи, щоб указати на відповідну реальність у Новому Завіті. Отже, вони діяли за правилами типології, тобто систематизували щось або когось за суттєвими спільними ознаками, типами. Типологія коріниться в історії й богослов'ї. У Старому Завіті типи — це прообрази, які передбачають реалії, котрі приніс Ісус. У цьому розумінні типологія є певною формою пророцтва. Типологія також ґрунтується на богослов'ї, оскільки Господь керує подіями, обирає конкретних людей і встановлює інституції, які пророчо передвіщають викупні реалії, започатковані Ісусом. Як і пророцтво, типологія вказує на Божий суверенітет над історією.

Незважаючи на важливість типологічного тлумачення Писання, багато християн не знайомі із цією темою. Вивчення книги Ісуса Навина дає чудову можливість дізнатися про біблійну типологію та розглянути критерії визначення типів у Старому Завіті, їхнє виконання в Новому Завіті, а також практичне значення типології в сучасному житті адвентистів.

Через типологію, яка висвітлює Божі закономірності у Святому Письмі, люди можуть зрозуміти Його суверенітет над історією та незмінну милість до людства, незважаючи на постійну гріховність Його дітей. Історія — це платформа, на якій Бог відкриває Свою любов до людства. Це одкровення розгортається через різні етапи, нерозривно пов'язані з унікальними проявами вічного завіту між Господом і Його творінням. Ці істини формують основу типології. Закономірності, знайдені в типології книги Ісуса Навина, підкреслюють Боже бажання спасти Свій народ, щоб він міг насолоджуватися Його присутністю і без страху знайти відпочинок у Його безмежній любові.

ЧАСТИНА II: КОМЕНТАР

Визначення

Не буде перебільшенням стверджувати, що «історично адвентизм сьомого дня є не тільки пророчим рухом, але й типологічним

рухом». Від самого початку адвентизму «типологія була методом, який використовували для оцінки, переживання й розуміння ідентичності адвентизму, його ролі і вістки в історії спасіння» (Erick Mendieta, “Typology and Adventist Eschatological Identity: Friend or Foe?” Andrews University Seminary Student Journal, vol. 1, no. 1 (Spring 2015): pp. 45, 46). Існує два види типології: вертикальна і горизонтальна. Вертикальна типологія стосується відносин між Небесним і земним святилищем. Вона найбільш відома й вивчена в адвентизмі. Горизонтальна типологія містить у собі зв’язок між Старим і Новим Завітами, і це один з основних способів розпізнати Ісуса в писаннях «Мойсея й усіх пророків» (Луки 24:27). Горизонтальна типологія – основна тема нашого уроку.

Традиційне розуміння типології можна підсумувати таким визначенням: «вивчення осіб, подій чи інституцій, тобто прообразів (типів), які Бог визначив для того, аби провістити їхнє майбутнє виконання в реальності (антитипи) – у Христі і в явленій Ним євангельській дійсності» (Richard M. Davidson, In the Footsteps of Joshua (Hagerstown, MD: Review and Herald. 1995). P. 26). Таке визначення не довільно прив’язане до Писання, а радше впливає з дослідження уривків, де давньогрецький термін «*τύπος*» («тип», «прообраз») використаний у Новому Завіті (див. 1 Кор. 10:1-13; Римл. 5:12-21; 1 Петра 3:18–22; Євр. 8; 9), як показано у фундаментальній праці Річарда Девідсона (див. Richard M. Davidson, Typology in Scripture: A Study of Hermeneutical Typos Structures (Berrien Springs, MI: Andrews University Press, 1981).

Визначення типології Ісуса Навина

Згідно з визначенням Девідсона, існує чотири критерії для визначення типів (прообразів) та антитипів (реальності): історичність, відповідність, передбачення та посилення. Перший критерій – історичність. Типи (прообрази) – це справжні люди, події, інституції, предмети тощо, задокументовані Старим Завітом. Коли новозавітний автор звертався до Старого Завіту, щоб знайти типи (прообрази), він шукав те, про існування чого свідчить історія.

Наприклад, у притчах відсутня типологія (пор. з І. Нав. 9:7–15; 2 Цар. 12:1-4). Господь діє в історії, створюючи зразки пророчого значення, які згодом будуть розпізнані Його народом і пророками. З позиції Нового Завіту, немає жодних сумнівів, що Ісус Навин – історична постать. У своїй передсмертній промові Степан наголошує на ролі Ісуса Навина як лідера Ізраїля упродовж завоювання Обітованої

землі, під час якого skinія свідчення була перенесена до Ханаану (див. Дії 7:44, 45). Ісус Навин також згадується в тексті Євр. 4:7, 8 як той, хто приніс тимчасовий відпочинок Ізраїлеві.

Другий критерій для виявлення типологічних зв'язків між Старим і Новим Завітами – це наявність виправданих відповідностей. Ці відповідності повинні бути історично обґрунтованими, справжніми, а не просто випадковими чи надуманими. На додаток до відповідностей, згаданих в уроці за середу, Ісус Навин та Ісус Христос мають одне ім'я, яке в івриті та грецькій мові, як і в англійській, відрізняється. Це не видається випадковим із двох причин. По-перше, це ім'я в біблійному каноні містить теофорний елемент, а саме, частку Божого Імені. Ім'я Ісуса Навина – це поєднання давньоєврейського дієслова «*ישי*» («спасати») і частки «*יה*», яка є скороченням від Імені Ягве (зазвичай перекладається як «Господь»). По-друге, «Ісус Навин» не є його оригінальним ім'ям. Мойсей, очевидно, під Божественним впливом змінив його ім'я «Осія» («спасіння») на «Ісус Навин» («Ягве – спасіння») (Чис. 13:16).

Третій критерій, який слід розглянути, - передбачення. Бог пророко проектує відповідні прообрази (типи), які можна було б розпізнати ще до їхнього здійснення, принаймні в загальних обрисах. Цей елемент підсилює думку про те, що новозавітні автори не вигадували зв'язків між Завітами. Пророчий елемент старозавітного прообразу вже був вписаний до біблійного тексту. З цієї причини первісна аудиторія могла зрозуміти цей пророчий зміст за допомогою підказок, залишених натхненними авторами. Як тільки було знайдено більшість підказок, читачі за порядком порівнювали одкровення з даними раніше, і цілком природно прообрази ставали дедалі більш очевидними в міру зростання канону.

Тут потрібно ще раз підкреслити два важливих моменти. По-перше, тільки Прихід Христа міг повною мірою розкрити месіанське значення Старого Завіту. По-друге, в історії тлумачення деякі прообрази були розпізнані лише ретроспективно (тобто завдяки погляду в минуле). Однак ці факти не виключають існування пророчого значення в первісному контексті й можливості розпізнавання цього значення первісною аудиторією. Виявлення цих текстових гарантій слугує інтерпретаційним контролем, не дозволяючи читачеві нав'язувати тексту те, чого там немає. Без такого контролю типологія легко вироджується в алегорію. Алегорія була домінуючим методом біблійної інтерпретації в Середньовіччі. На відміну від типології, алегорія знаходить у

134

Старому Завіті духовні смисли, не притаманні авторському задуму й початковому контексту.

Додатковою текстуальною підставою, що підтверджує типологію Ісуса Навина в Старому Завіті, можна назвати унікальний характер зв'язку Ісуса Навина з місяцею Ангела Господнього, Котрий передеє Христу в П'ятикнижжі. Девідсон стверджує, що «описи місяці Ісуса Навина та місяці Ангела Господнього містять численні паралельні вислови з використанням тих самих єврейських слів. І Ісус Навин, і Ангел Господній повинні були «іти перед» і «виходити перед» Ізраїлем та «ввести їх у землю» і «передати їм у спадщину землю» (пор. з Вих. 23:23; Чис. 27:17, 21; Втор. 3:28; 31:3, 23)». Девідсон також підкреслює прямий зв'язок між Ісусом Навином і Месією в Зах. 6:12, де «пророк прирівнює ім'я Ісуса Навина до Месії: «Ти привітаєш його [Ісуса Навина] словами пророцтва, які передав Господь Саваот, кажучи: Ось повстане муж на ім'я Пагонєць!»» (Davidson, *In the Footsteps of Joshua*. Pp. 29, 30).

Останнім критерієм для визначення типології, про який тут слід згадати, є посилення. Поняття ескалації добре ілюструє метафора «тіні», яку автор Послання до євреїв використав для пояснення зв'язку між левітською системою приношень і жертв, включаючи свята й обряди, які вказували на появу Ісуса. Ескалація передбачає піднесення або посилення від прообразу (типу) до реальності (антитипу): крещендо від локального до універсального, від короткочасного до остаточного, від тимчасового до вічного, від людського до Божественного.

Ця прогресія очевидна в типології Ісуса Навина. Подібно до того як Ісус Навин очолив завоювання Ханаану і забезпечив тимчасовий відпочинок для Ізраїля, новий Ісус Навин командує небесним воїнством у вселенській битві з «началами, з владами, зі світовими правителями темряви цього віку, із піднебесними духами злоби» (Ефес. 6:12). Його перемога остаточна і дарує вічний спокій Божому народові.

Біблійна типологія – це захоплива сфера біблійних досліджень і не повинна обмежуватися лише теологами. У своєму діалозі дорогою до Емауса Ісус ніжно докорив двом чоловікам за те, що вони не вмiли читати Писання типологічно: «О нерозумні й повільні серцем, аби вірити в усе, що говорили пророки! Хіба не треба було Христові постраждати й увійти у Свою славу? І, почавши від Мойсея та від усіх пророків, Він пояснив їм з усього Писання те, що стосувалося Його» (Луки 24:25–27). Нехай же адвентисти сьомого дня уникають цієї помилки сьогодні.

ЧАСТИНА III: ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ

Божа послідовність сьогодні

Різні прообрази ґрунтуються на історичних закономірностях, на які вплинуло втручання Господа, як результат Божих обітниць. Вони демонструють вірність Творця в Його взаємодії з людством та Його верховну владу над історією. Типологія — це не просто метод інтерпретації Старого Завіту; це також спосіб тлумачення біблійної історії.

Як послідовність Бога та Його контроль над історією можуть допомогти вам упоратися з невизначеністю людського існування?

Прообрази сьогодні

З одного боку, вивчення типології допомагає нам зрозуміти, Ким є Ісус і що Бог здійснює через Нього. Типологія відкриває, у який спосіб такі особистості, як Мойсей, Аарон, Давид, провіщали роль Месії як Священника, Пророка і Царя. Так само інституційні прообрази, зокрема жертвоприношення та релігійні свята (наприклад, Пасха), розкривають замісну природу Його місії. Типологічні події також указують на те, що Ісус здійснить від імені Свого народу. З іншого боку, типологія розкриває очікування Бога щодо Своїх дітей.

З огляду на два аспекти типології, що наведені нижче прообрази відкривають нам про Ісуса та як ви можете використовувати ці приклади, аби жити згідно з Божою волею?

1. Ісаак покійно лягає на жертovníк (Бут. 22, пор. з Євр. 11:17–19).

2. Йосиф як визволитель своєї сім'ї у взаємодії з братами (Бут. 44, 45).

3. Мойсей як визволитель і заступник Ізраїля (Вих. 32:30–34).

4. Давид як обраний цар у взаємодії із Саулом (1 Сам. 24, 26).

ЖИТТЯ НА ОБИТОВАНІЙ ЗЕМЛІ

Пам'ятний вірш:

«Легідна відповідь заспокоює гнів, а вразливе слово викликає обурення» (Притчі 15:1).

Життя в спільноті іноді може призвести до суперечок і напруги. Це трапляється і в такій спільноті, як церковна громада, де люди різного походження, соціального стану, виховання й культури живуть і працюють разом заради спільної мети.

Цього тижня ми досліджуватимемо 22-й розділ книги Ісуса Навина, аналізуючи непорозуміння, яке виникло серед ізраїльського народу. На початку книги повідомляється, що Ісус Навин наказав деяким племенам перетнути Йордан і разом з іншими племенами брати участь у завоюванні на західному боці Йордану (1:12–18). Тепер, коли завдання було виконано, вони могли повернутися. Однак на західному березі Йордану вони будують жертовник, що викликає занепокоєння серед племен Західної Йорданії.

Чому небезпечно робити поспішні висновки щодо поведінки інших? Як ми можемо сприяти єдності в громаді? Чому важливо пам'ятати про ширший масштаб нашого покликання і не захоплюватися тим, що відволікає увагу? Ось деякі із запитань, які ми розглянемо цього тижня.

ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

Прочитайте уривок І. Нав. 22:1–8. Що ці тексти повідомляють нам про зобов'язання нащадків Рувима, Гада й половини племені Манасії?

Книга Ісуса Навина повідомляє, що племена з другого боку Йордану повністю виконали свої зобов'язання, виголошені Мойсеєм та Ісусом, що передбачало велику відданість спільній справі Ізраїля та самопожертву заради неї. Згадані племена разом зі своїми братами воювали проти ханаанців «багато днів», тобто близько шести-семи років (пор. з І. Нав. 11:18; 14:10; Втор. 2:14). Дружини й діти цих ізраїльтян залишилися вдома, на східному боці Йордану, але вони вирішили віддано воювати разом з іншими племенами, наражаючись на небезпеку поранення або смерті на війні.

Наведені вище тексти 22-го розділу опосередковано наголошують на важливості єдності нації в Обітованій землі. Вони також готують шлях для майбутнього етапу історії Ізраїлю, коли дуже гостро стоятиме питання єдності народу. Чи залишаться ізраїльські племена об'єднаними, незважаючи на могутній природний кордон, який утворює між ними Йордан? Яке рішення ухвалять вони: дозволять географії залишити свій відбиток на їхній національній ідентичності чи завдяки спільному поклонінню єдиному Богові залишаться Його вибраним народом, об'єднаним та сильним під Його теократичним керівництвом?

Ісус Навин відкриває єдиний спосіб, завдяки якому можлива національна єдність: вони служать Самому Ягве, Котрий доручив їм виконувати глобальну місію.

Цей самий принцип ми знаходимо в Новому Завіті. Апостол Павло заохочував християн виконувати своє служіння так, ніби вони працюють для Самого Бога, а не лише для людей (див. Ефес. 6:7; Колос. 3:23; 1 Сол. 2:4). Чи є вище покликання, ніж працювати для Творця Всесвіту?

У повсякденному житті ми часто стикаємося із проблемами й труднощами, які можуть знеохотити нас та змусити припинити боротьбу. Часом це легко зробити. Проте ми можемо просити сили в Господа, Котрий обіцяє бути з нами й допомагати виконувати Його волю.

Пам'ятаючи про наше найвище покликання, ми будемо мотивовані просуватися вперед, незважаючи на неминучі виклики й розчарування, які є частиною нашого існування в грішному світі.

Прочитайте тексти І. Нав. 22:5, 6. Тут міститься звернення Ісуса Навина до племен, котрі поверталися до своєї землі. Вождь закликав їх залишатися вірними Господу, а потім благословив їх. Як би змінилися наші стосунки в церкві, якби ми молилися одне за одного більше, ніж молимося зараз?

Понеділок, 8 грудня

ЗВИНУВАЧЕННЯ

Прочитайте тексти І. Нав. 22:9–20. Які звинувачення племена Західної Йорданії висувають проти племен Східної Йорданії? Наскільки ці звинувачення були обґрунтованими?

На відміну від першого вірша, де племена на східному боці Йордану названі за їхньою звичайною формою – «племено Рувимове та Гадове, та половина Манасіїного племені» (переклад І. Огієнка), – у вірші 9 використано інший вислів: «сини Рувима, сини Гада й сини половини племені Манасії», що протиставляється слову «ізраїльтяни» (вірш 11), у такий спосіб наголошуючи на іншому значенні.

У цій розповіді вислів «весь Ізраїльська громада» стосується лише дев'ятох з половиною західнойорданських племен, і це підкреслює розрив, що виник між двома групами. Справді, основне питання подальшої історії таке: чи можна вважати племена на східному березі Йордану ізраїльтянами.

Ми очікували плавного завершення історії про повернення племен зі сходу, однак виникає напруга, оскільки вони спорудили біля Йордану жертвник. У першій частині розділу не зазначено жодної причини цього вчинку, не пояснено функцій жертвника чи конкретної діяльності, пов'язаної з ним. Така невизначеність посилюється ще більше, якщо ми згадаємо про перший перехід Ізраїля через Йордан (див. розділи 3 і 4), коли весь народ підійшов до ріки, очікуючи наказу свого вождя. А тепер лише частина Ізраїля підійшла до Йордану, утім, для переходу через Йордан у протилежному напрямку.

В обох випадках народ споруджує конструкцію з каменів. Перша слугувала меморіалом, а другу з подивом сприймають як жертвник.

Неминуче виникає запитання: «Що означають ці камені?» (пор. з І. Нав. 4:6, 22). З якою метою споруджений цей жертовник: для жертвоприношень чи тільки як пам'ятник? А може, серед цих племен уже починається відступництво?

Відсутність консультацій з Ісусом Навином, Елезаром або вождами племен створює простір для непорозумінь, які потенційно можуть призвести до жадливого конфлікту.

Прочитайте тексти Луки 6:37; Івана 7:24; 1 Кор. 4:5. Що мають на увазі Христос і Павло, закликаючи нас уникати осуджувати інших? Чому так легко робити поспішні висновки щодо мотивів людей?

Вівторок, 9 грудня

ПЕРЕСЛІДУВАНИЙ МИНУЛИМ

Прочитайте тексти І. Нав. 22:13–15 у світлі 25-го розділу книги Числа. Чому ізраїльтяни обирають Пінхаса головою делегації до двох з половиною племен? _____

Перш ніж упевнитися в правдивості чуток про те, що можна було б сприйняти як проголошення незалежності, дев'ять із половиною племен (двічі названі «ізраїльтянами») надсилають делегацію, щоб з'ясувати мету і значення жертовника... Делегація складалася з Пінхаса (сина первосвященника Елезара), котрий мав стати наступником батька після його смерті (див. І. Нав. 24:33). Пінхас уже був помітною постаттю в Ізраїлі, бо виявив ревність щодо Бога як священник і поклав кінець розпусті Ізраїля, котрий пристав до Баал-Пеора (див. Чис. 25).

«Побачивши це, Пінхас, син Елезара, сина Аарона, священника, піднявся з-посеред громади, узяв у свою руку списа і пішов за тим ізраїльським чоловіком до намету і проколов їх обох, чоловіка-ізраїльтянина і ту жінку в живіт. Після цього пошесть серед ізраїльтян припинилася» (Чис. 25:7, 8).

Інші посланці – це представники дев'ятох із половиною поколінь, які проживали на захід від Йордану; кожен з них був одним з лідерів свого покоління в межах Ізраїля.

Делегація почала звинувачення у святотатстві й повстанні офіційною пророчою формулою «передаємо слова». Проте ці слова належали не Господу, а «Господній громаді» (І. Нав. 22:16). Представники громади від імені всього Ізраїля звинуватили два з половиною

покоління в зраді, віроломстві й повстанні. Термін «зрада» — це те саме єврейське слово *ма'аль*, яке було використане для опису гріха Ахана (див. I. Нав. 7:1) та кілька разів вжите в перших п'яти книгах Мойсея (див. Левіти 5:15; Чис. 5:6, 12; 25:1, 2).

Гріх Ахана та «гріх Пеора» (I. Нав. 22:17) є прецедентами: один — зради, а другий — повстання. Делегація також висловила побоювання, що акт спорудження несанкціонованого жертовника призведе до відступництва, ідолопоклонства й аморальності, а це викличе гнів Господа на весь ізраїльський народ.

Ми всі маємо негативний досвід з минулого, котрий може визначати нашу поведінку в подібних обставинах у майбутньому. Як Божа благодать може сприяти в тому, щоб трагедії власного минулого не впливали на наше теперішнє ставлення до ближніх?

Середа, 10 грудня

ЛАГІДНА ВІДПОВІДЬ

Прочитайте уривок I. Нав. 22:21–29 у світлі тексту Притчі 15:1. Чого ми можемо навчитися з відповіді східних племен?

Відповідь звинувачених, така ж проста й сильна, як і звинувачення, становить як тематичну, так і структурну серцевину розділу. Поки що племена не відповіли на звинувачення, натомість мовчки вислухали їх. Якщо врахувати серйозність звинувачень, то їхнє терпіння є взірцем, оскільки вони продемонстрували дієвість приповіді: «Лагідна відповідь заспокоює гнів, а вразливе слово викликає обурення» (Притчі 15:1).

Перше речення захисту — це низка Божественних титулів та імен ізраїльського Бога: Ель, Елогім, Ягве (див. I. Нав. 22:22). Звинувачені повторюють їх двічі з підсиленням, виголошуючи ці слова, як урочисту клятву, щоб розвіяти сумніви й фальшиві звинувачення, які мало не призвели до громадянської війни в Ізраїлі. Вони глибоко переконані, що Бог знає й розуміє ситуацію, і сподіваються, що делегація також зрозуміє їх. Два з половиною племені визнають свою відповідальність перед Господом, закликаючи Його покарати їх (пор. з Втор. 18:19; 1 Сам. 20:16), якщо вони справді винні.

Далі відбувається дивовижне відкриття, яке, з одного боку, доводить недейсність звинувачення (жертвник може слугувати не лише

місцем жертвоприношень), а з іншого – розкриває справжню мотивацію цих племен. Страх відокремлення від Ізраїля, а не відступництво, був підставою їхніх дій. Отже, будівництво жертовника не є доказом відступництва, як вважала більшість Ізраїля. Насправді все навпаки: вони діяли зі страху перед Господом, як і західні племена. Справжньою основою єдності Ізраїля є не географія чи обсяг спадщини, а їхня духовна відданість вимогам Господа.

Щирість занепокоєння племен на західному березі Йордану підтверджує їхня щира радість, оскільки невинність племен на сході доведена. Замість того, щоб відчувати поразку через аргументи своїх братів, вони виражають велику радість, що їхні підозри виявилися помилковими. Зрештою вдалося уникнути громадянської війни в Ізраїлі та зберегти єдність нації.

Як ви реагуєте на неправдиві звинувачення? Поділіться, якими принципами ви керуєтеся в таких ситуаціях. Для натхнення прочитайте тексти Псал. 37:3–6, 34, 37.

Четвер, 11 грудня

ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ

Прочитайте уривок І. Нав. 22:30–34. Як ця історія може навчити нас методів вирішення конфліктів та способів забезпечення єдності Церкви? (Пор. з Псал. 133; Івана 17:20–23; 1 Петра 3:8, 9).

Історія, записана у 22-му розділі книги Ісуса Навина, містить кілька принципів спілкування, які можна застосувати до повсякденних людських стосунків у сім'ї, церкві, суспільстві.

1. Коли ми не можемо зрозуміти певну ситуацію або маємо якісь підозри чи припущення щодо якоїсь проблеми, найкраще, що можна зробити, – повідомити про це, а не виношувати свої сумніви, доки вони не вибухнуть. Божий народ не має залишатися байдужим, коли здається, що виникають проблеми. Також не забуваймо виголошений Господом принцип вирішення конфліктів, записаний у Матв. 18:15–17.

Звичайно, якби трансйорданські племена повідомили про свій намір побудувати жертовник, усієї проблеми можна було б уникнути.

2. Навіть якщо ви переконані в хибності чийхось суджень, не робіть поспішних висновків. Племена Західної Йорданії швидко по-

вірили чуткам, які дійшли до них, та дійшли помилкового висновку, що ізраїльтяни Східної Йорданії вже відступили від істинного Бога.

3. Поговоріть про реальні або передбачувані/імовірні проблеми, перш ніж діяти відповідно до своїх висновків.

4. Будьте готові піти на розумні, законні поступки заради досягнення єдності. Племена Західної Йорданії були готові поступитися частиною власної території, щоб розмістити своїх братів, якщо перебування на східному боці Йордану могло бути причиною їхнього відступництва.

5. Коли вас звинувачують хибно чи справедливо, дайте м'яку відповідь, яка відверне гнів. Відповідь на звинувачення контрзвинуваченням ніколи не приведе до миру. Спробуйте зрозуміти, перш ніж намагатися бути зрозумілим.

6. Коли мир буде відновлено, радійте і благословляйте Бога. Приємно бачити, що головна ізраїльська громада відчула щиру радість, дізнавшись про справжню мотивацію двох з половиною племен. Вона визнала свою помилку.

Якби східні племена відступили від Бога, народ Ізраїля застосував би вимоги завіту. Єдність ніколи не може бути аргументом для того, щоб применшити істину чи відмовитися від біблійних принципів. Однак церковна дисципліна завжди має бути останнім (а не першим) заходом після того, як спроби примирення й душпастирської допомоги, засновані на Слові Божому, зазнали невдачі. Наскільки по-іншому були б розв'язані численні церковні проблеми, якби ці прості принципи застосовували послідовно!

П'ятниця, 12 грудня

ДЛЯ ПОДАЛЬШОГО ДОСЛІДЖЕННЯ:

Прочитайте в книзі Еллен Уайт «Патріархи і пророки» уривок із розділу «Розподіл Ханаану» (с. 517-520).

«Тимчасом як, з одного боку, важливо не допускати небалого ставлення до гріха, не менш важливо, з іншого — уникати різкої критики та безпідставних підозр...

Мудрість, яку виявили Рувимові сини та їхні брати, гідна наслідування. Тимчасом як вони щиро прагнули утвердити правдиву релігію, їх хибно зрозуміли й суворо засудили; однак вони не виказали обурення. Перш ніж вдатися до захисту, вони ввічливо й терпляче

вислухали звинувачення своїх братів, а тоді дали вичерпне пояснення мотивів, довівши цим власну невинність. Отже, непорозуміння, яке загрожувало серйозними наслідками, було дружелюбно врегульоване.

Той, хто має рацію, може дозволити собі залишатися спокійним і тактовним навіть тоді, коли його незаслужено звинувачують. Богові відомо все, що люди неправильно зрозуміли або помилково витлумачили, тому ми можемо спокійно віддати свою справу до Його рук. Він обов'язково виправдає тих, хто покладається на Нього, так само, як виявив вину Ахана. Усі, керовані Духом Христа, виявлятимуть любов, яка довготерпелива і милосердна.

Божа воля полягає в тому, щоб Його народ відзначався єдністю і братньою любов'ю. У Своїй молитві перед розп'яттям Христос просив, щоб Його учні були єдині, як Він єдиний зі Своїм Отцем; щоб увірував світ, що Бог послав Його. Ця найзворушливіша і найпалкіша молитва охоплює всі віки аж до наших днів, бо Він молився: «Та благаю не лише за них, а й за тих, що повірять у Мене через їхнє слово» (Івана 17:20). Хоч ми не повинні жертвувати жодним принципом істини, нашою постійною метою має бути досягнення саме такої єдності» (Е. Уайт. Патріархи і пророки. С. 519, 520).

Запитання для обговорення:

1. Як застереження Павла: «Вважайте одне одного більшим за себе» (Филп. 2:3) може допомогти нам уникати злих підозр щодо наших братів і сестер?
2. Через наші минулі невдачі й помилки ми часом надто емоційно реагуємо на критичні ситуації. Як можна уникнути цієї тенденції?
3. Обговоріть, чому важливо прислухатися до думки ближніх. Як ми можемо розвинути культуру слухання в нашій громаді? (Див. Якова 1:19).
4. Ми живемо в суспільстві, де вимоги нашого професійного життя, сімейних обов'язків, церковних зобов'язань та інших обов'язків можуть здаватися непосильними. Як принцип: «Робити все, як для Господа» (див. Колос. 3:17) може не тільки зробити нас більш відповідальними, а й принести нам душевний спокій?

Біблійні тексти для дослідження:

І. Нав. 21:43–45; 2 Тим. 2:11–13; І. Нав. 23; Об'явл. 14:10, 19;
Втор. 6:5.

ЧАСТИНА I: ОГЛЯД

Не існує народу без закону та землі. Так сталося і з біблійним Ізраїлем, який отримав Божий Закон (див. книгу Вихід) і землю (див. книгу Ісуса Навина). Проте, як царство священників, ізраїльтяни також потребували чіткої ідентичності, укоріненої в їхньому покликанні як вибраного народу, аби бути Божими представниками на землі. Така ідентичність неможлива без двох основних елементів – повної відданості та єдності. Цій темі присвячено 22-й розділ книги Ісуса Навина. На той час Обітована земля вже була завойована й поділена між усіма поколіннями, принаймні частково, оскільки розподіл ще не завершився. Незалежно від цього факту, народ мав зрозуміти, що означає бути Ізраїлем. Мета заключних промов Ісуса Навина полягала в тому, щоб допомогти ізраїльтянам зрозуміти свою ідентичність (див. І. Нав. 22-24).

Як і в промовах, що містяться в розділах 23 і 24, слова Ісуса Навина в текстах 22:2-8, звернені до нащадків Рувима, Гада та половини племені Манасії, котрі переходили на другий бік Йордану, – це прощальна промова. Ісус Навин знову взаємодіятиме з цими племенами. У цьому діалозі вождь у літах змальовує шлях до повної відданості, який починається з любові й закінчується служінням. Інцидент із трансйорданськими племенами свідчить: індивідуальна чи колективна відданість Господу без єдності народу – це також загроза для Божого плану. Якщо Ізраїль хоче витримати майбутні випробування, то не повинен забувати, ким він є щодо Бога й одне до одного.

ЧАСТИНА II: КОМЕНТАР

У 22-му розділі книги Ісуса Навина міститься остання розповідь книги. Їй передує коротка промова шанованого лідера до трансйорданських племен, які, виконавши наказ Мойсея й допомігши своїм братам у завоюванні, були готові повернутися назад через Йордан. У своїй промові Ісус Навин наголосив: хоч вони будуть географічно розділені, трансйорданські племена залишаються частиною Ізраїля та повинні жити відповідно до цього. Вістка вождя зосереджувалася на

важливості цілковитої відданості людей Господу в контексті завіту, який вимагає заснованого на любові служіння. Незважаючи на географічну роз'єднаність, вони були покликані залишатися єдиними у своїй відданості Тори та її Дарувальникові. Спорудження жертовника стало випробуванням як їхньої відданості, так і їхньої єдності.

Від любові до служіння

22-й розділ книги Ісуса Навина повідомляє, що лідер Ізраїля наближався до завершення дорученої йому Богом місії. Земля поділена, і Ізраїль мав відносний контроль над рештою території, яку потрібно було ще завоювати. Тепер настав час прощання. Оскільки Ісус Навин був переконаний, що більше не побачить лідерів трансйорданських поколінь (але швидко зрозумів, що помилився), він дав їм особливі вказівки. Насамперед Ісус Навин похвалив їх за виконання всіх наказів Мойсея і його самого та за їхню допомогу своїм братам під час завоювання (вірші 2, 3). Потім наголосив на вірності Бога у виконанні Його обітниць і сказав, що тепер настав час для їхнього відпочинку (вірш 4). Перед відходом лідерів він підсумував суть Тори (Закону) та закликав до повної відданості Господу п'ятьма інфінітивними фразами (переклад І. Огієнка), логічно просуваючись від любові до служіння:

По-перше, «любити Господа, Бога вашого». Любов – основа Божого характеру, і все починається з неї. Служіння без любові – це законництво. Таке служіння є спотворенням Тори і не може бути прийняте Господом. Поряд з виконанням і служінням, любов – основа Закону, про що свідчив Мойсея перед своєю смертю (Втор. 10:12, 13, 20; 11:1; 6:4-15; 13:4, 5). Між старозавітним і новозавітним одкровеннями Бога немає жодної суперечності: Він створив людей для спілкування з Ним, і ці стосунки мають ґрунтуватися на любові, а не на страху. Як каже Павло, без любові ми – ніщо (див. 1 Кор. 13:2). Наша любов до Господа – це відповідь на Його любов, «бо Він перший полюбив нас» (1 Івана 4:19). Ми любимо нашого Бога, Котрий водночас є трансцендентний Творець («Елогім») та іманентний Господь (Ягве), Який живе зі Своім народом.

По-друге, «ходити лише Його дорогами» (І. Нав. 22:5). У Біблії часто використовується метафора «ходіння» для позначення стосунків між Богом та Його народом. Вона виражає, з одного боку, близькість, а з другого – згоду. У буквальному розумінні Бог ходить (євр.

«хала́к») зі Своїм народом (Вих. 13:21; пор. з Бут. 3:8). У духовному розумінні Він закликає їх ходити з Ним. У такому разі здійснюються слова пророка: «Хіба підуть двоє разом, якщо вони не домовилися?» (Амоса 3:3). Крім того, образ ходіння може вказувати на негативне ставлення людей до закликів Господа та на наслідки цього: «А якщо цими карами не будете навчені, і будете ходити проти Мене, то і Я піду проти вас» (Левіти 26:23, 24, переклад І. Огієнка).

По-третє, «дотримуватися Його Заповідей» (І. Нав. 22:5). Дотримання Закону, який виражає Божу волю, – це природний відгук вдячного серця людини, котра усвідомлює, що Господь здійснив для неї. У цій послідовності відбувається рух від любові як відправної точки, першої іскри, до довірливих стосунків, котрі приводять до послуху. Ось чому Іван каже: «Його заповіді не тяжкі» (1 Івана 5:3). Зрозуміло, що справжній послух впливає з любові, як видно зі слів Ісуса до учнів: «Якщо любите Мене, ви будете дотримуватися Моїх заповідей» (Івана 14:15). Дотримання Закону принесе життя Ізраїлеві (див. Левіти 18:5), проте не життя в сенсі спасіння, а благодатне життя на цій землі. Дотримуючись Божественних принципів, Ізраїль міг би створити справедливе успішне суспільство, прогрес якого став би свідченням для всього світу.

По-четверте, «прихилитися до Нього» (І. Нав. 22:5). Єврейське дієслово «дава́к» також означає «притискатися», «приліплятися», «приклеюватися», «долучатися», як у прямому, так і в метафоричному розумінні. В останньому випадку воно вказує на стан вірності, прихильності та близькості. Перше вживання цього слова описує чоловіка, який триматиметься за свою дружину (нерозривно поєднається зі своєю дружиною) у шлюбі: «Тому залишить чоловік свого батька й свою матір і пристане [*«дава́к»*] до своєї жінки – і стануть вони одним тілом» (Бут. 2:24). Той самий наказ триматися, але вже Ягве (цьому наказові також передує заклик любити і слухатися Його), записаний у Втор. 30:20, де Мойсей також зазначає причину: «Бо ж Він життя твоє». Подібно до того як потопальник хапається за рятувальний круг, так Ізраїль має триматися за Господа – єдину свою надію. Цей образ також вказує на необхідність наполегливих енергійних зусиль людини задля збереження зв'язку з Богом, тимчасом як незліченні сторонні чинники змагатимуться за її увагу.

По-п'яте, «служити Йому вашим щирим серцем й усією вашою душею» (І. Нав. 22:5). Словосполучення «служити Ягве» використано

в Старому Завіті 56 разів і часто означає «поклонятися» або «вірно дотримуватися завіту». Саме служіння/поклоніння Ягве було назване перед фараоном як причина для того, щоб він відпустив Ізраїля з Єгипту: «І скажеш йому: “Господь, Бог євреїв, послав мене до тебе, кажучи: Відпусти Мій народ, і нехай вони служать Мені на пустині!» (Вих. 7:16; пор. з Вих. 12:31, переклад І. Огієнка). Коли Ізраїль залишав Єгипет, він фактично змінював господарів, приймаючи служіння Ягве замість служіння фараонові. Служачи Господу, вони відчували благословення та виконували Божу обітницю про те, що стануть благословенням для всього людства. Зрештою, викуплені також покликані вічно служити Богові (див. Об'явл. 22:3). Тому люди знаходять свою справжню ідентичність лише тоді, коли добровільно, з любов'ю служать своєму Творцеві. Поєднання любові зі служінням – це парадокс буття; якщо істоти живуть, щоб служити собі, вони переживатимуть тільки розгубленість, відчай і смерть. Та коли відмовляються від свого егоїзму й підкоряються волі Творця, тоді знаходять справжню мету, задоволення і життя. Саме про це Ісус Христос сказав: «Хто хоче душу свою спасти, той погубить її, а хто погубить душу свою заради Мене, той спасе її!» (Луки 9:24).

Виголосивши свою прощальну промову, Ісус Навин благословив трансйорданські племена й відпустив їх, і вони вирушили до свого спадку (див. І. Нав. 22:6). Ці слова мали бути останніми словами вождя до них, але незабаром після цього епізод із жертвовником стане випробуванням їхньої рішучості дотримуватися порад Ісуса Навина. Відсутність єдності стане проблемою в усій історії Ізраїлю. Невдовзі після смерті Ісуса Навина їхня нездатність любити, ходити, додержувати, линути і служити відобразилася в роз'єднаності, як це видно з книги Суддів, що призвело до остаточного розпаду Ізраїлю. Наприкінці книги повідомляється, що громадянська війна ледь не призвела до вимирання нащадків Веніяміна (див. Суд. 20; 21). Хоч об'єднана монархія на деякий час сприяла політичній і духовній єдності, однак це тривало недовго. Розділившись на Північне та Південне царства, Ізраїль більше ніколи не був єдиним народом. Відступництво призвело до дезінтеграції та роз'єднання. Історія Ізраїлю ілюструє, що єдність і повна відданість Богові взаємозалежні.

ЧАСТИНА III: ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ

Тривалі стосунки

У Біблії стосунки Бога з Його народом часто порівнюють зі шлюбом, де Бог — люблячий чоловік, а Ізраїль — невірна дружина. Ця метафора ілюструє непохитну Божу любов на протигагу непослуху Ізраїля. У Новому Завіті Прихід обіцяного Месії порівнюється з весільною церемонією.

Подумайте про свій досвід подружнього життя, якщо ви одружені, або поміркуйте про свої глибокі дружні стосунки, а також про те, як рецепт Ісуса Навина щодо повної відданості є важливим для щасливих міцних стосунків. Подумайте про кожен з наведених нижче обов'язкових дій, зокрема і про те, як вони сприяють успіху стосунків:

1. Любити _____
2. Ходити _____
3. Додержувати _____
4. Линути _____
5. Служити _____

Міцна єдність

«Відвідувач психіатричної лікарні з подивом помітив, що на сотню небезпечних пацієнтів припадає лише три охоронці. Він запитав свого провідника: «Чи не боїтеся ви, що ці люди подужають охоронців і втечуть?» «Ні, — відповів провідник. — Божевільні ніколи не об'єднуються» (Michael P. Green, 1500 Illustrations for Biblical Preaching (Grand Rapids, MI: Baker Books. 2000). P. 65). У нашій духовній хворобі нам важко об'єднуватися. З позиції Нового Завіту, єдність у Церкві — це чудо, яке здійснює Святий Дух у співпраці з нами (див. Ефес. 5:2–15).

1. На що спрямовані ваші дії в громаді: на розділення чи на зміцнення єдності?
2. Якщо ви перешкоджаєте єдності, то як можете змінити свої звички і ставлення, аби сприяти об'єднанню?

Пам'ятний вірш:

«З усіх добрих обітниць, які Господь дав нащадкам Ізраїля, не залишилося невиконаним жодне слово, — усе здійснилося!» (І. Нав. 21:45).

Коли Джон Ф. Кеннеді звернувся до громадян Америки на інавгурації 20 січня 1961 року, його промова була недовгою (заледве 13 хвилин), але залишила незгладимий слід у свідомості американців. Заохочуючи своїх співвітчизників зосередитися на обов'язках, а не на привілеях, він сказав: «З чистою совістю, нашою єдиною надійною нагородою; з історією, яка є останнім суддею наших учинків, рушаймо вперед, щоб управляти землею, яку ми любимо, просячи Його благословення та Його допомоги, але знаючи, що тут, на Землі, Божа робота має справді бути нашою».

Коли Ісус Навин, лідер ізраїльтян, відчув, що наближається до кінця свого життя, він вирішив звернутися з промовою до ізраїльських лідерів та народу (див. І. Нав. 23; 24). Розділ 23 книги Ісуса Навина більше зосереджений на майбутньому Ізраїля та поклонінні єдиному Богові. Розділ 24 (останній у книзі) містить панораму діянь Господа в минулому, мета якої – спонукати людей усвідомити: Ягве – єдиний достойний поклоніння.

Цього тижня ми разом проаналізуємо першу промову Ісуса Нави-

на, у якій він згадує перемоги Ізраїля, водночас простежуючи шлях майбутнього успіху народу.

Неділя, 14 грудня

УСЕ ЗБУЛОСЯ

Що сказано про Бога в уривку І. Нав. 21:43–45? Чому ці слова стосуються не лише історичної Обітованої землі, а й реальності нашого спасіння (2 Тим. 2:11–13)? _____

Ці тексти являють собою кульмінацію й теологічний підсумок книги. Вони висвітлюють одну з головних тем усієї книги: Ягве вірний завіту, Він виконує Свої обітниці і клятви. Короткий уривок І. Нав. 21:43–45 підсумовує весь зміст книги. У вірші 43 згадано про розподіл і заселення землі (див. розділи 13–21), а вірш 44 повідомляє про здобуті над ворогами перемоги та про контроль над землею (див. розділи 1–12). Уся ця ретроспектива розглянута крізь призму Божої вірності. Ізраїльтяни повинні завжди пам'ятати, що ніколи не можуть претендувати на перемоги над своїми ворогами або на землю як свою спадщину, бо все це стало можливим лише завдяки вірності Господа даному Ним слову.

Саме Він віддав «увесь той край» (вірш 43, курсив додано), віддав «всіх їхніх ворогів у їхні руки» (вірш 44, курсив додано) та, відповідно до «усіх добрих обітниць», «усе здійснилося» (вірш 45, курсив додано). П'ятикратне використання слова «усе» (кол) у віршах 43–45 ще раз підкреслює істину про те, що Обітована земля – дар Ягве, тому Ізраїль не може вважати її отримання своєю заслугою. Це Господь поклявся «дати» землю та «віддав» ворогів у їхні руки.

Увесь успіх Ізраїля – заслуга лише Бога, бо здобутий завдяки Його ініціативі та вірності Своему слову. Це так само справедливо і щодо нашого спасіння: «Адже ви спасенні благодаттю через віру, і це не від вас, це Божий дар, не від діл, щоб ніхто не хвалився» (Ефес. 2:8, 9).

Наголошуючи на Божій вірності, Павло писав: «Вірне слово: якщо ми з Ним померли, то з Ним і житимемо; якщо терпимо, то будемо з Ним і царювати; якщо відречемося, то й Він відречеться від нас: якщо ми невірні, то Він залишиться вірним, бо Себе зректися не може» (2 Тим. 2:11–13).

Як вірність Бога у виконанні Його обітниць у минулому й те-

перішньому дає нам упевненість, що й кожна з них щодо майбутнього також буде виконана? (Див. 1 Кор. 10:13; 2 Кор. 1:18–20).

Понеділок, 15 грудня

ОЗНАКА ЗАНЕПОКОЄННЯ

Славне завершення розповіді в текстах І. Нав. 21:43-45 – це підтвердження виконаної умови послуху. Успіх ніколи не можна сприймати як належне; він завжди пов'язаний з послухом Божому Слову. Отже, виділення землі, окрім того, що є символом Божої вірності Ізраїлю (Неем. 9:8), створює простір для відкритого майбутнього розвитку на основі ставлення Ізраїля. Чи зможе він закріпити досягнуте?

Прочитайте тексти І. Нав. 23:1–5. Якими головними акцентами вирізняється вступ промови Ісуса Навина? _____

У своїй промові Ісус Навин, оратор у літах (це підкреслено двічі), звертається до ізраїльтян, які мали виконати довірену їм Богом місію. Вождь наголошує, що завоювання Обітованої землі стало можливим тільки завдяки Господу, Котрий воював за них. Хоч саме через свої невірність і невір'я ізраїльтянам довелося брати участь у війнах, і все ж таки заволодіти землею їм вдалося не через їхню військову силу, а завдяки втручання Бога.

Господь дав Ізраїлеві спокій від його ворогів, проте залишилися деякі народи, котрі також мають бути позбавлені власності. Перемога — це не досягнута незмінна реальність для Ізраїля, натомість постійна можливість рухатися вперед через непохитну вірність і довіру доступній Божій допомозі.

Прочитайте тексти І. Нав. 23:10; Колос. 2:15; 2 Кор. 10:3–5; Ефес. 6:11–18. Яка подібність між тим, як ізраїльтяни завоювали Ханаан під проводом Ісуса Навина, і тим, як християни сьогодні можуть жити переможним духовним життям? _____

Перемоги ізраїльтян не можна було приписати їхній силі і стратегії. Так само духовна перемога над гріхом і спокусою була забезпечена нам через жертву й воскресіння Ісуса Христа. Але щоб жити переможним життям, Божому народові сьогодні слід постійно черпати

силу із запропонованих Святим Духом духовних джерел.

Маючи безліч чудових обітниць від Господа, чому ми так мало довіряємо їм?

Вівторок, 16 грудня

ЧІТКІ МЕЖІ

Використовуючи ті самі слова, які були звернені до нього на початку книги (1:7, 8), Ісус Навин стверджує, що перед Ізраїлем стоїть завдання, яке за своєю суттю не є воєнним. Воно духовне і пов'язане з покорою Божій волі, відкритій у Законі.

Прочитайте тексти І. Нав. 23:6-8, 12, 13. Чому, на вашу думку, Ісус Навин зайняв таку тверду позицію щодо взаємин Ізраїля з навколишніми народами? _____

Небезпека, яка загрожувала Ізраїлеві, полягала не у ворожнечі з боку інших народів, а в ризику дружби з ними. Зброя язичників може не становити загрози Ізраїлеві; однак їхні ідеологія й цінності (або контрцінності) можуть виявитися небезпечнішими за будь-яку армію.

Ісус Навин звертає увагу лідерів на важливий факт, що конфлікт, у який вони були втягнуті, є насамперед духовним. Тому Ізраїль має зберігати свою унікальну ідентичність.

Заборона згадувати імена язичницьких богів, присягатися ними, служити та поклонятися їм – це захист від ідолопоклонства. На стародавньому Близькому Сході ім'я божества представляло його присутність і силу. Прикликати або згадувати імена чужих богів у повсякденних привітаннях й ділових операціях означало визнавати їхню владу та спонукати інших шукати їхнього захисту у важкий час (пор. із Суд. 2:1-3, 11-13).

Змішані шлюби із ханаанцями призведуть до втрати духовної чистоти Ізраїля. Метою застереження Ісуса Навина було не сприяння расовій чи етнічній чистоті, а уникнення ідолопоклонства, яке може призвести до духовного краху Ізраїля. Життя Соломона – яскравий приклад фатальних духовних наслідків змішаних шлюбів (див. 1 Цар. 3:1; 11:1-8). Новий Завіт відкрито застерігає християн від шлюбів з невірними (див. 2 Кор. 6:14); однак подружжю, котре вже перебуває в такому шлюбі, Павло не радить розлучатися зі своєю невірною

половинкою, натомість закликає жити взірцевим християнським життям у надії завоювати її для Господа (див. 1 Кор. 7:12–16).

Застереження Ісуса Навина щодо згубних зв'язків неминуче викликає запитання про ставлення християнина до «світу». Як ми можемо налагоджувати збалансовані стосунки з нашим оточенням?

Середа, 17 грудня

ГНІВ ГОСПОДНІЙ

Прочитайте тексти І. Нав. 23:15, 16; Чис. 11:33; 2 Хронік 36:16; Об'явл. 14:10, 19; 15:1. Як ми повинні тлумачити описи Божого гніву та справедливого покарання в наведених текстах?

Ізраїль уже зазнав Господнього гніву під час сорокарічних блукань пустелею (Чис. 11:33; 12:9), а також в Обітованій землі (І. Нав. 7:1), тому цілком усвідомлював наслідки грубого порушення завіту. Тексти І. Нав. 23:15, 16 – це суворе застереження в промові вождя в літах. Шокує думка, що Господь знищить Ізраїля, оскільки той самий вислів раніше був використаний для позначення знищення ханаанців. Наскільки вірно було виконано обітницю Господа щодо благословення Ізраїля, так само може здійснитися і прокляття завіту (див. Левіти 26; Втор. 28), якщо ізраїльтяни відкинуть завіт. У світлі вигнання та знищення ханаанців ці тексти ще раз нагадують, що Ягве – єдиний Суддя всієї Землі. Він оголошує війну гріху, незалежно від того, де знайдено цей гріх. Ізраїль не здобув освячення чи особливих заслуг через участь у священній війні, так само як і язичницькі народи, коли вони пізніше стали інструментом суду Ягве над вибраним народом.

Ізраїль має зробити славетні факти минулого основою для того, щоб дивитися з вірою в майбутнє.

На перший погляд, біблійне вчення про Божий гнів несумісне із твердженням, що Бог є любов (див. Івана 3:16; 1 Івана 4:8). Однак саме у світлі Божого гніву біблійне вчення про любов Господа стає ще актуальнішим. По-перше, Біблія представляє Його як люблячого, милосердного, довготерпеливого й готового прощати (див. Вих. 34:6; Міхея 7:18). Однак у контексті ураженого гріхом світу гнів Господа – це ставлення Його святості і праведності до гріха і зла. Його гнів ніколи не буває емоційною, мстивою, непередбачуваною, надмірною реакцією.

Новий Завіт свідчить, що Христос став гріхом за нас (див. 2 Кор. 5:21), і через Його смерть ми примирилися з Богом (див. Римл. 5:10). Хто вірить у Нього, той не зазнає Божого гніву (див. Івана 3:36; Ефес. 2:3, 5; 1 Сол. 1:10). Біблійне вчення про гнів Бога представляє Його як праведного Суддю Всесвіту, Котрий забезпечує справедливість (див. Псал. 7:11; 50:6; 2 Тим. 4:8).

Четвер, 18 грудня

ТРИМАТИСЯ БОГА

Єдиний спосіб, яким Ізраїль зможе уникнути спокуси ідолопоклонства та гніву Божого, — це плекати свідому послідовну вірність Господу. Однокореневе дієслово *давék* («триматися, приєднатися») до Господа (див. Втор. 4:4) також використовують для опису шлюбного завіту, укладеного між дружиною та чоловіком (*давák*) (див. Бут. 2:24), а також вірності Рут Ноемі (див. Рут 1:14). Важливо зазначити: згідно з оцінкою Ісуса Навина, така вірність характеризувала Ізраїль як націю «до цього часу» (І. Нав. 23:8). На жаль, цим висловом не можна буде охарактеризувати Ізраїль упродовж пізніших періодів його історії, як свідчить книга Суддів (2:2, 7, 11; 3:7, 12; 4:1 тощо).

Прочитайте текст І. Нав. 23:11 (пор. з Втор. 6:5). Вождь закликав Ізраїля любити Господа, свого Бога. До любові не можна змусити, інакше це вже не любов. Отож як слід розуміти слова Ісуса Навина? _____

Щоб ізраїльтяни могли постійно насолоджуватися благословеннями завіту, вони мали залишатися вірними Богові. Єврейська мова надзвичайно виразна й переконлива: «Тож з усіх сил пильнуйте ваші душі». Слово *агава́* («любов») може означати широкий спектр людської прихильності, наприклад: дружню прихильність, сексуальну близькість, материнську ніжність, романтичну любов, відданість Господу. Якщо ми розуміємо любов до Бога як свідому прихильність і відданість Йому, їй можна навіть наказувати, не порушуючи її справжньої природи (пор. з Івана 13:34). Господь завжди мав на меті, аби послух Його наказам впливав з особистих стосунків людей з Ним на підставі того, що Він здійснив для них у Своїй великій милості й любові (див. Вих. 19:4; Втор. 6:5; Матв. 22:37).

Заповідь любити Господа також виражає взаємну, але не симетричну природу Божественної любові. Творець бажає налагодити близькі, особисті стосунки з кожною людиною, яка відповідає Йому

любов'ю. Отже, Божа всеосяжна любов до всіх становить основу для вияву нашої добровільної взаємної любові.

Прочитайте тексти Івана 13:34; 15:17; 1 Івана 3:11 та порівняйте їх із текстом Левіти 19:18. Ісус дав своїм учням нову заповідь. У якому розумінні ця заповідь була новою і старою водночас?

П'ятниця, 19 грудня

ДЛЯ ПОДАЛЬШОГО ДОСЛІДЖЕННЯ:

Прочитайте в книзі Еллен Уайт «Патріархи і пророки» уривок із розділу «Останні слова Ісуса Навина» (с. 521, 522).

«Сатана багатьох зводить теорією, у яку люди охоче вірять, а саме: Божа любов до Його народу така велика, що Він простить їм усякий гріх. Сатана запевняє, що погрози, які містяться в Божому Слові, лише переслідують певну мету в Його моральному правлінні, проте не здійснюються буквально. Однак Бог у всіх взаєминах зі своїм творінням застосовує принцип праведності, відкриваючи справжній характер гріха й указуючи на те, що він неодмінно призводить до страждань і смерті. Безумовного прощення гріха ніколи не було і не буде. Таке прощення свідчило би про відмову від принципів праведності – підвалини Божого правління. Це викликало би подив і жах у безгрішному Всесвіті. Господь вірно вказав на наслідки гріха; якщо ж ці застереження неправдиві, то як можна бути впевненому в тому, що здійсняться Його обітници? Така “милість”, яка відкидає справедливість, була б фактично не милістю, а слабкістю.

Бог — Життєдавець. Від початку метою всіх Його законів було збереження життя. Проте гріх порушив установлений Богом порядок і долучив безладдя. Доки існуватиме гріх, доти страждання і смерть неминучі. І лише завдяки тому, що Викупитель поніс замість нас прокляття гріха, людина може сподіватися, що уникне його страшних наслідків» (Е. Уайт. Патріархи і пророки. С. 522).

Запитання для обговорення:

1. Розкажіть про докази вірності Бога у вашому житті. А як ви реагуєте, коли все відбувається не так, як сподівалися? Про що молилися, коли Божі обітници не виконувалися?

2. Обговоріть біблійне вчення про Божий гнів. У який спосіб можна викласти це вчення як частину Євангелія?
3. Які уроки ви можете почерпнути з пройденого уроку щодо спілкування з невіруючими? Як можна знайти баланс між нашими принципами та спілкуванням з невіруючими людьми, щоб служити їм і піклуватися про їхнє благополуччя?
4. Що перешкоджає вам пригорнутися до Господа всім своїм серцем?

Біблійні тексти для дослідження:

І. Нав. 24; Бут. 12:7; Втор. 17:19; 5:6; 1 Цар. 11:2, 4, 9; 2 Тим. 4:7, 8.

ЧАСТИНА I: ОГЛЯД

Біблія викладає історичні події з певною метою. Біблійні автори не є нейтральними спостерігачами, вони завжди прагнуть донести богословську вістку. Вони зображують версію подій, зацікавлені в точному їх відтворенні. Божественне натхнення дарувало біблійним авторам правильні окуляри для бачення історії. Пророче значення книги Ісуса Навина більш очевидне в єврейській традиції, яка включає книгу в розділ під назвою «Невіїм» (Пророки). Біблійна історія між книгою Ісуса Навина та Другою книгою царів відома як «Ранні пророки» і є частиною історичного фону, який створює основу для розуміння писань великих і малих пророків, які в єврейському каноні відомі як «Пізні пророки».

Заключні промови Ісуса Навина в книзі – її богословське ядро. Основне послання можна підсумувати двома словами: «Бог вірний». Оскільки Він також могутній, кожна Його обітниця здійсниться. Книга Ісуса Навина відкриває біблійну перспективу, згідно з якою історія розвивається відповідно до Божого суверенного задуму, незалежно від реакції Ізраїля. Однак ця книга наголошує: для того, щоб Ізраїль отримав і зберіг Божі благословення, він також має бути вірним. На жаль, наступні покоління не прислухалися до цього застереження, про що свідчить канонічний текст Святого Письма. У цьому контексті книги Ісуса Навина та Суддів репрезентують дві сторони однієї медалі: перша – непохитна вірність Бога, друга – постійна невірність Ізраїля.

ЧАСТИНА II: КОМЕНТАР

Вірність Бога стала очевидною в стосунках з Його дітьми в контексті завіту. Біблійна оповідь відображає непохитну відданість Господа Його завітові на противагу відступництву людей. Вірність Бога – це атрибут Його характеру (див. Втор. 32:4; Ісаї 49:7), який ґрунтується на Його «вірній любові» (*«хесед»*) (див. Втор. 7:9). Вірна любов та вірність Бога часто згадуються разом (див. Міхея 7:20).

Зобов'язання Господа дотримуватися Своїх обітниць, незважаючи на ганебні людські невдачі, — це конкретний прояв Божої вірної любові («*хесед*»), очевидний у кожному завіті Біблії, від Адама до кінця часів.

Адамів завіт

Фундаментальна обітниця Адамового завіту передбачала численне потомство і панування над землею (див. Бут. 1:28). Люди як носії образу Божого мали процвітати як співправителі Господа, відтворюючи життя й управляючи творінням. Однак людський непослух порушив це Божественне благословення. Та, незважаючи на це, плани Вседержителя не були порушені. У новій реальності пологи стали болісними (3:16), а взаємодія людини із землею була спотворена (вірші 17-19). Проте, усупереч людським невдачам, Господь залишився вірним Своему плану й пообіцяв, що насіння жінки знищить змія та відновить втрачене панування (вірш 15). Трагічна розповідь третього розділу книги Буття досягає найвищої точки, коли Адам дав своїй дружині ім'я «Єва» (на івриті означає «викликати до/дарувати життя»), яка стане матір'ю всіх людей (вірш 20), чітко вказуючи на те, що останнє слово буде не за смертю.

Ноїв завіт

Біблійна оповідь до 6-го розділу Буття свідчить, що гріх привів людство майже до точки неповернення. У моральній сфері відбувався процес антитворіння, який постійно повертав Боже досконале творіння до стану деградації і зла (див. Бут. 6:5). Після потопу Бог відновив Адамів завіт з Ноем, використовуючи той самий фразеологізм, записаний у тексті Бут. 1:28 (пор. з Бут. 9:1). Як новий Адам, Ной був благословенний обітницею про багатьох нащадків і панування. Отже, Господь залишався вірним Своему задуму.

Авраамів завіт

Первісна історія завершилася 11-им розділом книги Буття, який повідомляє, що людство знову повстало проти Бога. Намагаючись зірвати початковий Божий план щодо розселення людства на Землі та бажаючи встановити незалежне від Нього панування («створимо собі ім'я» [Бут. 11:4]), люди збудували Вавилонську вежу, яка стала

пам'ятником їхньому безумству. Піддавши сумніву вірність Господа Його обітницям, вони вирішили спасатися власними зусиллями, тобто без Нього. Тому Вавилонська вежа стала символом спасіння ділами – законництва. З біблійного погляду, поява Авраама саме в цей час не була випадковою. Покликання Богом Авраама свідчило, що не все втрачено. На цій землі ще існувала вірність. Авраамів завіт містить ті самі елементи первісного благословення: численні нащадки і панування (див. Бут. 12:1-3). Цей завіт ознаменував новий початок для творіння. Справді, паралелі між Авраамовим і Ноевим завітами – дивовижні, вони доводять, що ці завіти є різними фазами одного і того самого завіту. Проте Авраам, як і Адам, зазнав невдачі, прислухавшись до поради Сарри взяти за дружину Агар. Паралелі між падінням Адама та діями Авраама очевидні, як показано в наведеній нижче таблиці.

Буття 16	Буття 3
Тому Сара сказала Аврамові (вірш 2).	Жінка відповіла (вірш 2).
Аврам послухався поради Сарри (вірш 2).	...ти послухав голосу своєї жінки (вірш 17).
Сара взяла Агар, свою рабиню-єгиптянку (вірш 3).	Тож вона [Єва] взяла плід (вірш 6).
І віддала [Сара] її своєму чоловікові, Аврамові (вірш 3).	І дала [Єва] також своєму чоловікові (вірш 6).

Безперечно, Авраам був слухняним, але його послух не завжди відповідав Божій волі. Нащадки патріарха наслідували його вірний приклад, але також не були ідеальними (згадаймо Ісаака, Якова). Проте Бог зміг зробити їх благословенням для інших народів (див. історію Йосипа). Згодом нащадки Авраама оселилися в Єгипті, а потім потрапили в рабство. Однак Бог залишався вірним Своему плану.

Завіт з Мойсеєм

Навіть коли Божий народ перебував у єгипетському рабстві, план Господа для них продовжував розвиватися. Відлуння Адамового благословення (див. Бут. 1:28) було явним серед ізраїльтян-рабів: «А нащадки Ізраїля все народжувалися і зростали. Вони множилися

і стали вельми численними» (Вих. 1:7). Не вистачало лише одного елемента: панування. І саме тут почалося занепокоєння фараона. Він розробив план, як скоротити чисельність ізраїльтян, щоб не дати їм стати сильнішими за єгиптян, котрі мають домінувати над ними. Отже, фараон втрутився в Божий початковий план, і за це він та його царство були засуджені.

Господь вивів Свій народ з Єгипту, щоб на горі Сінай відновити з ним завіт. І знову люди не виправдали Його очікувань. Мойсей ще був на вершині гори, коли ізраїльтяни почали поклонятися золотому бичку, приписуючи йому своє визволення з рабства (див. Вих. 32:4). Через деякий час Ізраїль знову збунтувався, через своє невір'я відмовившись увійти до Ханаану (див. Чис. 14:11). Проте Бог залишався вірним Своему плану. Щоправда, у кожному завіті з'являлися нові особистості й лідери, але Господь керував ними і Його вірність залишалася незмінною.

Завіт Давида

Початок завоювання під керівництвом Ісуса Навина був успішним, але його ще потрібно було завершити. Крім того, Божому народові потрібно було втримати завойоване. Книга Суддів свідчить, що друге покоління не змогло цього зробити. У Своїй милості Господь посилав визволителів-суддів, щоб захистити Ізраїль, але з розвитком історії навіть більшість цих суддів виявилися невірними, і настав хаос. Бог покликав Самуїла бути священником, суддею і пророком одночасно. Але коли він постарів, народ зрозумів, що сини пророка не підуть його слідами, тому, за прикладом інших народів, попросив собі царя.

Проте Господь знав про це рішення народу, воно вже було передбачене в книзі Второзаконня, і дозволив Ізраїлеві обрати собі царя. Саул здавався ідеальним кандидатом, але його поведінка показала: він був царем, який відповідав уподобанням людей, а не Бога. Після нього на престол зійшов Давид, помазаний на царство Самуїлом. Бог підтвердив дані Авраамові обітниці у Своему завіті з Давидом: славетне ім'я, місце для Ізраїля й Давидових нащадків (2 Сам. 7:9-14). Однак Давид і його нащадки також зазнали невдачі, що призвело до розколу Ізраїлю на два царства: Північне й Південне. Зрештою Північне царство було знищене, а народ Південного пішов у вигнання. Однак Господь продовжував дотримуватися Свого плану і не залишив Свій народ.

Ця послідовність завітів відображає благословення, гріх і благодать. Вона демонструє, що вірність і віддана любов («*хесед*») Бога залишалися незмінними впродовж століть. Новий Завіт, ґрунтуючись на заслугах Христа, не зазнає поразки, як і попередні завіти. В есхатологічних рядках від Даниїла до Об'явлення ясно відкрито, що в Ісусі людству будуть повернуті первісні благословення, записані в розділах 1, 2 книги Буття: численне насіння жінки отримає Царство. Людському Синові «було дане панування, слава і царство... Панування Його – панування вічне, яке не спиниться, а царство Його не буде зруйноване» (Дан. 7:14, переклад І. Огієнка).

ЧАСТИНА III: ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ

Божа вірність сьогодні

Ісус Навин закликав Ізраїль подумати про обітниці й минулі діяння Господа, щоб визнати Його вірність у сьогоднішні (див. І. Нав. 23:2-5).

Подумайте про свій життєвий шлях та визначте періоди, коли ви свідчили про Божу вірність краще, ніж в інші часи. Поділіться своїми думками із класом.

Один з найвідоміших текстів про вірність Господа міститься в книзі Пл. Єрем. 3:23: «Твоя велика вірність, Господи!» Коли Єремія проголошував ці слова, Божий народ через свій бунт перебував у духовній темряві. Три фундаментальні стовпи юдейського суспільства були зруйновані: земля, монархія і храм. Але навіть у суворій реальності вигнання і знищення пророк сміливо проголошував слова, які через століття надихнули автора написати улюблений гімн багатьох віруючих «Велика Твоя вірність!».

1. Як можна побачити Божу вірність серед важких життєвих випробувань?
2. Як факт, що Бог надійний і заслуговує на довіру, може допомогти вам орієнтуватися в бурхливих водах життя, коли ви не бачите ясно Його дій?
3. Розгляньте безпосередній контекст вірша Пл. Єрем. 3:23, зокрема тексти 22 і 24. Зверніть увагу, як вони допомагають відповісти на поставлені вище запитання. Подумайте про Божі «милості» («*хесед*»), співчуття та надію, які Господь дарує нам в обставинах життя, подібних до ситуації Єремії. Як ці вірші підбадьорюють нас?

Наша вірність сьогодні

У тексті Гал. 5:22 вірність (давньогр. *πίστις* означає віра, вірність, довіра) визначена як одна із чеснот плоду Святого Духа.

1. Як ви можете віддзеркалювати вірність Бога у своїх стосунках із Ним?
2. Як ви можете віддзеркалювати Божу вірність у ваших стосунках із ближніми?

ВИБИРАЙТЕ СЬОГОДНІ

Пам'ятний вірш:

«Якщо ж вам не подобається служити Господу, то вибирайте собі сьогодні, кому будете служити... Проте я і мій дім будемо служити Господу!» (І. Нав. 24:15).

Останній розділ книги Ісуса Навина записаний у контексті церемонії оновлення завіту, але цього разу її проводив літній лідер Ізраїля. Хоч сам розділ передає не зміст завіту, а лише звіт про церемонію його оновлення, цей розділ містить елементи стародавніх близькосхідних угод про сюзеренітет*: (1) преамбулу, у якій названо сюзерена, ініціатора угоди; (2) історичний пролог, який описує стосунки між сюзереном і васалом (підданим); (3) умови завіту, які вимагають від васала виявляти повну відданість сюзерену, мотивовану вдячністю; (4) благословення за послух і прокляття за порушення завіту; (5) свідки застави васала; (6) депонування (передача на зберігання) документа для подальшого читання; (7) ратифікація угоди.

Ісус Навин наблизився до кінця свого життя, проте заміни не видно на горизонті. Оновлення завіту – це нагадування Ізраїлеві про те, що їхнім Царем є Сам Ягве; якщо ізраїльтяни залишатимуться вірними

*Сюзеренітет за часів феодалізму – це верховне право, влада сюзерена (правителя).

Йому, вони будуть користуватися Його захистом. Їм не потрібен земний цар. Як теократична нація, вони повинні завжди пам'ятати: їхній єдиний Цар – Господь.

Неділя, 21 грудня

ТИ ТАМ БУВ!

«Ісус зібрав усі Ізраїльські племена в Сихемі, — покликав старійшин Ізраїля, начальників поколінь, їхніх суддів і їхніх розпорядників, — усі вони стали перед Богом» (І. Нав. 24:1).

Сихем – це місце, де Авраам побудував жертовник після свого приходу до Ханаану, де Господь уперше пообіцяв йому дати цю землю (Бут. 12:7). Тепер, коли дані Авраамові обітниці виконалися, Ізраїль оновлює завіт з Богом саме там, де була дана перша обіцянка. Звернення Ісуса Навина (24:23) нагадує слова Якова: «Викиньте чужих богів, які є у вас...» (Бут. 35:2-4). Навіть саме місце, де відбувається оновлення завіту, передає заклик продемонструвати безроздільну відданість Господу, відкидаючи всіх інших «богів».

Прочитайте уривок І. Нав. 24:2-13. Яка головна думка Божої вістки до Ізраїля?

Бог – головний Суб'єкт переглянутого минулого: «Я взяв», «Я намножив», «Я дав», «Я послав», «Я покарав», «Я вчинив», «Я вивів вас», «Я вивів ваших батьків» тощо. Ізраїль не головний герой оповіді, а радше її об'єкт. Господь створив Ізраїля. Якби Він не втрутився в життя Авраама, ізраїльтяни служили б ідолам їхніх прабатьків (див. І. Нав. 24:2, 3). Існування Ізраїля як нації – це не заслуга будь-кого з його предків, а виняткова дія Божої благодаті. Факт, що ізраїльтяни осіли в Обітованій землі, — це мотив не для вихваляння, а для служіння Богові.

Слова Господа, які передав Ісус Навин (див. переклад І. Огієнка), підкреслюють п'ять змін, які відбулися між «ви» та «вони» (батьки). Батьків і це покоління в Сихемі Господь вважає одним цілим. Ісус Навин наголошує: Мойсей проголосив, що Господь уклав завіт не лише з батьками (Втор. 5:2, 3), але з усіма присутніми в момент промови Ісуса Навина. Переважна більшість цих людей не пережила виходу. Фактично не «всі» вони були на Хориві. Проте Ісус Навин каже, що всі вони були там. Це означає, що уроки минулого має засвоювати

кожне нове покоління. Бог, Котрий працював для предків у минулому, готовий діяти для добра нинішнього покоління.

У світлі сказаного вище подумайте про нашу загальну відповідальність як церкви. У який спосіб поведінка кожного з нас зокрема впливає на всю громаду?

Понеділок, 22 грудня

ЩИРО Й ВІДДАНО

Прочитайте тексти І. Нав. 24:14, 15. До чого Ісус Навин закликав ізраїльтян? Що означає служити Господу щиро й віддано?

У своєму зверненні Ісус Навин наголошує, що Ізраїль має вирішити: через відданість своєму Творцеві зберегти свою унікальність і жити на Обітованій землі чи зникнути як один серед багатьох ідолопоклонницьких народів без чіткої ідентичності, мети чи місії. Вибір – за ними.

Заклик Ісуса Навина подвійний: Ізраїль повинен боятися Господа та служити Йому «щиро й віддано». Боятися Господа не означає жити в постійному тремтінні та емоційній незахищеності. Це означає ставитися до Господа із шанобливістю й благоговінням, які походять з усвідомлення незбагненої величі, святості й нескінченності Бога, з одного боку, та мізерності, гріховності й обмеженості людини, з іншого. Таке благоговіння перед Господом виникає через постійне усвідомлення величі Його вимог та визнання того, що Він не тільки наш Небесний Отець, але й наш Божественний Цар. Таке розуміння приведе до життя в покорі Богові (див. Левіти 19:14; 25:17; Втор. 17:19; 2 Цар. 17:34). Тимчасом як шанобливість і благоговіння відображають внутрішнє ставлення до Господа, яке мало бути притаманне ізраїльтянинові, практичним результатом цього буде служіння.

Служіння, яке вимагалось від Ізраїля, характеризується двома єврейськими термінами: «щиро» і «віддано». Перший термін (*тамім*) здебільшого використовується як прикметник для опису досконалості й непорочності жертвовної тварини. Другий термін (*емёт*) – «правдивість», «вірність», також означає постійність і надійність. Зазвичай він стосується вірності Бога.

Вірна людина вирізняється надійністю і заслуговує довіри. Фак-

тично Ісус Навин просить ізраїльтян продемонструвати таку саму відданість Господу, яку Він виявляв до Свого народу впродовж його історії. Це не лише зовнішня відповідність Його вимогам, але насамперед неподільна внутрішня вірність серця. Життя ізраїльтян мало відобразити вдячність Богові за те, що Він здійснив для них. І саме так сьогодні ми маємо ставитися до Ісуса.

Що для вас означає служити Господу «щиро й віддано»? Що перешкоджає вам бути повністю відданими Богові?

Вівторок, 23 грудня

ДОБРОВІЛЬНЕ СЛУЖІННЯ

Як справжній вірний лідер Ісус Навин поважає свободу вибору свого народу і бажає, щоб Ізраїль служив Господу добровільно, а не з примусу. Це було саме те, про що свідчить використання дієслова «вибрали» (див. І. Нав. 24:22). В інших уривках слово *бахар*, «вибирати», відображає обрання Господом Ізраїля (див. Втор. 7:6, 7; 10:15; 14:2). Ізраїль вільний сказати «ні» Господу після свого Божественного обрання, але цей вибір був би безглуздим і абсурдним. Ізраїль може сказати «так» Богові та продовжувати жити або вони можуть відвернутися від Нього і припинити своє існування.

Якою була відповідь Ізраїля на промову Ісуса Навина? (24:16-18). Чому, на вашу думку, Ісус Навин так відреагував на їхню відповідь? (вірші 19-21). _____

У своїй категорично позитивній відповіді ізраїльтяни визнають, що Бог патріархів і їхніх батьків тепер також є «нашим Богом» (І. Нав. 24:17, 18), Котрому вони готові служити з неподільною вірністю. Після такого безперечного підтвердження їхньої вірності ми могли очікувати від Ісуса Навина слів підтвердження й підбадьорення. Проте це не так. Діалог між Ісусом Навином і людьми приймає радикальний оборот. Вождь переходить від розмов про Боже милостиве провидіння в минулому до опису Бога, Якому нелегко служити.

Ісус Навин знає нестабільність першого покоління, яке так само обіцяло коритися Богові (див. Вих. 19:8; 24:3; Втор. 5:27), але дуже скоро забуло свої обіцянки (див. Вих. 32). Тому лідер народу хоче довести до його відома кілька важливих істин. По-перше, рішення служити Богові – це серйозне рішення. Воно має сприяти форму-

ванню всієї нації відповідно до Божого об'явлення. Благословення від досягнення цієї мети очевидні, але необхідно також повністю усвідомлювати наслідки непокори. Прощення гріхів – це не безумовне право людства, а чудо Божої благодаті.

По-друге, рішення ізраїльтян служити Господу має бути їхнім власним рішенням, а не чимось нав'язаним лідером, навіть Ісусом Навином.

По-третє, Ізраїль повинен усвідомити, що люди не можуть служити Богові власними силами. Служіння Господу – це не механічне дотримання положень завіту, а особисті стосунки з Господом-Спасителем (пор. з Вих. 20:1–3; Втор. 5:6, 7).

Середа, 24 грудня

НЕБЕЗПЕКА ІДОЛОПОКЛОНСТВА

Прочитайте тексти І. Нав. 24:22–24. Чому Ісус Навин мав повторити свій заклик до ізраїльтян позбутися ідолів?

Загроза ідолопоклонства не уявна. Раніше, на рівнинах Моава, у подібному контексті Мойсей просив ізраїльтян прийняти таке саме рішення (див. Втор. 30:19, 20). Їхні теперішні «боги» не є єгипетськими чи зарічними, але вони перебувають «серед них». Тому Ісус Навин благає народ прихилити свої серця до Господа. Використане тут єврейське слово *натá* означає «розтягувати», «згинати». Воно відкриває характер Бога, готового схилитися й вислухати молитви (див. 2 Цар. 19:16; Псал. 31:2, 3; Дан. 9:18); і саме такого ставлення пізніше вимагали від Ізраїля пророки (див. Ісаї 55:3; Єрем. 7:24). Також це слово використане, щоб указати на відступництво Соломона, коли його серце схилилося до чужих богів (див. 1 Цар. 11:2, 4, 9). Грішне людське серце не здатне схилитися й слухати Божий голос. Нам необхідно приймати особисті свідомі рішення, щоб схилитися до виконання Божої волі.

Відповідь ізраїльтян буквально звучить так: «Ми будемо слухатися Його голосу». Цей вислів наголошує на послуху, який залежить від стосунків. Від Ізраїля не вимагається постійно дотримуватися безжиттєвих правил. Завіт передбачає живі взаємини з Господом, до яких неможливо спонукати постановами. Ізраїльська релігія ніколи

не була задумана як законниця; натомість це мало бути постійне спілкування у вірі й любові зі святим милосердним Спасителем.

Навіть після потрібної обіцянки людей служити Господу, що передбачало усунення з-поміж них чужих богів, немає жодних повідомлень про те, чи справді саме так і сталося. Упродовж усієї книги Ісуса Навина зазвичай повідомлялося про виконання його наказів (або наказів Мойсея), і це свідчило про послух народу. Однак відсутність такого повідомлення наприкінці книги залишає благання Ісуса Навина відкритим. Центральний заклик книги – це заклик служити Господу не лише для покоління Ісуса Навина, а й для кожного нового покоління Божого народу, яке прочитає або почує цю звістку.

Як часто ви обіцяли Господу, що виконаєте щось, але потім цього не зробили? Чому не зробили? Що ваша відповідь відкриває вам про благодать?

Четвер, 25 грудня

ДОБРЕ ЗАВЕРШЕННЯ

Прочитайте заключні слова книги Ісуса Навина (24:29–33). Як ці слова не лише інформують про деякі подробиці з життя Ісуса Навина, а й спрямовані в майбутнє?

Книга Ісуса Навина завершується епілогом, який повідомляє про смерть Ісуса Навина та первосвященника Єлеазара. Розповідаючи наприкінці книги про поховання Ісуса Навина, Єлеазара та кісток Йосифа, автор створює контраст між життям за межами Обітованої землі та початком життя на цій землі. Більше не потрібно блукати. Земні останки вождів не обов'язково везти із собою. Патріархи поховали своїх рідних у печері (див. Бут. 23:13, 19; 25:9, 10), а також на ділянці, придбаній у Сихемі (див. Бут. 33:19). Тепер нація ховає своїх лідерів на території власної спадщини, і це дає відчуття стабільності. Дані патріархам обітниць виконані. Вірність Ягве становить нерозривний історичний ланцюг, який пов'язує нащадків Ізраїля з їхнім теперішнім і майбутнім.

Заключні абзаци книги не тільки пов'язують усю розповідь з великою історією минулого, але водночас указують і на майбутнє. Колишній архієпископ Кентерберійський лорд Джордж Кері в програмній промові, виголошеній у церкві Святої Трійці в Шрусбері, заявив, що Англіканська церква перебуває «на відстані одного покоління від

вимирання».

Фактично кожна церква завжди перебуває за одне покоління від зникнення, адже попереднє покоління зробило свій вибір та відходить у вічність, а наступному ще треба пройти цей шлях. І невідомо, чи воно так само зробить правильний вибір та чи залишиться вірним йому. Так було й зі старозавітним Божим народом. Великий розділ історії Ізраїлю добігає кінця. Його майбутнє залежить від того, які відповіді він дасть на численні запитання. Чи буде Ізраїль вірним Господу? Чи зможуть вони продовжити незавершену справу оволодіння всією Обітованою землею? Чи прихиляться всім серцем до Ягве та чи не загрузнуть в ідолопоклонстві? Покоління Ісуса Навина було вірним Господу, але чи наступне покоління збереже той самий духовний напрямок, якого пильнував її великий лідер? Кожне наступне покоління Божого народу, читаючи книгу Ісуса Навина, стикатиметься з тими самими запитаннями. Їхній успіх залежить від відповідей, які вони дають у повсякденному житті, та від їхнього ставлення до успадкованих істин.

Ісус Навин, як і апостол Павло, «звершив добрий подвиг» (2 Тим. 4:7). Що було ключем до успіху в житті Ісуса Навина? Які рішення вам потрібно прийняти сьогодні, аби фінішувати з тією самою впевненістю в спасінні?

П'ятниця, 26 грудня

ДЛЯ ПОДАЛЬШОГО ДОСЛІДЖЕННЯ:

Прочитайте в книзі Еллен Уайт «Патріархи і пророки» уривок із розділу «Останні слова Ісуса Навина» (с. 522–524).

«Серед натовпу, який вийшов з Єгипту, перебувало багато тих, хто поклонявся ідолам; і сила звички була такою, що ця практика певною мірою таємно продовжувалася навіть після поселення в Ханаані. Ісус Навин бачив це зло серед ізраїльтян і чітко усвідомлював небезпеки, які можуть виникнути. Він широко бажав побачити ґрунтовну реформацію серед єврейського народу. Він знав: якщо люди рішуче не вирішать служити Господу всім своїм серцем, то дедалі більше віддалятимуться від Нього. . . Хоч немало ізраїльтян були духовними поклонниками, багато хто залишався просто формалістом; жодне завзяття чи серйозність не вирізняли їхнє служіння. Деякі були ідолопоклонниками в серці, але соромилися визнати себе такими» (Е. Уайт. Ознаки часу. 19 травня 1881 р.).

«Ісус записав ті слова у книгу Божого Закону. Тоді він узяв великого каменя і поставив його під дубом, що неподалік Господньої святині. Після цього Ісус промовив до всього народу: Оцей камінь буде в нас свідком, оскільки він чув усі слова Господа, які Він говорив нам. Він буде свідчити проти вас, якби ви зрадили вашого Бога!» (І. Нав. 24:26, 27). Цей великий камінь стоятиме, щоб свідчити наступним поколінням про подію, через яку він був встановлений, та свідчитиме проти людей, якщо вони колись знову загрузнуть в ідолопоклонстві» (Е. Уайт. Ознаки часу. 26 травня 1881 р.).

Запитання для обговорення:

1. Обговоріть значення вислову: «Він [Господь] – Бог Святий. Він – Бог ревнивий» (І. Нав. 24:19). У якому розумінні Бог ревнивий?
2. Як наша любов до Бога пов'язана зі свободою вибору, яку Він нам дарує? Чи могли б ми по-справжньому любити, якби не мали справжньої свободи? Чи можна примусити когось любити? Якщо ні, то чому?
3. Як практично лідери Церкви сьогодні можуть передати факел віри й істини наступному поколінню?
4. Подумайте про життя Ісуса Навина. Чому впродовж усього його життя ізраїльтяни служили Господу? А до якого висновку можуть дійти люди щодо вашого життя?

ЧАСТИНА I: ОГЛЯД

Книга Ісуса Навина завершується промовою, у якій Ісус Навин закликає народ визначитися зі своєю духовною позицією. Після довгого насиченого життя Ісус Навин готовий завершити свою місію. У першій частині промови він передає пряму мову Ягве, Котрий розповідає, що здійснив для Ізраїля від часу покликання Авраама (див. 24:1-13). Використовуючи 19 дієслів у першій особі, Господь підкреслює пасивну роль Ізраїля в цій справі, на відміну від неодноразового використання займенників другої особи «ви/ваші» для опису Ізраїля.

Друга частина промови починається прислівником «тому» («*аттá*») (вірш 14), який пов'язує першу частину промови з останнім закликком Ісуса Навина до народу скористатися своєю свободою вибору. Далі описана церемонія поновлення завіту, під час якої з'являються два свідки: сам народ і ще один кам'яний пам'ятник. Діалог між Ісусом Навином та народом (цей діалог перегукується із закінченням Второзаконня) створює напругу між двома траєкторіями: одна — до комфорту, стабільності, єдності, а друга — до нелояльності, невизначеності, розпаду. На цьому перехресті кожен приймає власне рішення. Ісус Навин чітко пояснює свій вибір: «Я і мій дім будемо служити Господу» (вірш 15).

Книга закінчується повідомленням про три могили (вірші 29-33). Згадка про місце спочинку останків Йосифа завершує цикл, розпочатий у книзі Буття. Подібно до смерті Аарона й Мойсея, смерть Ісуса Навина та Єлезара знаменує собою кінець епохи. У незвіданих подіях цієї нової епохи Ізраїль може покладатися на непохитну вірність Бога своїм обітницям.

ЧАСТИНА II: КОМЕНТАР**Знову в Сихемі**

У Біблії географія — це і богослов'я. Боже провидіння не випадково привело Ізраїль до Сихема для оновлення завіту. Століттями раніше Яків був у Сихемі, коли йому з'явився Господь і наказав іти до Бетеля (див. Бут. 35:1). Готуючись до подорожі, Яків звернувся

до своїх домочадців із закликом: «Викиньте чужих богів, які є у вас, очистіться і змініть ваш одяг» (вірш 2). Люди послухалися, віддавши своїх чужоземних богів та прикраси, і все це закопали під дубом. Страх від Бога охопив мешканців Ханаану, аж поки Яків не прибув до Бетеля, щоб побудувати жертовник на честь Ягве (вірші 3-7). У Бетелі Бог підтвердив Свою обітницю Якову знайомими нам словами: «Я — Бог Всемогутній! Зростає чисельністю і розмножуйся; цілі народи і громади народів походитимуть від тебе. Навіть царі вийдуть із твоїх нащадків. Адже земля, яку Я колись віддав Авраамові й Ісаакові, даю тобі. Так само Я дам цю землю і твоїм нащадкам після тебе» (вірші 11, 12).

У такий самий спосіб Ісус Навин сприяв духовному відродженню, підтверджуючи вірність Бога Своїм обітницям. Стоячи на похованих ідолах, він нагадав Ізраїлеві про небезпеку ідолопоклонства й важливість вірності. У цей момент діти Ізраїля перебували на тому самому роздоріжжі. Сихем — це місце прийняття рішення, місце, де треба дивитися в майбутнє, не забуваючи про минуле. Такий вибір визначить не лише індивідуальну долю кожного ізраїльтянина, а й колективну долю Ізраїля. Відкинення чужоземних богів у Сихемі закріпило особливу духовну ідентичність родини Якова. За часів Ісуса Навина питання полягало в тому, чи залишиться Ізраїль Ізраїлем, чи ні.

Я чи ми?

Одна зі світоглядних відмінностей між сучасним західним суспільством і суспільством у біблійному світі — це взаємини між індивідуальною і корпоративною особистостями. У старозавітному суспільстві індивідуальний вибір завжди розглядали у зв'язку з усією спільнотою. Це стає зрозумілим із тексту І. Нав. 24:6, де записані слова Бога: «І вивів Я *ваших батьків* з Єгипту, і ввійшли *ви* до моря» (переклад І. Огієнка; курсив додано автором уроку), хоч багато хто з присутніх ще не народився, коли відбувався Вихід.

Уілер Робінсон був першим ученим, котрий застосував поняття «корпоративна особистість» до біблійного тексту. Це поняття походить з англійського права й означає «той факт, що групу або орган можна юридично розглядати як окрему особу, що володіє правами й обов'язками фізичної особи» (J. W. Rogerson, “Corporate Personality,” *The Anchor Bible Dictionary* (New York: Doubleday. 1992). P. 1156).

Робінсон використовує цей термін у двох значеннях: корпоративна відповідальність і корпоративне представництво. Хоч ідею Робінсона критикують за недостатню точність і використання (вже) застарілих антропологічних принципів, її не слід повністю ігнорувати. У біблійних дослідженнях його концепція була належним чином оновлена як «корпоративна солідарність», що означає «коливання або взаємний зв'язок між індивідом і громадою, який існував у семітській свідомості. Учинок індивіда — це не просто індивідуальна дія, бо вона впливає на суспільство, і навпаки. Особистість часто є представником спільноти і навпаки» (G. K. Beale, *The Right Doctrine From the Wrong Texts? Essays on the Use of the Old Testament in the New* (Grand Rapids, MI: Baker Academic. 1994). P. 37). Корпоративна солідарність — це не лише незаперечна реальність, що стоїть за біблійним текстом (і досі жива в багатьох суспільствах, які наголошують на взаємозалежності, конформізмі та сильній сімейній ідентичності), але й базове припущення біблійної типології. Фактично вона міститься в центрі Євангелія. З негативного боку, хоч ми не несемо відповідальності за гріх Адама, його невдача відчинила двері злу, вплив якого ніхто, окрім Христа, не зміг стримати. Як пише Павло: «Бо як через одну людину гріх увійшов у світ, а з гріхом і смерть, так у всіх людей увійшла смерть, тому що всі згрішили» (Римл. 5:12). З позитивного боку, перемога Христа як нового Адама, Представника нового людства, забезпечує вплив добра і можливість перемоги для всіх: «Якщо Один помер за всіх, то й усі померли» (2 Кор. 5:14). «Як через переступ одного на всіх людей прийшов осуд, так і через праведність Одного на всіх людей прийшло оправдання для життя» (Римл. 5:18).

Індивідуальна свобода

У контексті тимчасових благословень і проклять завіту Бог ніколи не звертався до Свого народу індивідуально. Новозавітний образ Церкви як Тіла Христового ґрунтується на цьому соціальному розумінні. У Старому Завіті сума індивідуальних рішень завжди впливала на народ загалом. Ця концепція очевидна в молитві Даниїла, коли він просив прощення за гріхи, яких особисто не припускався (див. Дан. 9).

Однак Святе Письмо ясно свідчить про цінність індивідуальної свободи. За словами Єзекіїля, «лише той, хто грішить, той помре, — син не відповідатиме за злочини батька, як і батько не буде пока-

раний за провину сина. Праведність праведного з ним і залишиться, а беззаконня злочинця впаде на нього» (Єзек. 18:20; пор. з Втор. 24:16). З перспективи вічності, Господь матиме справу з кожним із нас індивідуально. Ми можемо зіткнутися з наслідками гріхів інших, але не з їхньою виною.

Заклучна промова Ісуса Навина відображає цю напругу між колективною та індивідуальною ідентичністю. Він згадує Божі викупні діяння для всього народу в минулому та натякає на Божі суди в майбутньому, однак його заклик спрямований до кожного індивідуально. Цю індивідуальну свободу слід розуміти в межах завіту. Утім, свобода без форми — це вакуум. Люди можуть вирішувати, чи одружуватися, але, одружившись, вони відразу будуть зв'язані рамками шлюбного завіту. На практиці безконтрольна свобода перетворюється на рабство.

Біблійною мовою важливо зазначити: звільнення від рабства називається викупленням, а не свободою. Коли Ізраїль вийшов з Єгипту, ішлося не лише про можливість вибирати — служити чи ні, а й про свободу вибирати, кому служити. Справді, «виклик Ісуса Навина закріплює факт, що ті, хто стає Ізраїлем, — це ті, хто обраний і спасений Ягве. Хто залишається Ізраїлем — це ті, хто обирає Ягве і служить Йому» (Mark Ziese, Joshua (Joplin, MO: College Press Publishing Company. 2008). P. 383). У цьому розумінні «свобода — це стан, який виникає після того, як діє Бог, щоб усунути всі перешкоди — соціальні, духовні (гріх і смерть), економічні та інституційні, — які блокують нашу творчу мету. Ця мета полягає в тому, щоб вічно пізнавати, любити, поклонятися Богові й насолоджуватися Ним» (Esau McCaulley, "Freedom," in Douglas Mangum, ed., The Lexham Theological Wordbook, Logos Edition (Bellingham, WA: Lexham. 2014). Свобода — це найпотужніший дар, який Господь дає Своему творінню. Однак, як свідчить історія людства, це також і найнебезпечніший дар, оскільки ним можна зловживати, що призводить до жахливих наслідків. Бог є любов, а любові без свободи не буває. Тому питання не в тому, чи маємо ми свободу, а в тому, як скористаємося цим дивовижним даром (див. Гал. 5:13; 1 Петра 2:16). Саме це питання висвітлене наприкінці книги Ісуса Навина.

ЧАСТИНА III: ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ

Виклик свободи

Бути вільним нелегко. Ця ідея продемонстрована в історії Ізраїля, якого Бог повів у пустелю, щоб вони пізнали суть свободи. Хоча цей період був довгим, школа в пустелі не мала тривати більше, ніж півтора року – це приблизно час від Виходу до прибуття в Кадеш-Барнеа (див. Вих. 19:1; Чис. 10:11, 12; Втор. 1:2).

1. Чому нам потрібно навчитися правильно користуватися свободою?
2. Якщо ви батьки, подумайте, як можете навчити своїх дітей правильно користуватися своєю свободою вибору. Обговоріть свої ідеї.
3. Як складні життєві обставини можуть сприяти нашому навчанню?

Ідолопоклонство сьогодні

Розглянемо визначення ідола, запропоноване Мартіном Лютером у його коментарі до першої заповіді у *Великому катехізисі*: «Упевненість і віра серця роблять як Бога, так і ідола... За що б не трималося ваше серце і в що б не вірило, це і є ваш Бог» (Martin Luther. *Luther's Large Catechism*; trans. by John Nicholas Lenker (Minneapolis, MN: Luther Press. 1908). P. 44). Ідолопоклонство було основною рисою культури біблійних часів. І це була постійна загроза для Божого народу, яка врешті-решт призвела Ізраїль та Юдею до полону.

Хоч, як адвентист сьомого дня, ви не поклоняєтеся статуям богів, як ідолопоклонство може становити загрозу для вашої віри?

Кінець

Як і Второзаконня, книга Ісуса Навина закінчується згадкою про місце поховання. Здається дивним, що книга, яка переважно розповідає про перемоги, завершується такими фактами.

1. Як ви вважаєте, чому книга закінчується саме так?
2. Яке послання Господь передає цим про природу лідерства та Його безперервний контроль над історією?
3. Як ця звістка може вплинути на ваш погляд щодо лідерства і турботу Бога про Церкву?

ПРОГРАМА ЗРОСТАННЯ ТА РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛІВ СУБОТНЬОЇ ШКОЛИ

ЧАСТИНА 12

«СШ 2.0»

Щиро вітаю, дорогі вчителі Суботньої школи!

Що робити, якщо не хочеться займатися місіонерською роботою? Що робити, якщо навіть не хочеться готувати урок СШ? Цей стан може супроводжуватися різними бажаннями: від бажання, щоб швидше закінчилася субота і можна було зайнятися звичними буденними справами, до відсутності будь-яких бажань. Усе залежить від духовного стану людини. Тож присвяtimo наше заняття саме цьому питанню: як відродити бажання служити Богові та спасати людей.

Розділимо наші роздуми на дві частини:

Насамперед хочеться сказати, що в житті місіонера час від часу зникає бажання щось робити. Навіть залізна сокира через якийсь час затуплюється.

Еклезіаст пише: «Якщо затупиться сокира, і її лезо не нагострити, тоді потрібно прикладати більше сили, але мудрість здатна цьому зарадити!» (Екл. 10:10).

То чому зникає бажання працювати на Божій ниві? Біблія розповідає нам, що таке траплялося з пророками. Наприклад, Ілля просив у Господа: «...Вже досить, Господи! Візьми моє життя, адже я не кращий за своїх батьків!» (1 Цар. 19:4), і так говорив не тільки він. Але ми розглянемо цю проблему на прикладі Іллі.

Які передумови склалися в житті Іллі, що привели до втрати будь-якого бажання не тільки працювати, а й жити? Перед тим він пережив три з половиною роки гонінь з боку царя Ахава. Це була затяжна проблема, яка підривала сили та здоров'я. Ілля почувався непотрібним своєму народові, тому що багато пророків живого Бога було знищено. Ізраїль відступив від Господніх постанов. Такий стан дуже виснажує сили. Коли ви працюєте і вас немає кому підтримати,

коли багато байдужих і тих, хто зневірився в основах Писань, тоді здається, що ви залишилися як самотній воїн серед наповненого во-рогами поля бою.

Це одна з основних причин втрати бажання працювати: відсутність підтримки з боку керівництва й оточення, зниження рівня духовності в народі. Ви не можете залучити людей до вивчення Біблії на уроці СШ чи домашній групі. Вам здається, що вас не чують ті, хто мав би почути. Саме тому ніколи не залишайте свій клас без підтримки. Старайтеся спілкувати з кожним, щоб вислухати й допомогти, аби людина відчула, що вчитель СШ завжди поруч.

Після цього Ілля пережив велику перемогу Господа на Кармелі. Це окрилило його, але ненадовго, тому що цариця Єзавель пообіцяла вбити його за смерть своїх пророків, яких було знищено. Диявол робить усе, щоб наші успіхи, які можуть окрилити нас, затьмарювалися поразками. За допомогою страхів він малює нам страшне майбутнє. Але все це було обманом, тому що незабаром царицю вб'ють, а також царя, як і прококував Ілля. Проте тоді він ніби забув про це.

Не забуваймо Божих обіцянок щодо його народу, які говорять: «Хіба ж забуде матір своє немовля? Хіба вона не пожаліє дитини свого лона? Та якби й вона забула, то Я тебе не забуду!» (Ісаї 49:15). Бог говорить, що швидше жінки забудуть про своїх немовлят, ніж Він забуде про нас. В іншому тексті додає: «Той, хто доторкається до вас (Мого народу), торкається зіниці Мого ока» (Зах. 2:12). «Ось, приходжу, мов злодій. Блаженний, хто пильнує і хто береже свій одяг, щоб не ходити нагим і щоб не бачили його сорому!» (Об'явл. 16:15).

Як же нам нагострити сокиру, або ж як відродити бажання працювати? Христос говорить: «Прийдіть до Мене, всі втомлені та обтяжені, – і Я заспокою вас! Візьміть Моє ярмо на себе і навчіться від Мене, бо Я лагідний і покірний серцем, – і знайдете спокій своїм душам. Адже Моє ярмо любе, і Мій тягар легкий» (Матв. 11:28-30). Господь просить, щоб у такі хвилини ми линули до Нього.

Подивимося, як це було в житті Іллі. «Після цього він ліг, і заснув під кущем ялівцю. Але доторкнувся до нього ангел, і сказав йому: Встань, і попоїж! Він оглянувся, і побачив біля голови коржик, спечений на розжареному камені, і глечик з водою. Тож він наївся, напився води, й знову ліг спати. Але Господній ангел прийшов удруге, доторкнувся до нього і сказав: Встань, і ще підкріпись, адже перед тобою далека дорога! Він знову встав, попоїв, напився і, підкріпив-

шись тією їжею, йшов сорок днів і сорок ночей, аж до Божої гори Хорив» (1 Цар. 19:5-8).

На основі цього тексту можна зауважити такі практичні кроки: 1) потрібно приділяти час відпочинку сам на сам з Богом. Достатньо поспати, поїсти, відпочити і 2) рухатися назустріч Господеві, щоб вилити Йому свою душу. Тож робіть так, коли відчуваєтеся втомленими й виснаженими. Це може бути час, проведений на природі, де ніхто вас не турбуватиме, там ви будете спілкуватися з Господом. Виливайте Ісусу Христу свої болі, образи, переживання, турботи, тривоги. Він так робив, коли перебував серед нас, тому і вам допоможе в цьому.

Усе притуплюється, «але мудрість здатна цьому зарадити!» (Екл. 10:10). Дійте конструктивно, не дозволяйте обставинам перемогти вас, «адже ще трохи, дуже недовго – і прийде Той, Хто йде, – і не забариться. Праведний Мій житиме вірою, а коли відступить, то Моя душа не матиме вподобання в ньому. Ми ж не з тих, які відступають на загибель, але з тих, які вірять для спасіння душі» (Євр. 10:37-39).

***Хай Бог допоможе вам, дорогі наші вчителі СШ,
керівник АМ, СШ та ОС УУК Р. Проданюк***

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

Посібник з вивчення Біблії в Суботній школі з коментарями для вчителів
на IV квартал 2025 р.

УРОКИ ВІРИ ВІД ІСУСА НАВИНА

Барна Маджароші

Директор видавництва **В. Кулага**, головний редактор **І. Джердж**,
переклад **А. Чепель**, богословська експертиза **І. Корещук**,
редагування **Л. Качмар**, коректори: **О. Мехоношина**, **І. Джердж**,
верстка **В. Кузьменко**, обкладинка **О. Черневич**,
відповідальна за друк **Т. Гришок**

Формат 84x108/₃₂. Папір газетний. Офсетний друк.
Підписано до друку 10.06.2025 р. Гарнітура Октава. Наклад 1650 прим.

Видавництво «Джерело життя» 04052, м. Київ, вул. Лук'янівська, 9/10-А
тел. (044) 425-69-06, e-mail: dzherelo@ukr.net, www.adventist.ua, bookson.com.ua, lifesource.ua